

Sprievodca najlepšou praxou

FROM
LIFE SOIL

Erasmus+

Obsah

Erasmus+

Úvod do projektu Life from Soil

Projekt Life from Soil, financovaný Erasmus + je kolaboratívnym prístupom partnerstva organizácií z celej Európy. Všetci zdieľame vášň a odhodlanie pracovať s planétou udržateľne a obnoviteľne. Všetci využívame aktivity a znalosti, potrebné pre organické a udržateľné spravovanie pôdy sociálnymi, starostlivými, terapeutickými a vzdelávacími spôsobmi pre dobro jednotlivcov a/alebo komunit, ako aj udržanie prirodzeného prostredia.

Chceme predstaviť rôznym organizáciám, potenciálnym donorom aktivít a príjemcom projektu rôzne prínosy týchto projektov, s akými úskalia sa môžu stretávať, a aké projekty alebo aktivity iné organizácie inovovali a vyvinuli pre prínos pre jednotlivcov, komunity a širšie prostredie.

Toto partnerstvo reprezentuje všetky geografické kúty Európy, a zahŕňa formálnych aj neformálnych učiteľov. Je v ňom 9 organizácií, ktoré majú rôzne skúsenosti, ale všetky spája spoločná téma využívania pôdy a prostredia pre sociálny a terapeutický prínos. Napriec týmto partnerstvom podporujeme ľudí v rozvíjaní udržateľného spôsobu života, zdravia a blahobytu, znalostí a zamestnania, zapojenia sa do komunity a odolnosti pri podpore znevýhodnených.

Organizácie a krajiny sú:

1. **Agora, Rumunsko**, kooperatívne partnerstvo medzi malými, miestnymi výrobcami a spotrebiteľmi v mestských oblastiach.
2. **Inspi-Ráció, Maďarsko**, organizácia s dobrou povest'ou vo vývoji a realizácii školení.
3. **Garden Organic, Veľká Británia**, národná charita pre ekologické poľnohospodárstvo, poskytuje celý rad programov pre povzbudenie jednotlivcov, komunit a životného prostredia pomocou ekologického pestovania.
4. **Biotechnické Centrum Naklo (BC Naklo), Slovinsko**, vzdelávacia, výskumná a vývojová inštitúcia so vzdelávacou plochou 22 hektárov poľnohospodárskej pôdy pre ekologickú výrobu potravín.
5. **Pirkan Helmi, Fínsko**, líder miestnej akčnej skupiny, ktorá podporuje svoje vidiecke obyvateľstvo k rozvoju ich vlastných domácich komunit, zlepšeniu vybavenia a vytvoreniu nových pracovných miest a podnikov.
6. **SOSNA o. z., Slovensko** (hlavný partner), Ekocentrum, ktoré demonštruje praktické využitie alternatívnych energetických riešení.
7. **SPLAV, Česká republika**. Školiace a vzdelávacie projekty s pracovnými príležitosťami.
8. Centrum Agro-ekologického výskumu "**Enrico Avanzi**" **CIRAA** je výskumné centrum Univerzity v Pise, **Taliansko**. Hlavné výskumné témy CIRAA zahŕňajú: systémy obrábania pôdy, spracovanie pôdy, krycie plodiny, ekologické poľnohospodárstvo a poľnohospodársku mechanizáciu, chov zvierat, kvalitu potravín, biomasu a bioenergiu, ekologické a ekonomické dopady. Od roku 2007 CIRAA pracuje na sociálnom poľnohospodárstve pre zlepšenie zdravia miestnej verejnosti.
9. **Uni San Antonio**, súkromná univerzita so sídlom v Murcia, juhovýchodné **Španielsko**.

Projekt prebieha od septembra 2015 do septembra 2017, a zahŕňa viaceré aktivity, vrátane tohoto sprievodcu.

Začínáme s projektem

There are many strategic and operational considerations when starting an agricultural or horticultural projects that is going to be used by the community. These include:

Location/access – where are you going to have your project – is it going to be easy for the people who should benefit to get to it. If not how will you address this?

Resources - Often projects are able to attract 'in kind' support of donations of tool and equipment – however if you don't need them or don't know how to use them they are not useful. Make a list of the things you need and which of them you need to learn to use.

Stakeholders – who do you need to be involved to make the project a success, how do you get them involved and how do you keep them involved. Are there skills you need or is it the amount of people working on a task?

Laws and regulations, health and safety/risk assessments - are there any environmental, health and safety policies and regulations which apply to you, can your local authority help or another similar project? What do you need to do to meet these regulations?

Communication and engagement – who do you want to engage? Why? And how are you going to do that? Do you have a willing volunteer who could help with a communication plan?

Management /committees – how is the project going to be managed, who will have the final say on decisions?

Leadership and support – Do the investors and decision-makers support your project/idea – if yes great, but plan how you are going to keep them engaged, keep data and report on how the project beneficiaries are getting on. If no, what do you need to do to convince them? Is it about showing how costs can be reduced in areas such as health? Emphasise the benefits, find examples of successful projects – this guidebook can help with that.

Learning form others – what do you need help with, what projects are already succeeding – how can they help you?

Prípadové štúdie

The collection of case studies in this guidebook address many of the key questions above but a summary of the key considerations from our project partners are:

- Be realistic but remain enthusiastic!
- Pilot your idea.
- Have a strategy from the start.
- Plan your space well.
- Ensure that financial investors and decision-makers are supportive of the project.
- Work hard to build positive/trusting relationships with all involved.
- Have clear roles and responsibilities for all involved.
- Communicate well with your community and intended beneficiaries so they know something is going on and that they are engaged in the project from the start.

Categories:

1. Social and horticultural therapy – organic gardening, green exercise, mindfulness etc.
2. Agricultural initiatives – care farming, community supported agriculture, rural farming, local food etc.
3. Community projects – Living Villages, Eco villages etc.
4. Cultivation – sustainable skills.
5. Education and training –sustainable use of land.
6. Entrepreneurship – agricultural, horticultural, sustainable examples.
7. Medicinal/herbal – projects where crops of grown for their beneficial qualities.

Zoznam dlhých prípadových štúdií

Czech Republic

Community garden for therapy and to increase employability skills cat. 1 pg10

Finland

Forest trail cat. 1 pg13

Hungary

Polyán Association cat. 2, 4 pg15

Italy

Horticulture, economy, technique and innovative social inclusion cat. 1, 2, 4, 5, 6 pg17

Romania

Community supported agriculture in Romania cat. 2 pg20

Slovakia

The 'Romano Barardo' programme cat. 1, 2, 5, 6 pg24

Slovenia

Biotechnical centre 'Naklo (BC Naklo); linking sustainable agriculture, environmental protection and quality food processing cat. 4, 5, 6 pg27

Spain

UCAMPACITAS cat. 1, 4, 5 pg30

United Kingdom

Growth project cat. 1, 4, 5, 6 pg33

Zoznam krátkých případových štúdií

Czech Republic

Restoration of a displaced village as an opportunity for people with additional learning needs cat. 1, 3 pg36

Horticultural therapeutic garden cat. 1 pg36

Camphill- farming and living with people with additional learning needs cat. 1, 2, 3, 6 pg38

Finland

Bravely into nature cat. 1 pg40

Model building cat. 5 pg42

Well-being and employment cat. 1, 2, 5, 6 pg43

Hungary

Basket community cat. 2 pg45

Straw bale building- energy and environment fund cat. 1, 3, 5 pg46

Krishna Valley in Hungary cat. 3 pg47

Italy

Cooperative 'Agricola Calafata' cat. 1, 2, 5, 6 pg48

BioColombini organic farm cat. 1, 2, 5, 6 pg50

'Il Giardino di Filippo' social and sports association cat. 1, 2, 5 pg51

Romania

Fruits of tradition cat. 6 pg52

LAM foundation- for the people from rural areas cat. 2, 5, 6 pg53

LIA foundation and Friedrich-Wolter Foundation for disadvantaged children and youth cat. 1, 2 pg55

Slovakia

Alter Nativa, non-government organisation cat. 2, 3, 4 pg57

OASIS organisation- hope for new life cat. 1, 2, 5 pg59

Farm 'Na háji' and the food community cat. 2, 3, 4 pg60

Slovenia

Sustainability park 'Istra' cat. 2, 3, 5 pg61

Land sharing cat. 1, 2, 3, 5, 6 pg63

Teaching area for self-sufficiency Dole-Permaculture and eco remediation cat. 5 pg64

Spain

'Camposeven' cat. 2, 6 pg65

Environmental education programme- classroom of nature and shelter farmsteads cat. 5 pg67

'La Almajara del Sur' cat. 2, 6 pg69

United Kingdom

Master Gardener programme at HMP Rye Hill prison cat. 1, 5 pg71

The Carer's Trust dementia gardening group cat. 1 pg73

'Growing for Health' project cat. 3 pg75

Martineau gardens cat. 1 pg77

Definitions of terms used

We have included some definitions for the types of therapy that may be referred to in the case studies. These may vary slightly in different countries or circumstances:

Animal-Assisted Activities (AAAs) - are informal interactions/visitations often conducted on a volunteer basis by the human-animal team for motivational, educational and recreational purposes. There are no treatment goals for the interactions. AAAs are generally facilitated by individuals who do not have a health, education or human service degree. Human-animal teams have received at least introductory training, preparation and assessment to participate in informal visitations.

Animal Assisted Interventions (AAI) - is the general term used for a variety of ways of utilising animals in the rehabilitation or social care of humans (Kruger and Serpell, 2006). This could involve pure therapy or including the animals in various activities.

Animal Assisted Therapy (AAT) - is a type of therapy that involves animals as a form of treatment. AAT includes deliberately planned pedagogic, psychological and socially integrative interventions with animals for children, youths, adults and senior citizens with cognitive, social-emotional and motoric disabilities, and behavioural problems, and for focused support (ESAAT- European Society for Animal Assisted Therapy). It also includes health-promoting, preventive and rehabilitative measures. AAT takes place individually and within a group setting and is based on the relationship and process structure within a triangular relationship between the client, animal and therapist. (Berget et al, 2008).

Bibliotherapy - an expressive therapy that involves the reading of specific texts with the purpose of healing. It uses an individual's relationship to the content of books and poetry and other written words as therapy.

Care Farming - is the therapeutic use of farming practices (CFUK, 2013). They provide health, social or educational care services for individuals from one or a range of vulnerable groups. Provide a supervised, structured programme of farming-related activities. The term has been applied in the UK context since 2005 and represents a direct translation of the other phrases used to describe similar activities.

In fact, the activity is most commonly described in the European context as 'social farming (SF)', but the following alternative descriptors are also sometimes used interchangeably: 'farming for health', 'green care in agriculture' or simply 'green-care farming' (Hassink and van Dijk, 2006; Hine et al., 2008a; Sempik et al., 2010; Hassink et al., 2012).

European SF consists of a rich variety of practices, to offer co-therapy, social inclusion, education, vocational training, job inclusion, and civic services for a broad range of users (from people with mental and psychiatric disabilities to various categories of less empowered people, addicts, elderly people, children and families) (Di Iacovo & O'Connor, 2009; Dessein, Bock, & de Krom, 2013; Sempik, Hine, & Wilcox, 2010). SF works in a grey zone among agriculture, social sector, education, justice, work inclusion and the health sectors (Di Iacovo et al., 2014).

Eco therapy- is a union between the ideas of ecopsychology and psychotherapy. Fundamental to ecotherapy is our connection to the natural world and the environment we live within. Ecotherapy uses a range of practices in order to help us connect with nature and ultimately with our 'inner' nature. (Mind., 2007) describes ecotherapy as a free, natural, accessible treatment for improving mental health.

Ecotherapy is the exploration of relationships between oneself, nature and others; this may be carried out by meditation, directional walking or spending time alone in a natural setting.

Green care is an inclusive term for many 'complex interventions' for various groups of vulnerable or socially excluded people (Sempik et al., 2010). What links this diverse set of interventions is their use of nature and the natural environment as a framework in which to create these approaches.

9

Green exercise- refers to physical exercise undertaken in natural environments. Physical exercise is well known to provide physical

and psychological health benefits. (Hine et al., 2011) comments that social contact and interaction with the environment are the attractions to outdoor exercise, and better physical health leads to a more positive mental health state. With nature and wilderness therapy the aim is to incorporate a third party into the therapy situation creating a client, therapist and nature relationship (Berger, 2009).

It is important to remember that green care is an intervention i.e. an active process that is intended to improve or promote health (physical and mental) and well-being not purely a passive experience of nature. There are many types of green care. In fact it is an umbrella term for many different therapies. Here below we can explore and define some specific green care approaches.

Hippotherapy - usually involves an occupational therapist, a physiotherapist, or a speech and language therapist working with a client and a horse. Different movements of the horse present challenges to the rider to promote different postural responses of the rider.

Orthotherapy- a complementary and holistic form of health care that works to restore a balance in the body by a multi-disciplinary approach to therapy, including: Swedish massage. Kinesitherapy / joint mobilization. This is also known as exercise therapy.

Social and Therapeutic Horticulture (STH) - is the process of using plants and gardens to improve physical and mental health, as well as communication and thinking skills. It also uses the garden as a safe and secure place to develop someone's ability to mix socially, make friends and learn practical skills that will help them to be more independent.

By creating a green space, clients can form a sense of belonging and identity, whilst integrating and interacting with the local community (Sempik et al, 2005). Starting and finishing a task with a tangible output gives increased self-efficacy and coping ability (Sempik et al, 2010).

Therapeutic Community (TCs)- is a participative, group-based approach to long-term mental illness, personality disorders and drug addiction (Hine et al., 2008). The approach is usually residential, with the clients and therapists living together, but increasingly residential units have been superseded by day units.

During the 1940s several TCs were established in rural, farm settings, where the benefits of nature were recognised as being integral to the therapeutic experience. TCs first came to existence in the UK during the Second World War and now exist in a variety of settings, such as the National Health Service, the educational and criminal justice systems and the voluntary sector (Association of Therapeutic Communities, 2009).

Wilderness therapy- Wilderness programs are an innovative approach to treating the problems of adolescents with a range of conditions and needs (Hobbs and Shelton, 1972; Bendoroff, 1989; Russell, 1999; Russell and Phillips-Miller, 2002; Caulkins et al, 2006; Russell, 2006a; Bettmann, 2007). Often they are residential over a significant length of time and involve challenging outdoor activities and situations.

Although the term 'wilderness therapy' is a relatively new concept in Europe, it has been in existence in the US for many years. Programmes typically provide healthy exercise and diet through hiking and physical activity, individual and group therapy sessions, educational curricula, primitive skills, group-living with peers, opportunities for solo time and reflection leadership training and challenges resulting from 'back-to basics' living.

Sdílený pracovní oběd

Sdružení SPLAV: Komunitní zahrada jako zahradní terapie a pracovní uplatnění

Kategorie

- ☘ Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- ☘ Zemědělské aktivity – “care farming”, komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- ☘ Komunitní projekt
- ☘ Udržitelná kultivace a pěstování
- ☘ Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy
- ☘ Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Informace o projektu

Stručně o projektu

Komunitní zahrada ‘Zahrady u SPLAVu’ byla založena v rámci projektu podpořeného Evropským Sociálním Fondem (ESF) v letech 2013/14. Hlavním myšlenkou bylo představit zahradní terapii jako formu pomoci ohroženým skupinám obyvatel a nabídnout jim cestu k nalezení uplatnění ve společenském i pracovním životě v komunitních farmářských zahradách. Projekt měl 4 fáze:

1. Přípravné kurzy osobnostní aktivizace (pro cca 30 osob);
2. Zahradní terapie v komunitní zahradě (pro 18-22 osob) – založení zahrady a péče o ni, vzdělávání, zahraniční praxe (pro 6+6 osob)
3. Rekvalifikační kurzy (pro 12-15 osob)
4. Vytvoření pracovních míst (pro 4-8 osob) – údržba zahrady, kultivace, zpracování produktů, organizace akcí pro veřejnost
5. + Závěrečná mezinárodní konference

Časový rozsah projektu

2013-2014: ESF projekt

2015 – dále: komunitní zahrada Sdružení SPLAV

Lokalizace projektu

- ☘ městyš Doudleby nad Orlicí, okres Rychnov nad Kněžnou, Královéhradecký kraj, Česká republika
- ☘ malá obec ve venkovské oblasti, zahrada v areálu renesančního zámku

Financování projektu

Počáteční investice byly financovány z grantu Evropského Sociálního Fondu. Jednalo se o vlastní založení zahrady, nákup nářadí a zahradnické techniky, náklady spojené se zahraniční praxí, rekvalifikační cílových skupin a údržbu zahrady po dobu dvou let (2013, 2014). Celkové náklady byly €240.000.

V současné době Sdružení SPLAV pokrývá nutné výdaje (osivo, rostliny, pohonné hmoty atd.) ze svých vlastních zdrojů. Péče o zahradu je umožněna díky programu Úřadu práce, který doplácí mzdy aktuálně dvou zaměstnanců na plný úvazek. Významnou pomocí jsou také dobrovolníci.

Podrobnosti o projektu

Sdružení SPLAV je nezisková organizace založená v roce 2004. Zabývá se rozvojem venkova (finančně podporuje vybrané projekty ze svého území a propojuje navzájem místní subjekty) a pomocí ohroženým a znevýhodněným skupinám obyvatel, zejména lidem bez práce (pořádá vzdělávací a rekvalifikační kurzy, vytváří nová pracovní místa, poskytuje psychologickou a sociální pomoc). Sdružení SPLAV financuje své aktivity za podpory řady národních i evropských programů a z členských příspěvků.

Cílové skupiny

Projekt byl původně míněn jako pomoc nezaměstnaným přes 50 let a nezaměstnaným matkám či otcům po rodičovské dovolené nebo s malými dětmi. Tyto cílové skupiny jsou z různých důvodů na trhu práce znevýhodněny, těžko se jim hledá zaměstnání, chybí jim možnost práce na částečné či alternativní pracovní úvazky a jsou tak často dlouhodobě nezaměstnaní. Jsou zde také psychologické aspekty aktuální životní situace, ve které se nacházejí – vyšší věk či dlouhodobý pobyt doma a tím ztráta sebevědomí, dospívání a odchod dětí a s tím související pocit ztráty životní role či důležitosti, vyčerpávající péče o malé děti atd. Účastníci projektu byli z těchto cílových skupin, ale komunitní zahrada byla vždy otevřena každému, kdo měl zájem se zapojit nebo pomoci nebo jen přišel trávit čas do příjemného prostředí.

Nyní zahrada přináší užitek širokému spektru lidí – místní obyvatelé, místní mateřské a základní školy, osoby se specifickými potřebami, zahraniční residenty pobytového střediska v Kostelci nad Orlicí a další.

Obecně je však velmi náročné přilákat lidi do komunitní zahrady, zejména do té, která je ve venkovské oblasti. Každý má svou vlastní zahradu a stále panuje všeobecná skepse vůči

Prostor pro pěstování

dobrovolnictví a děláni něčeho společně. Sdružení SPLAV se snaží otevřít světu přes úřady práce, neziskové organizace, zájmové spolky a média. Příležitostně zahrada prezentuje své aktivity a výpěstky a výrobky na pravidelných farmářských trzích.

Terapeutické a/nebo sociální přínosy projektu

Projekt prokázal velmi silné přínosy svým účastníkům – terapeutické i sociální.

Účastníci absolvovali pravidelná sezení s psychologem a koučem, kteří jim pomohli restartovat život, přijmout pozitivní přístup a začít být znovu aktivní. Pracovali bok po boku na společném cíli, od plánování zahrady po výsadbu a údržbu. To byla zahradní terapie v pravém slova smyslu – účastníci byli nadšení svou prací, viděli výsledky na denní bázi, vytvořili si mezi sebou silné vazby a navázali přátelství s lidmi s podobným osudem a problémy, přiblížili se k přírodě a měli jasnou vizi a budoucnost před sebou. Velkým přínosem byli dva velmi inspirativní mezinárodní partneři projektu – Juankoski Heritage Society (Finsko), která vede komunitní terapeutickou zahradu a Riverside Market Garden Association (Wales), která se zabývá komunitou podporovaným zemědělstvím a má i vlastní komunitní zahradu. Partneři přijížděli pomoci a poradit ve všech fázích projektu a 12 účastníků mělo možnost odjet do partnerských organizací ve Finsku a Walesu na zkušenou a na praxi. Vidět, že i ve vzdálených zemích jsou podobní lidé s podobnými starostmi a zkrátka odjet pryč od každodenních povinností, bylo extrémně terapeutické. Sebevědomí a úctu k sobě samým, ale také větší konkurenceschopnost na trhu práce získali účastníci po úspěšném dokončení rekvalifikačních kurzů.

Kromě účastníků byl projekt přínosný i pro jiné cílové skupiny – na zahradě probíhají pravidelná setkání s lidmi se speciálními potřebami a příležitostně akce pro studenty základních i středních škol, děti ze školek i pro veřejnost.

Zapojení veřejnosti

Většina lidí zapojených do projektu či aktivit zahrady se zajímá o zdravý udržitelný životní styl. Jsou z nedalekého okolí nebo chalupáři z větších měst. Je velmi obtížné zaujmout opravdu lokální obyvatele.

Udržitelné hospodaření

Pěstování a údržba v souladu s ekologickými principy, kompostování, permakultura, využívání všech částí rostlin.

Výstupy

Projekt pomohl většině účastníků postavit se znovu na nohy a zjistit, že dokážou vytvořit něco hodnotného a že stojí za to. Je to především strach, který brání dlouhodobě nezaměstnaným nalézt si novou práci; díky projektu si mnozí se svým strachem poradili a vrátili se zpět do pracovního procesu. Některým projekt zajistil placenou práci na jeden rok, někomu změnil životní směr, někdo našel nového koníčka. A opravdu každý dostal velkou porci znalostí a vědomostí. Aktuálně pracuje 90% účastníků.

Tento projekt byl prvním svého druhu v České republice. Měl velmi pozitivní publicitu a závěrečná mezinárodní konference měla obrovskou účast. Představil širší veřejnosti v regionu témata jako 'zahradní terapie', 'komunitní zahradničení', 'sociální zemědělství' a další.

Sklizeň rajčat!

Osobní příběh

Pojmy zahradní terapie a komunitní zahrada byly donedávna pro leckterou z nás úplně cizí. Nyní již víme, co si pod těmito názvy představit. Máme osobní zkušenost se zahradní terapií; práce na zvelebování zahrady nám pomáhá zapomenout na to, že jsme nezaměstnané a máme problémy. Pobyt v komunitě nám pomáhá při řešení různých situací, jež se mohou vyskytnout v hledaném zaměstnání, ale i při fungování rodiny.

Jaké bylo naše očekávání? Dozvědět se něco nového, ale i potkat nové přátele, kteří mají stejný osud. Přijít na optimističtější myšlenky a uvědomit si, že i nezaměstnaný člověk může vytvořit něco pěkného, zajímavého a se stát užitečným pro společnost. Přednášky, semináře a soustředění nás obohatily o spoustu nových informací věnovaných nejen zahradě, ale nechaly nás

Bohatá sklizeň pro potěšení

nahlédnout i do tajů poznání sebezpoznání. Tím došlo i ke změnám v našem chování – začínáme si více věřit, máme radost z úspěchů a ohlasů veřejnosti na naše snažení a spoustu plánů do budoucnosti, říká účastnice projektu Božena Kovaříčková.

Ponaučení – co jsme se naučili

Jaké byly problémy?

Nejproblematictější a nejnáročnější byla práce s lidmi – s lidmi, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní. Být kamarád a šéf v jedné osobě. Urovnávat hádky a konflikty. Snižovat požadavky a zůstat optimistou. Zaujmout venkovské obyvatele. Zaangažovat lidi do něčeho, z čeho nebudou mít nic jiného než (snad) dobrý pocit nebo svazek mrkve. Vydělávat na bio zelenině.

Co byl největší úspěch?

Založení nádherné komunitní zahrady na zarostlých a ladem ponechaných pozemcích bývalého zámeckého zahradnictví. Věčné a chutné výstupy – nádherná zelenina, květiny a aromatické rostliny, produkty jako bylinková sůl, bylinné čaje, mýdla, chutney, hořčice a mnohem víc. To, že každý účastník projektu změnil do jisté míry svůj život k lepšímu. Navázaná přátelství, třebaže jen na krátkou chvíli. Mezinárodní konference, protože ano – zahradní terapie a komunitní zahrady jsou tématy dneška.

Co bylo nejúčinnější?

Nejúčinnější byla spolupráce se správnými osobami – lektory, partnery, mentory. Nadšení je nakažlivé.

Jakou radu byste dali někomu, kdo chce začít projekt jako je tento?

Mějte realistické představy a očekávání. Udělejte pilotní projekt. Přizvěte ke spolupráci zkušené partnery. Zkuste vymyslet

alespoň částečně udržitelný projekt po vyčerpání grantových prostředků. Vypracujte si strategický a podnikatelský plán. Inspirojte se v zahraničí. Mějte v týmu dobrého psychologa. Mějte manažera na plný úvazek, který se zabývá jen a jen projektem. Nemyslete si, že všichni jsou jako vy.

Kontaktné údaje pre projekt

Sdružení SPLAV, z.s.
Javornická 1560, 516 01 Rychnov nad Kněžnou,
Česká Republika
Kristina Garrido
+420 603 383 527
kristina@sduzenisplav.cz
www.sduzenisplav.cz

Skupina, procházející lesní stezkou

Dvouletý projekt byl rozdělen do dvou dílčích podprojektů: 1) 'Lesní seminář' – s cílem poučit se navzájem o osvědčených postupech v oblasti lesního hospodářství a podnikání související s lesem a 2) 'Lesní stezka' – jehož hlavním cílem byla obnova a zakládání lesních stezek v každé partnerské zemi a jejich propagace za účelem zvýšení povědomí o blahodárných účincích zeleně.

Podle dostupných údajů byla jako první na světě otevřena lesní stezka s předem navrženými činnostmi ke zmírnění napětí ve Finsku poblíž lázní Ikaalinen Spa v roce 2010. Předpokládalo se, že jednoduchá cvičení v kombinaci s pozorováním přírody přinesou relaxaci a dále posílí pozitivní účinky přírody na člověka.

I když mnohé studie již ukázaly, že přírodní prostředí snižuje stres a zlepšuje náladu, koncentraci a výkon, tato znalost nebyla nikdy dříve převedena do praxe na lesních stezkách. Za tímto účelem Universita v Tampere a Institut finského výzkumu lesa (Metla) společně vytvořili první lesní cesty s podrobným informačním značením, jejichž cílem je navození dobré nálady, relaxace, vyvolání kognitivní reflexe, obnovení pozornosti a inspirace k nalezení svého oblíbeného místa v přírodě.

V průběhu projektu byly založeny odpovídající lesní cesty se stejnými psychologickými cvičeními ve čtyřech partnerských zemích EU. První ze čtyř terapeutických lesních stezek byla otevřena pro veřejnost ve Švédsku v Sunne v září 2012 a druhá v Lucembursku v Nommern v dubnu 2013. Finská stezka Parkano byla otevřena v červnu 2013 a francouzská stezka v Brouvelieus v září 2013. Všechny trasy využívají stávající síť stezek v běžných obhospodařovaných lesích se snadným přístupem pro návštěvníky. Ve Švédsku se stezka se nachází v blízkosti lázní u města Sunne a ve Finsku je zapojena do volnočasového centra. Ve Finsku byla také vybudována první soukromá terapeutická stezka pro hosty na statku.

Cílové skupiny

Všichni. Tyto regenerační lesní cesty jsou určené pro veřejnost, jsou zdarma přístupné každý den po celý rok. Největší efekt mají stezky na lidi, kteří mají vysokou hladinou stresu.

Terapeutické a/nebo sociální přínosy projektu

Podle provedeného průzkumu 79% návštěvníků uvedlo, že jejich nálada byla mnohem pozitivnější poté, co prošli stezkou. Více než dvě třetiny (69%) byli po procházce klidnější, čilejší a měli více energie a cítili se vzdálenější každodenním starostem. Téměř všichni (90%) by stezku doporučili přátelům a známým ke snížení stresu a zlepšení nálady po náročném pracovním dni/týdnu. Lze proto říci, že koncept terapeutických stezek byl úspěšný pro většinu respondentů. Při porovnání s podobným modelem ve městě, byli výsledky lesních stezek jednoznačně průkaznější.

Terapeutické lesní stezky

Kategorie

🌿 Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace

Informace o projektu

Stručně o projektu

Cílem projektu bylo prozkoumání zcela nového konceptu lesních terapeutických stezek a multifunkční funkce lesů Evropy. V obci Ikaalinen ve Finsku byl vyvinut speciální model odpočinkové a relaxační lesní cesty a psychologické a fyziologické účinky tohoto modelu na návštěvníky byly studovány na vysokoškolské úrovni. Trasa obsahuje několik cvičení, která musí být provedena v určitých časech. Účinky jsou přímo měřitelné v rámci fyziologické odolnosti každého jedince (úroveň kortizolu, stres, imunologická úroveň buněk).

Časový rozsah projektu

1. 5. 2012 – 31. 12. 2013

Lokalizace projektu

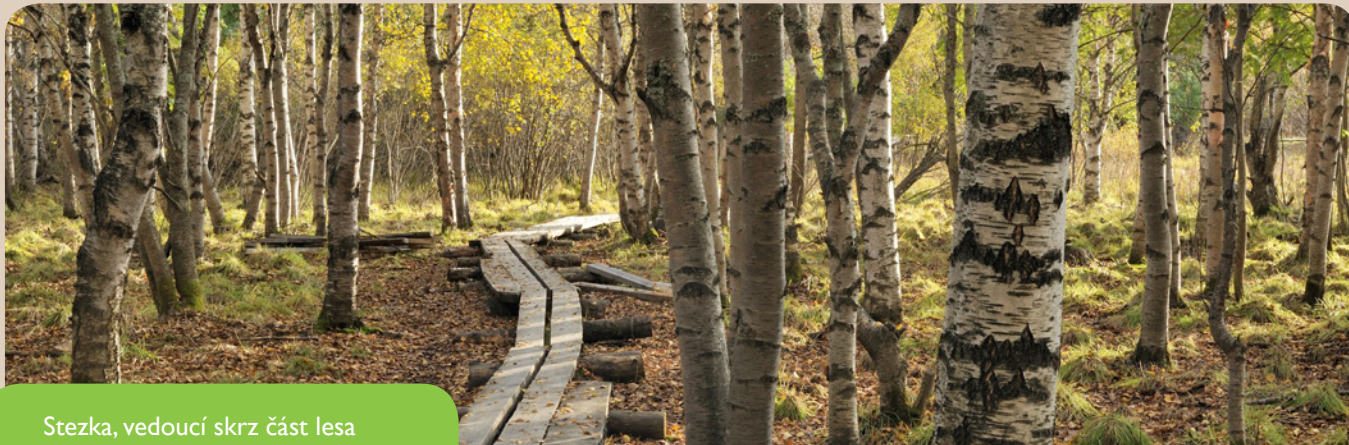
Obec Parkano, Finsko; obec Sunne, Švédsko; obec Nommern, Lucembursko a obec Brouvelieus, Francie.

Financování projektu

Celkové náklady projektu jsou €502.238, z větší části financované Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova, osa LEADER.

Podrobnosti o projektu

Sedm místních akčních skupin (formální společenství územně příslušných obcí) ve čtyřech zemích EU (Finsko, Francie, Lucembursko a Švédsko) vytvořilo společný projekt 'Forest Trails - Network of densely-wooded regions in Europe' (Terapeutické lesní stezky v Evropě). Iničiátory projektu byli vědecký pracovník Eira-Maija Savonen z Institutu přírodních zdrojů ve Finsku a Kalevi Kivistö z Fakulty psychologie University v Tampere ve Finsku.

Stezka, vedoucí skrz část lesa

Zapojení veřejnosti

Do projektu se zapojila řada osob i subjektů, od vlastníků lesů, přes podnikatele v cestovním ruchu, po vysoké školy a výzkumná centra, a to ve všech zúčastněných zemích. Koncepte stezek je velmi inovativní a podnikatelé mohou využít poznatky z tohoto projektu a rozšířit rozsah nabízených služeb a vytvořit své jedinečné terapeutické stezky.

Výstupy

- První veřejná terapeutické lesní stezky ve Švédsku, Lucembursku a Francii.
- Prokazatelné účinky na zdraví osob využívajících stezky – protirakovinné a antistresové účinky, zvýšení imunity a další. Potenciální snížení veřejných nákladů na zdravotní péči.
- Motivace pro lidi k pobytu a pohybu v přírodě.
- Znovuobjevení venkova a přírody pro obyvatele měst.
- Publicita pro region – nové využití lesních zdrojů, podpora veřejného zdraví, první terapeutická lesní stezka v zemi atd.
- Shromáždění údajů a výsledků pro university – podklady pro vědecké výzkumy.
- Sdílení znalostí a možností využívání tohoto druhu stezek mezi různými zeměmi.
- Možnost založení podle osvědčeného modelu podobné stezky pro ostatní subjekty.
- Ekonomické benefity na regionální úrovni – lepší příležitosti pro venkovské podnikatele v cestovního ruchu zvýšit atraktivnost např. farem pro návštěvníky a mít doplňkové klienty
- Šíření konceptu terapeutických lesních stezek – např. v rámci projektu v Parkano Käenkoski, kde stezka slouží zdejší sportovní asociaci, některým turistickým podnikům, turistům i místním obyvatelům.
- Využívání lesních zdrojů udržitelným způsobem

Ponaučení – co jsme se naučili

- Přenos konceptu terapeutických stezek byl snadnější, než se očekávalo.
- Je nutné návštěvníkům podrobně vysvětlit, jak terapeutické stezky fungují a jaké přinášejí benefity.
- Motiv zlepšení zdraví je atraktivní téměř pro každého.

Farmárska rodina

Zapojenie verejnosti

Pokiaľ ide o zapojenie komunity existujú dve hlavné skupiny:

1. Členovia Združenia - obce, ktorých účasť je podrobne opísaná v osobnom príbehu nižšie.
2. Poľnohospodári, ktorí sa zúčastňujú "projektu umiestnenia zvierat".

Zapojenie sa do "projektu umiestnenia" začalo s oznámením na našich internetových stránkach, Facebooku, v médiách, ale aj ústnym šírením. Organizovali sme stretnutia na tých miestach, kde ľudia vyjadrili záujem. Všetky potrebné informácie boli poskytnuté záujemcom na týchto fórach. Poľnohospodári, ktorí sa chceli zapojiť, vyplnili pre-registračný formulár a po výberovom konaní (ktorého kritériá boli špecifikované v oznámení), boli osobne navštívení. Kde boli uchádzači schopní splniť požiadavky pre chov zvierat a splniť povinnosti vyplývajúce z projektu, tam boli uzavreté zmluvy a teľné kravy boli umiestnené do ich starostlivosti. Ako výsledok výberového konania bolo aj to, že 10% kráv nebolo pridelených záujemcom.

Udržateľné obhospodarovanie pôdy

Projekt Polyán sa snaží preukázať, aký pozitívny vplyv má pasenie dobytka na ekológiu a biodiverzitu. Pre potvrdenie tohto tvrde-

Názov organizácie / Projektu: Združenie Polyán

Kategórie:

- 🌱 Poľnohospodárske iniciatívy - "care farming", komunitou podporované poľnohospodárstvo, vidiecke (tradičné) hospodárenie, miestne potraviny
- 🌱 pestovanie - udržateľné zručnosti

Sumár projektu

Polyán je komplexný rozvojový program založený na miestnych zdrojoch. Jeho cieľom je vytvoriť produkčný a spotrebiteľský systém, ktorý spolupracuje s prírodou. Účelom aktivít je poskytnúť štruktúru pre poľnohospodárov v regióne a stať sa kľúčovým hráčom v miestnom udržateľnom hospodárskom rozvoji.

Časový rozsah projektu

Projekt začal v roku 2008 a zatiaľ nie sú žiadne plány na ukončenie projektu, ktorý naďalej pokračuje.

Lokalizácia projektu

Polyán sídli v obci Mikóháza, malej dedine v pohorí Zemplén, v tesnej blízkosti slovensko-maďarskej hranici.

Projekt je zameraný na podporu:

1. Členov Združenia (Spoločenstva).
2. Poľnohospodárov, ktorí majú záujem o projekt.
3. Poľnohospodári, ktorí sú otvorení myšlienke chovu dobytka na svojom dvore.
4. Odborníci v oblasti chovu starých plemien hospodárskych zvierat.
5. Ľudia, ktorí sú otvorené pre vidiecky život, výrobu a spotrebu miestnych zdravých potravín.

Webové stránky Asociácie, Facebook stránky a blog sú základné komunikačné platformy, väčšina záujemcov sa vie dostať do kontaktu prostredníctvom týchto médií. Okrem toho projekt má aj vynikajúcu mediálnu komunikáciu; a informácie o ňom sa objavil v najväčších odborných a gastronomických časopisoch.

Terapeutické a / alebo sociálne prínosy projektu

V rámci projektu, 40 domácností dostalo hospodárske zvieratá o ktoré sa starajú. Ide o dlhodobý a účinnejší spôsob, ako bojovať s chudobou než len samotná finančná podpora.

Karpatský hnedý dobytok

nia bol vykonaný na území botanický prieskum ešte pred tým, ako sa začalo pasenie dobytka. Na základe výsledku nezávislého výskumu sa preukázalo, že spásanie má jasný pozitívny vplyv na biodiverzitu.

Výsledky

Projekt Polyán je založený na myšlienke harmonickej spolupráce medzi ochranou prírody a obhospodarovaním krajiny. Projekt využíva plemeno Karpatský hnedý dobytok v rámci šľachtiteľského programu. Po štyroch rokoch programu je v Maďarsku zaznamenaných 150-200 chovaných zvierat, ktoré majú vlastný kód plemena a výskum chovateľských úspechov sa vykonáva na vedeckých základoch. Ešte dôležitejšie je, že tento dobytok sa stala populárnym medzi hospodármi,

Kravský povoz na tradičnom trhu

ktorí uvažujú o nezávislom, udržateľnom hospodárení. V rámci výskumného programu sme začali s “projektom umiestnenia zvierat” v župách Boršód a Szabolcs. Približne 60-70 kráv bolo umiestnených u 30-40 hospodárov a k dispozícii sú jasné dôkazy o ich prínose pre farmárov.

Najlepší z Maďarska – prvá cena

Osobný príbeh

Projekt priniesol ošoh rôznym príjemcom. Je zrejmé, že farmári majú jednoznačný prospech z tohto projektu; ošoh majú aj obyvatelia miest, ktorí budú mať väčší prístup k zdravým potravinám z tejto oblasti. Miestni ľudia okamžite ťažia z projektu, pretože farmy sú schopné zamestnať miestnych obyvateľov kvôli zvýšenej výrobe rôznych potravín vyrobených na farmách.

Miestni ľudia spolupracujú s farmármi aj s cieľom rozšíriť povedomie o produktoch, ktoré sú predávané, snažia sa nájsť nové spôsoby, ako predat' produkciu a zvýšiť zisk farme. Niektoré finančné prostriedky zo zdrojov EÚ boli investované do nových strojov na efektívnejšie vykonávanie prác na farme a prostriedky boli tiež vyčlenené na pokrytie nákladov spojených s neočakávanými udalosťami, napríklad ak sa nejaké zariadenie (stroj) pokazí. Tento finančný „zásobník“ je prínosom pre hospodárov, pretože im umožňuje znížiť starosti a neistoty v situáciách, ktoré môžu nastať. Tým, že farmári majú väčšiu stabilitu a lepšie zariadenia a stroje, majú viac času na odpočinok, vedia sa lepšie postarať o zvieratá a majú aj menej každodennej rutinnej práce. Farmári tak majú viac času aj na svoju rodinu, čo bolo dovtedy nemožné pre väčšinu poľnohospodárov.

Ponaučenia – čo sme sa naučili

Aký bol najväčší úspech?

Najväčším úspechom Polyánu bolo to, že dokázal prepojiť ľudí z mestských i vidieckych oblastí tak, že komunikujú medzi sebou navzájom. Táto platforma bola založená členmi dvoch mimovládnych organizácií (E-misszió a INSP-Ráció) a poľnohospodárom Rudolf Miklós a jeho rodinou z obce Mikóháza. Tieto dve mimovládne organizácie spolupracovali počas obdobia 10 rokov v rámci združenia Bokartisz, kde vytvorili program manažmentu krajiny pre región Bodrogköz. Cieľom bolo nájsť poľnohospodárov, ktorí majú záujem o spoluprácu a prácu v súlade s prírodou. Bohužiaľ, tento projekt zlyhal v regióne Bodrogköz, avšak zaujal pozornosť farmára Rudolfa Miklósa a umožnil mu, aby sa stal súčasťou projektu Polyán.

Čo bolo najúčinnejšie?

Ľudia z mesta Nyíregyháza, ktorí pracujú na tomto projekte, nemajú v úmysle opustiť mesto. Od začiatku však verili, že spolupráca medzi mestom a vidiekom môže priniesť lepšie výsledky, než sa iba spoliehať na dedinské komunity, že vytvoria podmienky pre podnikanie na farmách. Preto, keď bol založený Polyán, títo ľudia vypracovali úlohy pre obyvateľov okolitých miest aj hosťiteľských fariem. Došlo k zhode, že mestskí ľudia budú pracovať na získavaní finančných prostriedkov, riadení projektov, administrácii a účtovníctve, zatiaľ čo dedinčania sú zodpovední za riadenie a prevádzku farmy. Bolo dohodnuté, že počas najrušnejšej sezóny na farme, mešťania prídu pomôcť farmárovi a jeho rodine zbierať potrebné údaje pre administratívne účely tohto projektu. Vďaka tohto projektu takto ľudia z miest a vidieka pracujú spoločne a spolupracujú na základe svojich individuálnych zručností a znalostí.

Tento projekt zdôraznil, že je dôležité mať dobré vzťahy medzi rôznymi skupinami komunity. Komunikácia medzi, zdieľanie spoločných cieľov, pomoc pri monitorovaní pokroku, budovanie dôvery a riadenie konfliktov zohráva ústrednú úlohu v práci s takýmto tímom. Ľudia zapojení do projektu zhodne tvrdia, že ich efektivita a úspech bol vytvorený práve ich ochotou zlepšiť kvalitu celej komunity.

“Aj napriek našim rozdielom, tento projekt je o tom, ako môžeme spolupracovať.”

Kontaktné údaje pre projekt

Gusztáv Vágvölgyi
Tel: +36209750171
www.polyan.hu

Práce na farme

s potřebami současné populace jíst zdravé, čerstvé a bezpečné potraviny a je příkladem pozitivního environmentálního managementu.

Financování projektu

Zpočátku projekt neměl žádné vnější finanční prostředky, díky prodeji výpěstků však byl relativně soběstačný. Nyní jsou sociální a terapeutické činnosti placeny z příspěvků Health Society of Pisa (místní zdravotnická organizace) s příslibem finanční podpory až do roku 2018.

Podrobnosti o projektu

Orti E.T.I.C.I. je výsledkem spolupráce mezi soukromým, veřejným a třetím sektorem. Jedná se o tyto organizace:

- ✚ Universita v Pise (konkrétně výzkumné středisko CIRAA a oddělení Veterinárních věd) – poskytuje odbornost, kontakty, pozemky a zázemí pro projekt
- ✚ sociální kooperativy Arnera a Ponteverde – poskytují školení a rehabilitaci klientům v souladu s požadavky veřejných sociálních a zdravotnických institucí
- ✚ farma BioColombini – soukromá ekologická farma zodpovídající za ekonomické a technické činnosti

Role a odpovědnost každého projektového partnera je ošetřena v dohodě nazvané Temporary Association of Enterprise – TAE (Dočasné podnikatelské společenství). Zemědělskou produkci má na starosti CIRAA. Odbyt výpěstků prováděn prostřednictvím přímého prodeje, prostřednictvím zv. nákupních skupin (GAS) a ve velké míře díky maloobchodním distribučním kanálům.

Cílové skupiny

Klienti Orti E.T.I.C.I. jsou definováni jako uživatelé aktivit sociálního zemědělství probíhající v rámci projektu. Obecně se jedná o ohrožené skupiny obyvatel žijící na okraji společnosti. Kategorie 'zranitelnosti' jsou v Orti E.T.I.C.I. rozlišovány. Klienti jsou především:

- ✚ lidé se specifickými vzdělávacími potřebami
- ✚ lidé s tělesným postižením
- ✚ závislí na drogách a alkoholu
- ✚ trestané osoby
- ✚ dlouhodobě nezaměstnaní
- ✚ sociálně vyloučené osoby

Uživatelé jsou identifikováni místními sociálními a zdravotními institucemi (Uepe, SerT, Local Social Services), které mají na starosti veřejné programy sociálního začleňování a za pomoci grantů finančně podporují prvotní umístění uživatelů.

Terapeutické a/nebo sociální přínosy projektu

Orti E.T.I.C.I (Horticulture, Economy, Technique and Innovative social Inclusion)

Kategorie

- ✚ Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- ✚ Zemědělské aktivity - 'care farming', komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- ✚ Udržitelná kultivace a pěstování
- ✚ Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy
- ✚ Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Informace o projektu

Stručně o projektu

Projekt byl zahájen v roce 2008 s cílem podpořit sociální začleňování a kvalitu života znevýhodněných skupin obyvatel prostřednictvím multifunkčního zemědělského modelu propojujícího venkovské a městské oblasti.

Časový rozsah projektu

Pilotní fáze projektu byla skončila v roce 2010. V současné době Orti E.T.I.C.I. nadále funguje jako projekt, který má prozatím probíhat do konce roku 2020.

Do budoucna chce Orti E.T.I.C.I. především budovat vztahy s nejbližším okolím a zlepšit marketing a obchodní aspekt projektu prostřednictvím přímého prodeje a umožnit tak výrobcům a spotřebitelům navázání vzájemného kontaktu.

Orti E.T.I.C.I. chce v dlouhodobějším horizontu také získat oficiální akreditaci k praktickému zemědělskému vzdělávání. Aktuálně se účastníci sezónně školí u místních farmářů. Je podstatné, aby klienti a zaměstnanci měli určitý standard, získají tak větší šanci pracovního uplatnění mimo projekt.

Lokalizace projektu

Orti E.T.I.C.I. operuje na 3,5 ha univerzitních pozemků v San Piero a Grado, v příměstské oblasti města Pisa. Projekt tak mimo jiné upozorňuje na možnosti využití půdy v souvislosti

Od roku 2008 se do projektu zapojilo asi 50 osob: 22% se docházelo jako součást terapeuticko-rehabilitačního programu, 14% byli nezletilí pachatelé a zbývajících 64% se do projektu připojilo v rámci pracovního začleňování.

Zapojení veřejnosti

V průběhu projektu se velmi dobře rozvinuly vztahy s místními subjekty. Postupně zlepšila komunikace se zdravotnickými orgány a jsou připravovány nové společné aktivity. Veřejnost z oblasti kolem Pisy se dozvěděla o potřebě a možnostech podpory sociálně vyloučených spoluobčanů a mnozí se zapojili do komunitních skupin nebo fungují jako odběratelé produkce. Získáním více farmářů a zemědělců se zvýší kapacita projektu a bude se moci účastnit větší počet klientů.

Udržitelné hospodaření

Orti E.T.I.C.I. podporuje zodpovědné využívání půdy a ochranu životního prostředí na základě zásad a postupů ekologického zemědělství.

Výstupy

Projekt podporuje sociální péči prostřednictvím inovačních aktivit a řeší politiku sociálního začleňování. Zabývá se také produkcí a propagací kvalitních zemědělských komodit. Orti E.T.I.C.I. vyvinulo úspěšný model integrovaného vzdělávání, ve kterém se výchovné a pracovní zkušenosti setkávají s individuálními potřebami uživatelů. Uživatelé rozvíjejí své dovednosti a získávají nové zkušenosti a tím mnohonásobně zvyšují své příležitosti dalšího pracovního uplatnění.

Jakou změnu k lepšímu vaše organizace/projekt přinesli, jak byly naplněny potřeby zúčastněných osob?

Projekt sehrál rozhodující roli v prosazování úspěšných alternativních modelů bojujících proti sociálnímu vyloučení; modelů založených na skutečných potřebách zúčastněných osob. Identifikace těchto potřeb a vypracování systému vhodných aktivit je výsledkem spolupráce univerzitního pracovníka – tutora se sociálními institucemi. O každém uživateli jsou shromážděny podrobné informace (zdravotní stav, zvyky, život atd.) a ty jsou následně podkladem pro vytyčení nejvodnější formy vzdělávání a rehabilitace. Již v této fázi je uvažováno o možných obtížích a potenciálních konfliktech. Každý uživatel prochází 30ti denní zkušební lhůtou, která je důležitá zejména pro dovyhodnocení potřeb uživatelů a ověření plánovaného schématu aktivit. Během následné aktivní pracovní fáze projektu jsou pokroky a výsledky každého klienta pravidelně hodnoceny pracovníky sociálních služeb. Na konci účasti každého klienta v projektu jsou tato průběžná hodnocení porovnávána s konečným hodnocením a je možné tak získat ucelený obraz o zlepšeních a nových dovednostech a znalostech, ale také o problémech a slabých stránkách. Součástí závěrečné zprávy je také návrh dalších aktivit a doporučení.

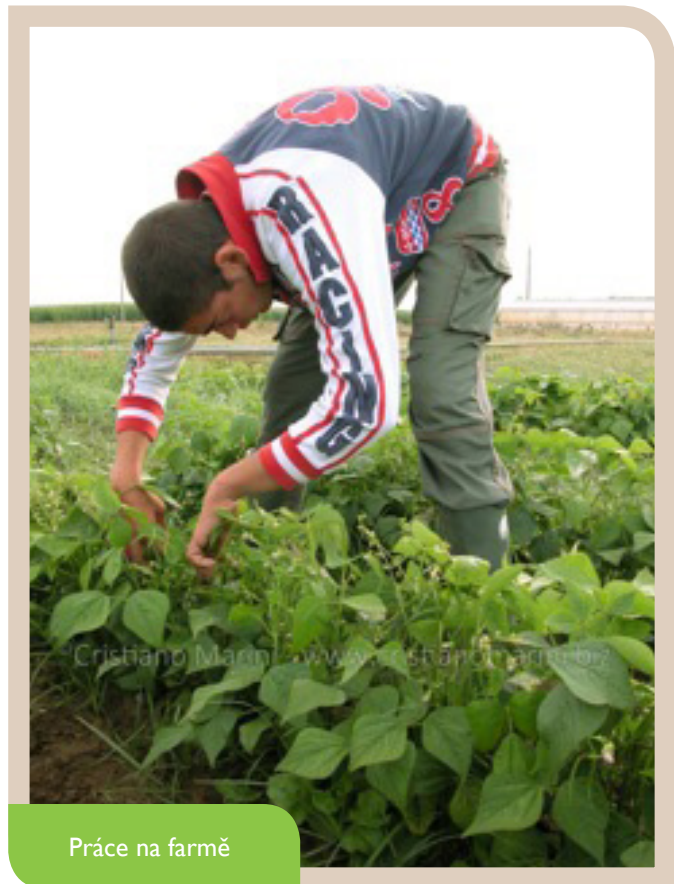
Jak vypadá typický den?

Aktivity v Orti E.T.I.C.I. probíhají pět pracovních dnů v týdnu, se čtyřhodinovou pracovní dobou. Pracovní doba se liší v závislosti na ročním období a podle potřeby; během zimních měsíců je obvykle 8.00 do 12.00, v letních měsících pak od 7.00 do 11.00 hodin.

Pracovní plán je vždy tvořen na týden dopředu tutorem a agronomek. Obecně vypadá každý den následovně:

1. Setkání klientů s tutorem

2. Denní aktivity v týmech několika osob. Konkrétní činnosti jsou závislé na vegetační sezóně – setí, výsadba, ruční odstraňování plevelu, sklizení, balení pro prodej atd.
3. Tutor sohlíží na pravidelné přestávky, hovoří s klienty a sleduje jejich práci

Práce na farmě

Osobní příběh

Je to příběh o člověku, který se potýkal s psychologickými problémy a zároveň byl tělesně postižený. Jeho stav postupně vyústil ke zhroucení rodinných vztahů, což vedlo k postupnému sociálnímu vyloučení. Přišel o práci a stal se z něho bezdomovec. Jeho cesta k sociální inkluzi díky Orti E.T.I.C.I. začala před čtyřmi lety a pokračuje dodnes. Postupně se zlepšil jeho stav a změnilo se jeho vnímání mezilidských vztahů. S pomocí sociálních služeb získal střechu nad hlavou a začal se připravovat na obnovení kontaktu s rodinou. V současné době hledá práci a rozvíjí nové vztahy mimo bezpečné a známé prostředí Orti E.T.I.C.I. Od roku 2016 pracuje jako placený zaměstnanec pro projekt, což mu umožňuje bez stresu pokračovat v hledání vhodného stálého pracovního uplatnění. Je však důležité, aby postupně opustil ochrannou náruč projektu a začal dělat kroky k novému nezávislému životu.

Ponaučení – co jsme se naučili

Jaké byly problémy?

Projekt musel překonat celou řadu překážek především kvůli konceptu experimentálního partnerství mezi třemi různými sektory – zemědělským, sociálním a vzdělávacím/výzkumným. Velkou výzvou bylo obhájit názor, že formy sociálního zemědělství jsou vhodné nástroje k sociální inkluzi a představují nové příležitosti nejen pro uživatele, ale i pro ostatní dotčené subjekty.

Čištění zeleniny

Co byl největší úspěch?

Největším úspěchem projektu je vzrůstající zájem veřejných institucí o sociální zemědělství uznání této disciplíny jako vhodného způsobu sociálního začleňování a rehabilitace. Vzrůstají investice do sociálního zemědělství v regionu a finanční podpora takto zaměřených projektů.

Co bylo nejúčinnější?

Ve smyslu zlepšování kvality života klientů/uživatelů se ukázal nejefektivnější úspěšně vyvinutý soubor aktivit jako takový. Výsledky byly zaznamenávány a ověřovány pozorováním a diskusemi s uživateli. Pro monitoring byl použit také specifický nástroj, pomocí kterého lze posoudit subjektivní vnímání kvality života. Za těmito úspěchy stojí zejména dynamika mezilidských vztahů vznikající v pracovních skupinách a atmosféra spolupráce a vzájemného respektu. Velmi důležité je, aby byly jednotlivé soubory činností připraveny vždy na míru jednotlivým uživatelům.

Jakou radu byste dali někomu, kdo chce začít projekt jako je tento?

Pro zahájení projektu sociálního zemědělství jako je Orti E.T.I.C.I. je na prvním místě důležitá spolupráce různých partnerů a definování jejich specifických rolí a kompetencí v rámci projektu. Klíčové je plánování aktivit v souladu s potřebami cílových skupin. Dále je velmi důležité zapojit místní zainteresované strany a místní komunitu a přesvědčit všechny dotčené strany o hodnotě projektu a sociálního zemědělství obecně.

Kontaktné údaje pre projekt

info@ortietici.it
www.ortietici.it/
www.portaletico.it

Diverzita vypestovanej zeleniny

Komunitou podporované poľnohospodárstvo v Rumunsku - ASAT

Kategórie:

- Poľnohospodárske iniciatívy - "care farming", komunitou podporované poľnohospodárstvo, vidiecke (tradičné) hospodárenie, miestne potraviny

Sumár projektu

ASAT sú iniciatívy na báze Komunitou podporovaného poľnohospodárstva (ďalej KPP), ktoré sa zakladá na partnerstve medzi výrobcami (pestovateľmi potravín) a združením spotrebiteľov. Tento projekt bol založený s cieľom podporiť miestnych poľnohospodárov a ich farmy, ktoré dodržiavajú praktiky udržateľných foriem poľnohospodárstva v rámci spravodlivého ekonomického systému.

Časový rozsah projektu

Prvá KPP skupina v Rumunsku bola odštartovaná v roku 2008 v rámci siete ASAT v Temešvári (západné Rumunsko). O pár rokov neskôr v roku 2010, niekoľko ďalších partnerstiev bolo pridaných do siete ASAT, všetky tri zo západnej časti Rumunska. V roku 2012 sa začali v strednom Rumunsku (v Transylvánii) tvoriť ďalšie KPP.

Najvýraznejší rast sa zaznamenal v roku 2013, kedy bolo založených 5 nových partnerstiev KPP v rôznych oblastiach Rumunska a ASAT už v podstate pokrýva väčšinu krajiny: západ, stred a juh. Odvtedy sa vytvorilo ďalších 5 KPP a ďalšie sa plánujú na tento rok.

Lokalizácia projektu

V súčasnej dobe existujú ASAT partnerstvá v nasledujúcich rumunských mestách: Temešvár, Bukurešť, Kluž, Oradea, Sibiu a Odorheiu Secuiesc. Dodávatelia žijú na vidieku a spotrebiteľské rodiny hlavne v mestách.

Financovanie projektu

Väčšina rozvoja ASAT je živovaná spotrebiteľmi. Environmentálne uvedomelí spotrebiteľia z mestských oblastí vykonávajú najprv prieskum dopytu po potravinách, identifikujú potenciálnych poľnohospodárov aj možných spotrebiteľov, vysvetľujú obom

skupinám, čo je to KPP a ako to funguje. Je úplne bežné, že dlhodobí zákazníci z ASAT sa aktívne zapoja ako dobrovoľníci a pomáhajú s novými iniciatívami. Zásadnú úlohu vo vývoji ASAT zohralo Centrum pre etické asolidárne iniciatívy, ktoré aktívne podporovalo a podporuje rôznymi spôsobmi hnutie KPP.

V rokoch 2008 - 2014 ASAT sieť nemala právny štatút a fungovala ako neformálne združenie spotrebiteľov a výrobcov. V roku 2014 ASAT bola zapísaná ako mimovládna organizácia. Napriek tomu ASAT pokračuje vo svojom fungovaní ako plošné hnutie "zdola".

V priebehu uplynulých rokov, spotrebiteľia v partnerstve ASAT investovali okolo 30.000 EUR na podporu fariem. Investície išli do vybavenia aj školenia pre poľnohospodárov.

Väčšina investícií do poľnohospodárskej techniky šla na nákup strojov, postavenie skleníkov, na zavlažovacie systémy, získavanie semien aj menších nástrojov. Investície pre tréning boli zamerané na poľnohospodárske vzdelávanie (výučba poľnohospodárov novým metódam v ekologickom poľnohospodárstve) a na marketingové školenia pre rozvoj potrebných zručností, aby efektívne komunikovali so súčasnými aj budúcimi zákazníkmi.

Rozpočet ASAT je pokrytý len členskými príspevkami a darmi.

Ďalšie dôležité informácie

Princípy modelu ASAT sú nasledovné:

1. malovýroba plodín a chov hospodárskych zvierat je prispôbené miestnym podmienkam;
2. farmárske techniky rešpektujú prírodu, životné prostredie, biodiverzitu, úrodnosť pôdy, dobré životné podmienky zvierat, nepoužívajú žiadne chemické hnojivá ani syntetické pesticídy, a udržateľne hospodária s vodou;
3. Kvalitné výrobky: chutné, zdravé a šetrné k životnému prostrediu
4. Podpora miestneho poľnohospodárstva;
5. Solidarita a aktívne prepojenie so všetkými miestnymi stakeholdermi zameranými na udržateľné poľnohospodárstvo a spravodlivý obchod;
6. Dodržiavanie práv pracovníkov, ktorí pracujú na farme (vrátane sezónnych pracovníkov)
7. Transparentnosť nákupu, spôsobu výroby, spracovania, predaja a distribúcie;
8. Pomoc producentom v sebestačnosti
9. Krátke dodávateľské reťazce
10. Žiadny sprostredkovateľ medzi výrobcami a spotrebiteľmi, žiadny výrobok nemožno zakúpiť od iných výrobcov a predat spotrebiteľom v inej skupine;
11. férová cena výrobcom aj spotrebiteľom;
12. Aktualizované informácie pre spotrebiteľov o plodinách a fungovaní fariem
13. Podpora výrobcu v prípade prírodných katastrof;
14. Spotrebiteľia sa aktívne podieľajú na správe partnerstva
15. Zvyšovanie povedomia o zdravotných účinkoch

industrializovaného poľnohospodárstva a o podpore KPP a agro-ekológie

Cieľové skupiny

Existujú dve cieľové skupiny: malí ekologickí farmári v danom regióne a občania z mestskej oblasti (zodpovední spotrebiteľia poľnohospodárskych produktov). Partnerstvo ASAT podporuje miestnych malých producentov potravín a keďže sa jedná o alternatívny trh voči komerčným potravinám, tak počíta aj s tým, že sa môžu v systéme vyskytnúť určité riziká. Partnerstvo chce zachovať sociálne a environmentálne predpoklady na zabezpečenie zdravého a nezávislého života.

ASAT si kladie za cieľ zvýšiť príležitosti pre malých producentov potravín predávať svoje výrobky za primeranú cenu, čo im zaistí slušné živobytie.

Rumunskí drobní farmári (ktorí majú na obživu pôdu o priemernej rozlohe 2 ha), často žijú na hranici chudoby, niekedy aj pod ňou. Avšak, oni nie sú zachytení v oficiálnych štatistikách ako znevýhodnené osoby. Nárast chudoby vo vidieckych oblastiach je evidentný, s takými dôsledkami akými je: migrácia pracovníkov, zvýšený predčasný odchod zo škôl, pokles poistenie domácnosti / osôb a zlý prístup k verejným službám.

Preto, podpora týchto malých poľnohospodárov, ktorí majú nízke príjmy, môže predstavovať ich prechod od nejstej situácii k slušnému životu.

Sociálne prínosy projektu

ASAT si kladie za cieľ zabezpečiť, aby si spotrebiteľia mohli kúpiť kvalitné potraviny za primeranú cenu, aby sa mohli zapojiť do nákupu potravín, ktoré bolo vyrobené určitým požadovaným spôsobom. Každé partnerstvo ASAT združuje skupinu spotrebiteľov a výrobcov v rámci jedného regiónu, a zabezpečí formalizáciu partnerstiev zmluvami.

Spotrebiteľia sa zaviazujú kúpiť budúcu produkciu prostredníctvom predplatenia ešte pred prvou distribúciou. Producent sa zaväzuje poskytovať kvalitné produkty pestované sociálne zodpovedne a šetrne k životnému prostrediu.

Zapojenie verejnosti

ASAT partnerstvá sú menežované dodávateľom a skupinou spotrebiteľov. Na začiatku roka spoločne naplánujú poľnohospodársky rok; vypočítavajú a dohadujú ročný rozpočet, cenu týždenného koša, zoznam produktov, ktoré majú byť dodané, plánujú úrodu a zriaďujú distribučné kalendáre.

Plodiny z farmy sú v pláne rovnomerne rozdelené medzi účastníkmi v partnerstve. Po vyplatení ročného predplatného, spotrebiteľia dostanú týždenné koše sezónnych produktov z farmy.

Riziká, zodpovednosti a bonusy farmy sú zdieľané medzi skupinou spotrebiteľov a farmárom. Ak kvôli škodcovi alebo nepriazni počasia (alebo iným faktorom nad rámec právomocí poľnohospodárov) je výnos z farmy nižší než sa očakávalo, spotrebiteľia zaplatia rovnakú sumu, aj keď množstvo dodávaných produktov je nižšie, než sa očakávalo. Ak, na druhej strane, je úroda na farme väčšia, než bolo plánované, tak poľnohospodár voľne zdieľa prebytok so spotrebiteľmi.

Spotrebiteľia sa aktívne podieľajú na partnerstve spolu s producentom, zdieľajú niektoré zo zodpovedností za riadenie, ako napr. organizácie rozvozov produkcie, účtovníctvo a komunikácia v rámci skupiny.

Udržateľné obhospodarovanie pôdy

ASAT podporuje postupy šetrné k životnému prostrediu (používanie organických hnojív a ekologického poľnohospodárstva namiesto priemyselných hnojív a pesticídov), posiluje miestnu biodiverzitu a produkciu zdravých produktov získaných v spolupráci s prírodou.

Hoci všetky produkty sú pestované za použitia ekologických metód, väčšine poľnohospodárov ASAT chýba oficiálny ekologický certifikát. Namiesto toho funguje participatívny garančný systém, ktorý sa používa na zaistenie organického pôvodu výrobkov.

Výsledky

ASAT partnerstvo:

- Poskytuje výrobcovi miestnych potravín záruku na odbyť a zmluvy so spotrebiteľmi, ktoré obsahujú zoznam plodín, ktoré budú poskytované v priebehu celého roka.
- Lehota na predaj produktov - malí poľnohospodári dodávajú úrodu len jeden deň v týždni v určitom čase a v rámci 2-3 hodinového časového rozmedzia.
- Zabezpečuje, aby výrobcovia potravín dostávali spravodlivú cenu, ktorá pokrýva všetky výrobné náklady a umožňuje bezpečný a stály príjem.
- Podpora miestnej organickej poľnohospodárstva v malom meradle.
- Podporuje rozvoj zamestnanosti v poľnohospodárstve
- Každé partnerstvo berie do úvahy kapacitu malej farmy a podporuje jej profesionálny rozvoj s existujúcimi zamestnancami aj náborem nových pracovníkov na plný úväzok.

Účastníci v priamej spolupráci s drobnými farmármi zlepšujú svoje gastronomické zvyky, zameriavajú sa viac na sezónne a miestne suroviny, s vysokou kvalitou nutričnou hodnotou. V priebehu času sa celkové spotrebiteľské správanie členov ASAT mení, tak ako si stále viac uvedomujú úlohu zodpovednej konzumácie pri podpore miestnej ekonomiky a znevýhodnených osôb.

Ako vyzerá typický deň?

Doba rozvozu zeleninového koša sa líši, ale zvyčajne sa koná raz za týždeň v období od mája do novembra. Spotrebiteľia

Návšteva farmy na Odorheiu Secuies, jún 2013

dobrovoľne, každý týždeň organizujú distribúciu. Farmári zberajú priebežne plodiny so svojimi pomocníkmi, v dohodnutý deň a čas ich privezú do mesta a v priebehu dvoch hodín sa stretnú so svojimi zákazníkmi, dajú im košík čerstvej zeleniny

Distribúcia organickej zeleniny v Temešvári, august 2012

a porozprávajú sa o tom, čo je nové na farme, o problémoch a spôsoboch, ako sa s nimi vysporiadať. V niektorých lokalitách boli zorganizované aj návštevy farmy počas sezóny.

Osobný príbeh

Stručne povedané, hlavné dôvody, prečo bola založená ASAT, bola snaha pozitívne ovplyvniť farmárov a spotrebiteľov, na ktorí čelia mnohým výzvam:

- ✿ Znížená schopnosť drobných producentov vyrovnat' sa s dopadom masovej produkcie (meniace sa vzorce spotreby potravín, masívny nárast dovozu potravín pre domácu spotrebu, medzinárodný obchod, ktorý podporuje intenzívnu poľnohospodársku produkciu, atď.)
- ✿ Pokračujúci pokles počtu malých farmárov v dôsledku neschopnosti predat' svoje miestne potraviny.
- ✿ Všeobecne nízke príjmy drobných poľnohospodárov, čo vedie k zlým životným podmienkam, čo ovplyvňuje budúce šance vidieckeho obyvateľstva.
- ✿ Zlý prístup k zdravotnej starostlivosti, vzdelaniu a sociálnej ochrane pre drobných poľnohospodárov a sezónnych pracovníkov.
- ✿ Nedostatok informácií medzi spotrebiteľmi o kvalite poľnohospodárskych výrobkov a výhod miestnych biopotravín.
- ✿ Nedostatok povedomia o vplyve každodenných voľby konzumenta: to, čo jeme, ako podporiť miestnu ekonomiku, atď.

Ponaučenia – čo sme sa naučili

Aké boli problémy?

ASAT čelila výzvam vo vzťahu k obom cieľovým skupinám.

Týkajúce sa spotrebiteľa:

- ✿ nízka úroveň informácií, povedomia
- ✿ neúčast' pri manažovaní systému
- ✿ existuje pomerne málo iniciatív, podobné tomuto projektu, čo znamená nedostatok sietí s ktorými sa dá spolupracovať.
- ✿ udržiavanie záujmu a účasti
- ✿ ASAT občas vnímané ako niečo, čo nie je dosiahnuteľné

Týkajúce sa farmárov:

- ✿ Nedôvera voči testovaniu modelu
- ✿ Nedostatok znalostí a skúseností potrebné na to, aby sa zapojili
- ✿ Ťažkosti pri komunikácii so zákazníkmi
- ✿ Nedostatok kompetencií v oblasti finančného plánovania

Aký bol najväčší úspech?

Hlavným ukazovateľom úspechu je počet (percento) každoročne obnovených zmlúv. Výrobca, ktorý začal partnerstvo v Odorheiu Secuiesc v roku 2013 aj naďalej zásobuje rovnaké rodiny a počas 3 rokov žiadny z jej zákazníkov neopustil program.

Čo bolo najúčinnejšie?

Zorganizovanie skupiny spotrebiteľov, identifikácia producentov a mobilizácia našich vlastných sietí tak, aby boli čo najefektívnejšie.

Akú radu by ste dal niekomu, kto chce začať podobný projekt?

Záujemca by musel vykonať tieto kroky:

- ✿ Šírenie informácií a kampaň zameraná na povedomie o dôležitosti zdravých miestnych potravín, o dôležitosti podporovania udržateľného poľnohospodárstva a ochrany biodiverzity.
- ✿ Verejné stretnutia na prezentovanie ASAT, vrátane mediálnych vystúpení.
- ✿ Poradenstvo a podpora pre spotrebiteľa v tom, ako rozvíjať svoje vlastné ASAT partnerstvá.
- ✿ Podpora pestovateľov, aby sa zapojili do ASAT partnerstva a aby si vypracovali ročné plány osevu a rozpočet.
- ✿ Školenia pre malých farmárov o komunikačných zručnostiach, finančnom plánovaní, a prírodných postupov hospodárenia.
- ✿ Podporovať skupiny v experimentovaní s pestovaním a skladovaním semien starých miestnych odrôd
- ✿ Stimulovať zdravú miestnu výrobu potravín s ohľadom na životné prostredie a miestnu biodiverzitu.

Kontaktné údaje pre projekt

Mihaela Vetan, 0040 741232602,
 mihaela.vetan@cries.ro
 Andrea Solyom, 00407 40484892,
 andreasolyom@yahoo.com
 www.asatromania.ro
 www.cries.ro

Zber liečivých rastlín

Združenie SVATOBOR / Romano Barardo – Rómsky záhradník

Kategórie:

- 🌿 Sociálna a záhradnícka terapia – organické záhradníctvenie, rehabilitácia záhradou, starostlivosť
- 🌿 Poľnohospodárske iniciatívy – “care farming”, komunitou podporované poľnohospodárstvo, vidiecke (tradičné) hospodárenie, miestne potraviny
- 🌿 Vzdelávanie a odborná príprava - udržateľné využitie pôdy
- 🌿 Podnikanie - poľnohospodárske, záhradnícke, udržateľné príklady

Sumár projektu

Svatoboru sa podarilo premeniť opustenú pôdu na krásnu farmu, za účasti asi 15 pracovníkov na čiastočný úväzok a 150 rómskych dobrovoľníkov, ktorí pomáhajú so záhradníckymi prácami (pestovanie zeleniny, ovocia, liečivých rastlín, pestovanie ovocia), výrobou a predajom kompostu a tiež s tradičnými remeselnými produktmi.

Časový rozsah projektu

Svatobor vznikol v roku 2006 a projekt nie je limitovaný v čase.

Plány:

Podporovať rozvoj záhradníckych zručností a aktivít rómskych komunít a nielen u nás ale aj v ďalších lokalitách na Slovensku. Zárodky malých záhradníckych činností sú v Dolnom Šariši a Hornom Zemplíne. Celkovo doteraz podporili 21 lokalít.

Lokalizácia projektu

Obec Rudlov, lokalita Ďurďoš , v blízkosti mesta Vranov nad Topľou, okres Prešov, S-V Slovensko. jedná sa o vidiecku oblasť.

Financovanie projektu

Financovanie je kombinované z darov členov a sympatizantov združenia a z podpory od rôznych nadácií:ASHOKA – Central Europe, Karpatská nadácia, Cena Nadácie Orange, Nadácia Ekopolis , Konfuciova cena (UNESCO Literacy Prize), Hermes Österreich, Ekobank Švajčiarsko, UNPD – GEF Small Grants

Programme, Nadácia otvorenej spoločnosti – Emergency Fund. Ďalším zdrojom je Úrad práce - príspevky na zamestnávanie zdravotne znevýhodnených.

Súčasťou financovania sú aj príjmy z predaja zeleniny (tekvice, cvikla, cibuľa, koreňová zelenina, jablká, cesnak, ovocia a orechov, osivá)

Celkový rozpočet je zhruba 100 000 Eur ročne.

Ďalšie dôležité informácie

Okolo združenia pracuje 12 dlhodobo spolupracujúcich ľudí, z toho 3 Rómovia.

Vzťah týchto ľudí k práci je pozitívny, často pracujú aj ako dobrovoľníci, ak je nedostatok finančných zdrojov. Súčasťou ľudských zdrojov je aj účtovníčka, kompostmajster, PR človek, fotograf. Traja rómski aktivisti robia miestnych ambasadov, ktorí zorganizujú veci na miestnej úrovni.

Dlhodobo pomáha dobrá spolupráca s Úradom práce SR - UPSVaR vo Vranove nad Topľou, formou chránených pracovísk, je to legislatívne zastrešené štátom, ktorý tak umožňuje zamestnať dlhodobo nezamestnaných ľudí s so zdravotnými hendikepmi. Títo ľudia pomáhajú v záhradách – ide teda o záhradnú terapiu, alebo pracujú ako asistenti pri programoch pre ZŠ, kde pomáhajú pri vzdelávaní, ako „malí lektori“ v rámci svojich možností, aké majú. Súčasťou chránených dielni je aj vzdelávacie a poradenské centrum pre týchto ľudí.

Pre kultiváciu sa používa iba jednoduchá mechanika

Obmedzením je veľká administratíva, skoro 80 % času musí byť venované administrovaniu a papierovaniu. Ďalším problémom je prístup k pôde: za 10 rokov sme zaplatili cca 30 000 eur na nájomnom, nadhodnotené sú aj ceny za prenájom sadov - cca 40 000 za sad.

Cieľové skupiny

Sociálne vylúčené rómske skupiny a zdravotne znevýhodní ľudia so psychickými a mentálnymi hendikepmi.

Terapeutické a / alebo sociálne prínosy projektu *Sociálny prínos*

Jeden zo sociálnych prínosov je podpora zmyslu života a rozvoja medzietnického dialógu a spolupráce. Záhrada sa v tomto prípade stáva priestorom pre stavanie mostov medzi ľuďmi. V obciach kde pôsobíme je možné vidieť ako si Rómovia - záhradníci si postupne budujú úctu nerómskej majority. Nerómovia takýchto kultivovaných Rómov skôr oslovia, ponúkajú im možnosti na zamestnanie, či aspoň sezónne práce. Cez spoločnú prácu rôznych etník sa vytvára priestor na rozhovor, vzájomné poznávanie sa a pokojné spolunažívanie.

Ďalším prínosom je znižovanie kriminality týkajúcej sa krádeží a vandalizmu. Sociálne vylúčení Rómovia, ktorí si dopestujú vlastnú zeleninu a ovocie nemajú potrebu kraďnúť tieto naturálie ľuďom z nerómskej majority. Platí tiež, že po fyzicky namáhavej práci na záhrade má človek chuť si oddychnúť a nie vybiť sa v nejakom pouličnom vandalizme.

Jeden z významných prínosov projektu je posilňovanie potravinovej sebestačnosti v chudobných komunitách. Keď nezamestnaný Róm použije sociálne dávky od štátu, zväčša vo výške približne 120 € mesačne na úhradu faktúr za elektrinu, plyn, či bývanie, tak mu už len veľmi málo peňazí ostáva na potraviny. Keď si aspoň časť z potravín dokáže so svojou rodinou vypestovať, tak potom vie skôr preklenúť krízové obdobia produkciou z vlastnej záhrady a poľa.

Hanušovčania a ich úroda

Zapojenie verejnosti

Všetci zapojení ľudia z tejto práce majú aj benefity – zelenina ovocie, naturálie, palivové drevo. Tí, ktorí sa osvedčia sú doporučení pre mesto Vranov ako zamestnanci pri úpravách verejnej zelene. Doteraz išlo o cca 20 Rómov.

Udržateľné obhospodarovanie pôdy

Aby sme mohli začať pestovať, museli sme odstrániť 2 rozľahlé, divoké skládky odpadov a až potom na ich miestach spolu s miestnymi komunitami vytvoriť ekozáhradníctvá. Pôdu obhospodarujú ručne, na hnojenie používajú organické hnojivá

– hnoj a kompost. Tvorbe kompostu sa venujeme samostatne, kompostu je dostatok, časť z neho predávame.

Bez použitia umelých hnojív a pesticídov pestujeme jablonky, orechy, tekvice, cibuľu, cesnak, cviklu, paradajky, koreňovú zeleninu, šaláty, zemiaky, uhorky, cibuľa, a to hlavne na samozásobenie, časť produkcie predávame do reštaurácií, obchodov, a do debničkového systému.

Je pre nás tiež kľúčové, aby sme mali dostatok kvalitnej vody a preto sme vybudovali i sústavu nádrží na zachytávanie dažďovej vody a vody z topiacich sa snehov. Malé nádrže ktoré nielenže slúžia pri zavlažovaní záhrady, či kompostovísk, ale sú aj miestami pre rekreáciu, oddych a športové aktivity.

Výsledky

Združenie Svatobor so svojimi partnermi od roku 2006 až doteraz :

- poskytlo prácu a príjem pre 65 Rómov a 73 Nerómov
- aktivizovalo 151 dobrovoľníkov
- poskytlo osvetové, školiace služby a zapojilo do ekozáhradníckych prác a činností spojených s obnovou krajiny vyše 1 000 ľudí (najmä Rómov) v 21 lokalitách
- odstránilo 2 rozľahlé, divoké skládky odpadov a na ich miestach spolu s miestnymi komunitami vytvorilo ekozáhradníctvá a športové ihriská (napr. pre plážový volejbal, minifutbal, tenis, stolný tenis a basketbal)
- vytvorilo 3 nádrže s drenážnym systémom na zber dažďovej vody
- spracovalo 3 000 ton bioodpadov a z nich vyprodukovalo 1 000 ton kompostu
- vyprodukovalo vyše 100 000 kg zeleniny a ovocia, ktorými sme zmiernili hlad v rodinách žijúcich v biede

Na jabloni

Hlavné aktivity:

- remeslá so zapojením postihnutých ľudí
- poľnohospodárske činnosti - produkcia zeleniny, ovocia a liečivých bylín pre potreby Rómov a ostatných pracovníkov na farme
- komunitné kompostovanie
- výrobu certifikovaného ekologického osiva
- lesníctvo a zber palivového dreva
- ochrany prírody a krajiny, odstraňovanie nelegálnych skládok
- zber dažďovej vody pre poľnohospodárske činnosti
- školenia, rekvifikácie a vzdelávania – šanca pre marginalizované skupiny s cieľom zlepšiť ich šance

Zavlažovanie priesad

na pracovnú príležitosť

Ako vyzerá typický deň (alebo aktivita) u vás?

Počas leta deň začína o 6:00, začínajú ľudia robiť zrána a dopoludnia, pretože potom je veľmi teplo, a potom až večer keď už nie je teplo. Dni záhradníka s a prispôsobujú podnebiu a počasiu. Podľa obdobia sa dejú všetky potrebné záhradnícke práce, vrátane starostlivosti o kompost. Súčasťou práce, keď už sú plodiny, je aj ich balenie a distribúcia.

Osobný príbeh

Vyjadrenie Janky Bužovej (z obce Rudlov), ktorá ako jedna Rómiek zapojených do ekozáhradníckeho projektu povedala :

“O nás Rómoch si mnohí myslia, že nemáme záujem o starať sa o pôdu. To nie je pravda. Áno, kedysi sme kočovali, ale v počas komunizmu sme sa v strednej Európe museli usadiť. Postupne sme si potom začali budovať svoje domčeky. Tak tomu bolo aj v mojej rodine. Keďže však ako ja i ďalší členovia mojej rodiny som nezamestnaná a často kvôli nedostatku peňazí si nemám čo dať čo do úst, tak som privítala, že združenie Svatobor mi ponúklo možnosť naučiť sa záhradníckym zručnostiam. A teda teraz, aj keď sa mi nežíje ľahko, tak sa teším z toho, že si jednak sama svojej záhrade vytváram kompost, pestujem zeleninu, ovocie a tiež mám radosť, že výsadbou kvetov som si skrášila okolie svojho domčka. Byť záhradníčkou ma baví ...”

Osobným príkladom a úspechom terapie záhradou je aj príklad človeka, ktorý má paranoidnú schizofréniu, vyliečil sa, nabral potrebné sebavedomie, našiel si ženu, majú dieťa a na jeho príbehu počas desiatich rokov, bolo vidieť, že keď sa človek ocitne v záhrade, tak záhrada mu niečo vráti, lieči sa...

Ponaučenia – čo sme sa naučili

Aké boli problémy?

Najväčší problém je obrovská administratíva v rámci projektov a potom drahá pôda – obmedzené možnosti prístupu k pozemkom.

Výzva pre tých, ktorí niečo podobné chcú začať: v rodine vysvetliť že „ ak mi dajú čas, tak to bude prospešné aj pre druhých a budem z toho môcť vyžiť. Donori posudzujú históriu

organizácie ale je potrebné presvedčiť aj donorov o tom že to má zmysel a budúcnosť“.

Aký bol najväčší úspech?

Veľkým oceníteľným úspechom je to, že vďaka spoločnej práci Rómov a nerómov boli obnovené spustnuté miesta, odstránené skládky komunálneho odpadu a z týchto miest na kraji dedín sa vytvorili živé a pekné miesta, kde sa dá pestovať, športovať, pekné oázy pre život ľudí...Svatobor a jeho ľudia zanechali v krajine po sebe stopy.

Úspechom sú samotní ľudia, ktorí sa zmenili - zapojili do projektu a videli v ňom zmysel, cez tvorivú činnosť prišli na to, že je to radosť. A teraz je to spoločenstvo ľudí, ktorí sú v záhrade sú spokojní a porozprávajú si s ďalšími a niečo spolu vytvoria ...

Čo bolo najúčinnejšie?

Najdôležitejšie je dať ľuďom dôveru. Snažili sme sa to robiť tak, prsto inak – Rómovia v Rudlove boli naučení žiť samostatne od nerómov, ale tí, ktorí majú skúsenosť s poskytnutím dôvery sa stali inými. Väčšina Rómov prejav dôvery ocení a potrebuje ho. A ešte dôležitejšie: musia cítiť že ich majú aspoň trochu radi, cítia že patria k nám. Sú naši.

Akú radu by ste dal niekomu, kto chce začať projekt, ako je tento Váš?

Aby si to poriadne rozmyslel. Na začiatku je dôležité nadšenie, nie rozmýšľanie o rizikách.

Toto nemôže robiť sám, musia byť ľudia ktorí súznejú, chcú niečo dosiahnuť. Každý v tíme má svoju úlohu a jeden od druhého závisíme. Je to tak ako v manželstve, v partnerstve. Je potrebné dopĺňať sily, zručnosti. Je dobré hľadať priestor pre rozhovor Ako sa to dá robiť spoločne. Jednoducho: vytrvalosť. Z maličkostí je náš život zložený.

Kontaktné údaje pre projekt

Grodzin č. 60, 094 31 Ďurďoš, Slovakia

Kontaktná osoba: Štefan Straka, svatobor@centrum.

sk, + 421 911 377 536

www.svatobor.estranky.sk

https://www.facebook.com/Svatob-

or-288405657856826/

Autor fotografií: Štefan Straka, Vlastimil Slávik

BC Naklo zo vzduchu

a športu Slovenskej republiky a iba 25% z komerčných aktivít a medzinárodných projektov.

Biotechnical Centre Naklo

Kategória:

- 🌱 Kultivačné - udržateľné zručnosti
- 🌱 Vzdelávanie a odborná príprava - udržateľné využitie pôdy
- 🌱 Podnikanie - poľnohospodárske, záhradnícke, udržateľné príklady

Stručné zhrnutie projektu:

Biotechnické Centrum (BC) Naklo je etablované ako kvalitná vzdelávacia, výskumná a vývojová inštitúcia, zameraná na ochranu prírody, zdravú produkciu potravín a udržateľné hospodárenie v krajine. Centrum pôsobí aj ako inštitúcia pre rozvoj vidieka, ktorá podporuje udržateľnosť prostredníctvom spolupráce s miestnymi úradmi, firmami, mimovládnyimi organizáciami a miestnymi komunitami. Mnohé projekty vedené výskumníkmi a profesionálmi BC Naklo majú významný vplyv na trvalo udržateľný rozvoj regiónu.

História organizácie

Stredisko osláví onedlho sto rokov a má dlhú tradíciu ako vzdelávacia inštitúcia s programami pre ochranu životného prostredia a poľnohospodárstvo. Toto zameranie sa udržuje už od založenia mliekárenskej školy v roku 1907, ktorá sa transformovala na odbornú školu pre poľnohospodárstvo v roku 1926. Škola zmenila svoje sídlo v roku 2006, kedy bol postavený nový objekt nádhernom vidieckom regióne, kedy sa škola premenovala na Biotechnické Centrum Naklo, kde rozvíja svoje vzdelávacie programy na sekundárnej a terciárnej úrovni.

Lokalizácia projektu:

BC Naklo sa nachádza v obci Strahinj v Slovinsku, v nižinnej časti vidieckej oblasti Gorenjska. Gorenjska je alpský región s rozmanitosťou horskej krajiny (70% rozlohy kraja je hornatá, zatiaľ čo iba 30% sú nížiny), ktorý leží v strednom Slovinsku. Národný park Triglav, jediný národný park v Slovinsku, sa nachádza v Alpách, pomerne blízko k BC Naklo. Slovinské mestá sú malé v porovnaní s európskymi mestami. Stredné a malé slovinské mestá, napríklad mesto Kranj v Gorenjskom regióne majú komparatívnu výhodu, pokiaľ ide o kvalitu života, ktorý kombinuje prírodné a mestské prostredie a väzby na vidiecke zázemie.

Financovanie projektu:

Väčšina finančných prostriedkov je z verejných zdrojov, pretože 75% je financovaných Ministerstvom školstva, vedy

Cieľové skupiny

Cieľovou skupinou sú predovšetkým mladí ľudia a dospelí z vidieckych obcí a miest v okolí. Centrum, ako poskytovateľ výskumu a odbornej prípravy, je napojený na zelený ekonomický sektor, mimovládne organizácie (MVO), ústavy a miestne orgány. Centrum sa snaží rozšíriť cieľové skupiny na celé Slovinsko a aj do cezhraničných oblastí s Rakúskom a Talianskom, kde žije slovinská menšina. BC Naklo vytvára nové partnerstvá prostredníctvom medzinárodných a cezhraničných projektov spolupráce. Komerčné produkty (zelenina, bylinky, semená, okrasné rastliny, mlieko a ďalšie mliečne výrobky, med, kytice kvetov), ktoré boli vyrobené študentmi, sa predávajú v obchode strediska, ktorý často navštevujú ľudia z miestnej komunity.

Terapeutické a / alebo sociálne prínosy projektu

Veríme, že udržateľný manažment krajiny a poľnohospodárstva je kľúčové pre zabezpečenie potravín a bezpečnejší svet pre budúce generácie. So vzdelávacími, výskumnými a projektovými aktivitami, BC Naklo podporuje väzbu medzi ekologickou výrobou potravín a ochranu ekosystémov, čo prináša navzájom prepojené sociálne, ekonomické a environmentálne prínosy. Spoločensky zodpovedné aktivity BC Naklo sú zamerané na:

1. podporu zodpovedných stravovacích návykov,
2. skrátenie potravinových reťazcov,
3. vytváranie nových spojenectiev medzi výrobcami a spotrebiteľmi,
4. podporu malých organických fariem, aby prežili,
5. vzdelávanie novej generácie o tradičnom a udržateľnom poľnohospodárstve a postupoch na zachovanie prírodného a kultúrneho dedičstva regiónu.

Cieľom je zabezpečiť splnenie celého radu sociálnych benefitov pre vidiecke a mestské komunity, zabezpečenie vyššej kvality potravín a prispieť k riešeniu zmeny klímy, s cieľom zlepšiť ochranu pôdy, vody a ďalších cenných prírodných zdrojov.

Účast' komunity

Naše školenia a vzdelávacie programy zahŕňajú zážitkové a komunitné študijné prístupy, vytvárame dobré kontakty so zúčastnenými stranami, vrátane miestnych komunit, obcí a poľnohospodárskych podnikov. Väčšinou sú vzdelávacie programy zamerané na získanie praktických znalostí s osobitným dôrazom na študentské stáže. Tieto „praktické vzdelávacie spolupráce“ sú integrované s výskumnými aktivitami, transferom technológií, outdoorovými aktivitami a aktivizmom v oblasti životného prostredia a dobrovoľníctva. Stáže študentov na stredných a vyšších úrovniach vzdelávania hrajú dôležitú úlohu v oblasti vzdelávania, ale aj pre začlenenie mladých ľudí do života spoločnosti. Zistili sme, že integrácia všetkých týchto

Team BC Naklo

alternatívnych aspektov ovplyvnila kvalitu nášho programu a pozdvihla zamestnateľnosť študentov. Tiež sme zahrnuli do programu aj dobrovoľníctvo a aktivizmus pre životné prostredie. To má pozitívny vplyv na ekologické správanie žiakov a na ich sociálne zručnosti. Zameriavame sa na vytvorenie spravodlivého a inkluzívneho vzdelávacieho prostredia, ktoré umožňuje pedagógom a študentom porozumieť problematike sociálnej diverzity, rovnosti a získať multikultúrne porozumenie a toleranciu.

Príklady dobrej praxe :

1. Medzigeneračná pomoc – „Starší ľudia aktívne skúmať užitočné rastliny“. Vytvorenie podmienok pre záhradnú terapiu v miestnych domoch s opatrovateľskou službou pre seniorov prostredníctvom inštalácie vyvýšených záhonov na pestovanie rastlín ako aj úkrytov pre prospešné živočíchy a opelovačov. Projekt prispel ku kvalite života obyvateľov v domovoch dôchodcov.
2. Dobrovoľníctvo na skládkach odpadu, miestne akcie na vyčistenie skládok a mapovanie nelegálnych skládok s cieľom vrátiť lokalitu do prirodzeného stavu. Spolupracovali sme s mimovládnyimi organizáciami, komunitami a Mestskými službami pre odpadové hospodárstvo v meste Kranj. To malo za následok:
  - a. Vytvorené Zelené zóny, ktoré sa otvárajú pre verejnosť,
  - b. Aktualizácia miestneho registra nelegálnych skládok,
  - c. Odstránenie ilegálne uloženého odpadu z prírodného prostredia.
3. Outdoorové aktivity a prehliadky pre návštevníkov podporujúce význam chránených oblastí, miestneho kultúrneho a prírodného dedičstva. Tento projekt bol uskutočnený s dobrovoľníckou prácou a stážou študentov a v spolupráci s Národným parkom Triglav a Centrom pre udržateľný rozvoj vidieka v Kranj.
4. Udržateľné obhospodarovanie krajiny, vykonávané v spolupráci s miestnymi obcami a Ústavom pre ochranu prírody, s cieľom odstránenia invázičných rastlín z prírodného prostredia a poľnohospodárskej pôdy. To zahŕňalo
  - a. školenia a semináre,
  - b. aktivity pre zvyšovanie povedomia,
  - c. mapovanie invázičných rastlín,
  - d. odstránenie invázičných rastlín z niektorých napadnutých ekosystémov.

Udržateľné obhospodarovanie pôdy

Veríme, že ekologické a tradičné poľnohospodárske postupy prispievajú k udržateľnejšiemu manažmentu krajiny a najmä

k zachovaniu biodiverzity poľnohospodárskych ekosystémov. Hráme aktívnu úlohu pri podpore udržateľného hospodárenia, zvyšovaní povedomia v regióne a hľadaní riešení na obmedzenie šírenia invázičných rastlín v lokálnom meradle. Prednášky pre rôzne zúčastnené strany, vrátane mladých ľudí v školách ale aj pre seniorov v domoch s opatrovateľskou službou sa organizovali prostredníctvom aktívneho prístupu s našimi videami a didaktickými hrami, týkajúcimi sa invázičných druhov a ich vplyvu na životné prostredie. Miestne komunity boli tiež zapojené do terénnych akcií v poliach pri likvidácii invázičných rastlín.

Škola BC Naklo

Výstupy

Ako spoločensky zodpovedná inštitúcia prizývame zainteresované strany (komunity, podniky, mimovládne organizácie, študentov, zamestnancov) k tvorbe našich rozvojových stratégií. Pristupujeme a reagujeme na potreby zainteresovaných strán celostným spôsobom. Naším cieľom je prispieť k udržateľnosti vidieckych komunít. Ľudia z vidieckych oblastí majú veľmi silné spojenie s prírodou, pretože väčšina z nich žije na farmách, alebo v blízkosti chránených území a sú navyknutí na trávenie voľného času v prírodnom prostredí. Naše aktivity ponúkajú nové alternatívne riešenia a príležitosti pre miestne vidiecke komunity s cieľom riešiť ich potreby pre prosperujúci život, ale bez škodlivých účinkov na ekosystémy, pôdu a ľudské zdravie. Jednotlivcov aj komunity ovplyvňujeme prostredníctvom vzdelávania v témach: trvalo udržateľný rozvoj, eko biznis, sieťovanie, výskumné aktivity, ekologické sídla, rozvoj, tvorbu individuálnych schopností a kapacít...

Naše výsledky zahŕňajú:

- 🌱 Národné a medzinárodné projekty, ktoré sú zamerané na oblasti trvalo udržateľného rozvoja vidieka,

Environmentálne vzdelávanie

ekologického poľnohospodárstva, starostlivosť o krajinu, vzdelávanie o životnom prostredí ...

- ✿ Veľký počet účastníkov vzdelávacích programov, kurzov a školení.
- ✿ Zvýšený počet nových enviro odborníkov a vytváranie nových zelených pracovných miest.
- ✿ Pilotné projekty a výsledky výskumu, eko-inovácie a technologický transfer do poľnohospodársko-potravinárskeho priemyslu, nových aplikácií biotechnologického vedomostí pre šľachtenie rastlín.
- ✿ Ocenenia a certifikáty kvality pre biopotraviny a uznanie ako kvalitného a inovatívneho organického výrobcu.
- ✿ Príspevok k trvalo udržateľnému hospodáreniu v krajine, ochrana biodiverzity prírodných a agro-eko systémov.
- ✿ Uznanie za našu prácu a príspevky pri budovaní udržateľných spoločenstiev a posun k udržateľnejšiemu spôsobu života na tejto planéte.

Ponaučenie

Zistili sme, že naše etické jadro a hodnoty nás definujú. Prístupujeme k potrebám prírody človeka celostným, integrovaným spôsobom, berieme do úvahy ich vzájomné prepojenie a prístupujeme k týmto potrebám so sociálne zodpovednými, inovačnými a kvalitnými riešeniami. To je tiež našou najväčšou výzvou.

Holistický alebo tiež „humanistický“ prístup je dôležitým katalyzátorom komunity : pre podporu kreatívneho a aktívneho individuálneho rozvoja a pre urýchlenie procesu prechodu k nízkouhlíkovej spoločnosti.

Podstata našej starostlivosti zahŕňa:

- ✿ Sociálno-kultúrny rozmer; starostlivosť o jednotlivca –osobného a profesionálneho rozvoja študentov, zamestnávateľov a miestnej komunity.
- ✿ Prírodný rozmer; starostlivosť o všetkých živých organizmov a životné prostredie, čo prispieva k dynamike ekosystémov a na podporu globálnej ekofsféry.

Zistili sme, že dobré vzťahy sú veľmi dôležité, pretože potrebujeme, aby ľudia, ktoré zdieľajú naše hodnoty, spolupracovali s nami. Udržateľnosť potrebuje špecializáciu, ale aj integráciu a konsenzus, čo sme sa snažili zahrnúť do tohto inovatívneho prístupu. Bez našej komunity a bez výmeny poznatkov a zdieľania hodnôt je ťažké mať pozitívny dopad na životné prostredie a spoločnosť.

Kontaktné údaje pre projekt

Biotechnical Centre Naklo
 Strahinj 99, 4202 Naklo, Slovenia, EU
 00386 4/277 21 00, 00386 4/277 21 18
www.bc-naklo.si
info@bc-naklo.si

Autor fotografií: BC Naklo archives

Študenti, zapojení do projektu

UCAMPACITAS

Kategorie:

- 🌱 Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou, rehabilitace
- 🌱 Pěstování – udržitelné dovednosti
- 🌱 Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy

Stručně o projektu

V roce 2012 založila Katolická Universita v Murcii (UCAM) program s názvem UCAMPACITAS zaměřený na studenty se specifickými vzdělávacími potřebami. Program je dvouletý, ročník na sebe navazují. Studenti se účastní agro-environmentálních aktivit za účelem vzdělání a terapie.

Časový rozsah projektu

Program UCAMPACITAS se v průběhu let rozšířil z příležitostné činnosti na součást studijního plánu s pravidelnými aktivitami v průběhu celého roku.

Lokalizace projektu

Projekt je provozován v areálu UCAM v Guadalupe, v malém městečku s asi 2000 obyvateli v blízkosti residenční čtvrti města Murcia. Region Murcia je známý jako 'zahradka Evropy' a velká většina pozemků je využívána pro zemědělství.

Financování projektu

UCAM je soukromá universita. Program UCAMPACITAS není financován z žádných jiných zdrojů.

Cílové skupiny

Studenti, kteří jsou doporučení do programu UCAMPACITAS procházejí výběrovým řízením. Nejdříve probíhá psychologická analýza, následuje osobní pohovor. Splněna musí být také základní obecná kritéria:

- 🌱 Student musí být starší 18 let a mladší 30 let.
- 🌱 Student musí mít alespoň z 33% specifické vzdělávací potřeby
- 🌱 Student musí mít přiměřené sociální chování
- 🌱 Student musí umět číst, psát a počítat
- 🌱 Student musí být schopen samostatně cestovat a zvládat běžné činnosti v každodenním životě
- 🌱 Student musí prokázat zájem o studium a práci

FROM LIFE SOIL

UCAM
UNIVERSIDAD CATÓLICA
DE MURCIA

Terapeutické a/nebo sociální přínosy projektu

Projekt je prospěšný z několika hledisek; studenti si zlepšují fyzické schopnosti, osvojují si pracovní návyky, sžívají se s novým prostředím a získávají nové znalosti.

Zapojení veřejnosti

UCAM spolupracuje s organizací z Murcie, která se věnuje konzervaci semen místních odrůd; většina semen využívaných v projektu pochází právě z této organizace. Do projektu se začleňuje řada univerzitního personálu, který udržuje zahradu i mimo akademický rok.

Udržitelné hospodaření

Studenti jsou v rámci programu zapojeni do následujících praktických činností:

- 🌱 Příprava půdy
- 🌱 Výsev semen a výsadba rostlin
- 🌱 Výroba potřeb pro domácnost z recyklovaných materiálů
- 🌱 Péče o úrodu
- 🌱 Praktické studium biologické rozložitelnosti
- 🌱 Kompostování
- 🌱 Recyklace

Jednou z hlavních myšlenek projektu, která propojuje všechny jeho aktivity, je podpora zodpovědného využívání půdy technikami, které respektují zemi. Ve veškerých činnostech jsou prioritně používány recyklované materiály.

Spolupráca na úlohách

Výstupy

Projekt má dva hlavní výstupy. Prvním z nich je zlepšení fyzického a duševního zdraví účastníků. Studenti jsou si stále více vědomi svých tělesných schopností, rozvíjejí svou orientaci a koordinaci v zahradě a obecně jsou fyzicky zdatnější. Většina aktivit je týmových, studenti tak zlepšují také své sociální dovednosti.

Radost' z práce vonku

Druhým výstupem je vlastní získávání zahradnických a environmentálních znalostí. Studenti prohlubují svůj zájem o životní prostředí a lépe chápou vzájemné vztahy v ekosystému.

Výstupy

Jakou změnu k lepšímu vaše organizace/projekt přinesli, jak byly naplněny potřeby zúčastněných osob?

Program UCAMPACITAS slouží na UCAM potřebám studentů na několika úrovních. Práce s půdou je pro region typická a je součástí jeho kultury; studenti se tak díky aktivitám programu lépe integrují do sociální struktury místní společnosti. Program přinesl založení přírodní zahrady, kterou studenti spoluvytvářejí a o kterou pečují. Všechny aktivity motivují studenty k pobytu venku, zlepšují jejich zdraví a přinášejí jim důležité agro-environmentální znalosti a dovednosti.

Zalievanie rastlín

Jak vypadá typický den?

Časový rozvrh programu UCAMPACITAS je od pondělí do pátku 9:30 – 13:30 hodin. Program běží celý akademický rok (říjen až červen). Většina činností se provádí ve skupinách po třech osobách; malé skupiny se osvědčily kvůli často velkému rozdílu v schopnostech jednotlivých studentů. Učebny se nacházejí asi 20 metrů od venkovních prostor. Studenti přijdou s doprovodem na místo, proběhne zahájení, jsou zkontrolovány úkoly z předchozího dne a je představeno nové téma a z toho vyplývající činnosti, následně jsou rozděleny úkoly. Studenti dostanou ochranné pomůcky a při oblékání jsou dovysvětleny případné nejasnosti. Nakonec jsou studenti rozděleny do skupinek.

Práce na zahradě se liší v závislosti na vegetační sezóně; jedná se například o kompostování, přípravu půdy, výsadbu rostlin, péči o rostliny a úrodu, monitorování škůdců, dokumentaci růstových cyklů různých druhů ovoce a zeleniny apod. Mezi další aktivity patří studium biologické rozložitelnosti, zjišťování fungování různých ekosystémů a další.

Na konci každého dne proběhne shrnutí s důrazem na zopakování nové látky.

Osobní příběh

Muž, 31 let, porucha nervového systému, účast v programu po dobu dvou let:

Na začátku prvního roku měl tento student časté potíže v sociálních vztazích a trpěl hyperaktivitou. Působilo mu velké potíže zapojit se do plánovaných aktivit. V průběhu prvního roku začala být jeho účast pravidelná a některé činnosti, jako kompostování a sázení, ho zaujaly. Postupně došlo k pozitivním změnám v jeho chování a začal se zajímat i o další oblasti. Jeho sociální integrace se zlepšovala jen velmi pomalu a až v průběhu druhého roku začal spolupracovat se svou skupinkou. Tohoto velkého milníku si všimli nejen ostatní spolužáci, ale ocenila ho i rodina. Výsledkem dvouletého programu bylo významné snížení stupně úzkosti a nervozity a probuzení zájmu o agro-environmentální aktivity.

Ponaučení – co jsme se naučili

Jaké byly problémy?

Tento projekt má řadu problémů. První výzvou bylo založení zahrady, dalším je její pravidelná údržba. Velmi složitá je samotná tvorba a adaptace náplně dvouletého studia, protože každý student má jiné potřeby.

Jaký byl největší úspěch?

Největším úspěchem je postupný vývoj programu, který funguje a je přínosem ze sociálního i zdravotního hlediska.

Co bylo nejúčinnější?

Nejúčinnější se ukázalo pomalé a postupné začleňování všech cílů.

Jakou radu byste dali někomu, kdo chce začít projekt, jako je tento?

Je důležité mít k dispozici dostatek prostoru a velmi dobře naplánovat aktivity.

Kontaktné údaje pre projekt

UCAMPACITAS Program

+34-968278648

ucampacitas@ucam.edu

<http://ucampacitas.ucam.edu/presentacion>

Záhrada rastu, Rytonské organické záhrady

smyslová zahrada. Ryton Organic Gardens jsou obklopeny venkovskou zemědělskou krajinou a jsou útočištěm pro širokou škálu volně žijících živočichů. Nachází se 6 mil od Coventry a 8 mil od Rugby; obě města se vyznačují širokou demografickou rozmanitostí populace.

Garden Organics – projekt ‘Growth’

Kategorie

- 🌱 Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- 🌱 Udržitelná kultivace a pěstování
- 🌱 Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy
- 🌱 Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Stručně o projektu

Garden Organic je národní charita, která se zabývá ekologickým pěstováním. Po 60 letech zkušeností je našim hlavním cílem inspirovat více lidí k vlastnímu pěstování v souladu s přírodou šetrnými principy. Pracujeme s lidmi, školami, obcemi a organizacemi bez ohledu na jejich původ či náročné požadavky. Zprostředkováváme formální i neformální studijní zkušenosti; naše služby jsou dostupné téměř ve všech částech Anglie. V našem sídle ve speciálně navržených přírodních zahradách v Rytonu poskytujeme ekologické, sociální a terapeutické aktivity. Zabýváme se také oblastmi jako jsou týmová práce, komunikace, budování důvěry a pozitivní vztahy, ale i odstraňování sociální izolace a zahradnickým vzděláváním. Naše současné kurzy/setkání jsou pro veřejnost, skupiny i jednotlivce s širokou škálou specifických potřeb a handicapů, pacienty s demencí a mladistvé pečovatele.

Časový rozsah projektu

Projekt Growth je zastřešujícím projektem poskytujícím sociální a zahradní terapii v Rytonských zahradách přes 20 let. Program byl původně určený dospělým se specifickými vzdělávacími potřebami a duševními poruchami, později byla cílová skupina rozšířena o studenty z místních speciálních a středních škol včetně dětí a mladistvých bez možnosti studia v běžných vzdělávacích schématech – tzv. Pupil Referral Units (PRUs). Během školních prázdnin probíhají také setkání pro mladé pečovatele. V posledních dvou letech se konají terapeutická setkání pro pacienty s demencí. Specifické skupiny klientů přicházejí v různé dny a je tak možné se plně přizpůsobit jejich požadavkům a potřebám.

Lokalizace projektu

Terapeutická setkání se konají v Ryton Organic Gardens – 4 ha velký veřejně přístupný soubor přírodních zahrad – v hrabství Warwickshire ve Velké Británii. Klienti pečují o vyhrazené části zahrad, mezi které patří i speciálně navržená terapeutická

Financování projektu

Dospělí klienti mají často osobní rozpočet od zdravotnických organizací a sociálních služeb. Garden Organics jsou zároveň registrovaným poskytovatelem služeb sociální péče pro dospělé v regionu. Studenti, kteří se účastní prostřednictvím škol, jsou financováni z úspěšně získaných grantů Garden Organics nebo z nadačních fondů a charit. Setkání pro klienty s demencí jsou placena ve spolupráci s charitou The Carer's Trust a program pro mladistvé pečovatele díky grantu Children in Need.

Cílové skupiny

- 🌱 Dospělí se specifickými vzdělávacími potřebami, celoživotními zdravotními problémy, duševními poruchami – prostřednictvím místních sociálních služeb.
- 🌱 Mladí lidé se specifickými vzdělávacími potřebami, problematickým chováním nebo postižením – prostřednictvím místních škol, speciálních škol a Pupil Referral Units (PRUs).
- 🌱 Mladiství pečovatelé – prostřednictvím místní organizace na podporu mladistvých pečovatelů fungující za podpory Children in Need
- 🌱 Starší pacienti s demencí – prostřednictvím charity The Carer's Trust ve spolupráci s Garden Organics

Terapeutické a/nebo sociální přínosy projektu

- 🌱 Lepší fyzické zdraví, posílení svalů a zlepšení mobility – fyzické aktivity a cvičení
- 🌱 Lepší duševní zdraví – dílčí úspěchy, pocit užitečnosti
- 🌱 Příležitost k seznámení a kontaktu s ostatními – redukce pocitu izolace a vyloučení
- 🌱 Získávání nových dovedností – zlepšení šancí na získání zaměstnání a posílení sebedůvěry
- 🌱 Příjemné trávení volného času – venku, v kontaktu s přírodou, pod širým nebem

Zapojení veřejnosti

Většina setkání probíhají za účasti dobrovolníků. Dobrovolníci do zahrady přicházejí díky webovým stránkám a sociálním médiím, publikacím, výročním zprávám a polečenským událostem. Každý měsíc se konají informační setkání pro ty, kteří chtějí se dozvědět více o práci Garden Organics a nabízených službách.

Udržitelné hospodaření

Celý areál zahrad v Rytonu je řízen v souladu s ekologickými principy s cílem demonstrovat osvědčené ekologické postupy příchozím a návštěvníkům. Zahrady získaly ekologický certifikát od The Soil Association. Veškeré provozované aktivity podporují

udržitelné ekologické hospodaření, což prospívá nejen životnímu prostředí, ale i zdravotnímu stavu uživatelů. Klienti si často vypěstované plodiny odnášejí domů; konzumují tak kvalitní suroviny a učí se zdravě stravovat.

Zber šalátu

Výstupy

Jakou změnu k lepšímu vaše organizace/projekt přinesli, jak byly naplněny potřeby zúčastněných osob?

Jednotlivci, zaměstnanci i dobrovolníci často říkají, že čas trávený na zahradě jim pomáhá relaxovat a cítit se dobře. Přináší jim uspokojení učít se novým dovednostem a mít odpovědnost. Mají obrovský pocit úspěchu a jsou pyšní, když si odnášejí domů plodiny a rostliny, které sami vypěstovali.

Jak vypadá typický den?

Například většina studentů se účastní každotýdenních setkání trvajících 2 hodiny. Jsou rozděleni do malých skupinek po cca 5 studentech. Každá skupina je vedena kvalifikovaným zahradním terapeutem a při aktivitách pomáhají učitelé, kteří doprovázejí studenty a dobrovolníci. Obvykle se skupiny účastní bloku 6 až 12 setkání.

Délka setkání však obecně závisí na potřebách klientů a jejich schopnostech, může být 2 hodiny nebo celý den. Všechny aktivity jsou specificky navrženy tak, aby vyhovovaly klientovi a zároveň prospívaly zahradě z hlediska údržby, výsadeb atd. Režim péče o zahradu je velmi intenzivní a dovoluje provozovat širokou škálu činností a plnit celé spektrum zahradnických úkolů. Zahrady jsou záměrně nedokonalé, aby nekladly přílišné nároky na výsledek práce klientů.

‘V naší terapeutické zahradě je udržovaný neformální přístup, a to nejen podporuje biodiverzitu, ale také povzbuzuje uvolněnou atmosféru bez stresu, lidé se cítí dobře a beze strachu zkouší a učí se nové věci v bezpečném a známém prostředí.’

Osobní příběh

Tom, student Pupil Referral Units (PRUs), byl zpočátku velmi nesoustředěný a měl náročné chování. Sám říkal, že ‘jen přišel aby se dostal ven ze školy’ a myslel si, že ‘zahradničení je jen pro loosery’. Postupně se však začal o vše více zajímat a na konci celého bloku si začal přivídelávat, aby projekt mohl pokračovat.

Prosil své učitele, aby mohl zůstat s další skupinou a výměnou za to k překvapení všech dohnal resty z angličtiny a matematiky. Svými pokroky zapůsobil natolik, že byl o letních prázdninách

Študenti

přiját na dva týdny jako placený zahradnický pomocník. Jeho školní výsledky byly na konci roku natolik dotatečné, že nyní studuje zahradnickou školu a má v plánu podnikat jako zahradník a jezdit od zahrady k zahradě na vlastnoručně upraveném kole, kde převáží zahradnické náčiní.

Ponaučení – co jsme se naučili

Jaké byly problémy?

Výzvou je získávání finančních prostředků na podporu setkání, budování efektivních partnerství se školami a nábor nových dospělých klientů. Často je obtížné navrhnout aktivity v souladu se školním plánem a řádem a setkání tak musí být mnohdy kratší, skupiny větší a témata příliš široká. Velkým problémem bývá také neaktivní přístup některých uživatelů a je náročné to změnit.

Co byl největší úspěch?

Úspěch je průkazný zejména na individuální bázi, ale jsou vidět i pokroky skupin – kooperace, společné učení, navázání přátelství. Nejvíce inspirující a motivující jsou zpětné vazby od klientů.

‘Žáci získali velké sebevědomí díky prodeji jimi vypěstované zeleniny, kdy museli komunikovat s veřejností a se svými vrstevníky. Jsou teď jeden tým i při jiných školních činnostech.’ (učitel z místní školy)

Co bylo neúčinnější?

Neúčinnější je úzce spolupracovat při navrhování aktivit s učiteli, pečovateli či sociálními pracovníky, aby se co nejlépe a nejefektivněji naplánovala jednotlivá setkání přesně na míru konkrétním uživatelům.

Jakou radu byste dali někomu, kdo chce začít projekt jako je tento?

Předem navštívit co nejvíce podobných projektů a inspirovat se jejich úspěchy a neopakovat jejich chyby.

Kontaktné údaje pre projekt

Colette Bond

cbond@gardenorganic.org.uk

Elaine Hibbs

ehibbs@gardenorganic.org.uk

+4402476 303 517

www.gardenorganic.org.uk

Zalévání vyvýšených záhonů

Podrobnosti o projektu

Na zahradě, v sadu a při údržbě zeleně (ale i v ostatních chráněných pracovištích) pracují z velké většiny lidé se zdravotním postižením – někteří s mentální retardací, jiní s fyzickým postižením nebo duševní nemocí. Jejich konkrétní aktivity na zahradě závisejí na jejich zdravotním stavu a schopnostech – každý dělá to, na co stačí a co mu jde, jak nejlépe dovede. Na pracovištích jsou stále přítomni asistenti, kteří jsou připraveni poradit a pomoci. Zahradnický areál je částečně upraven s ohledem na specifické potřeby zaměstnanců – jsou zde například vyvýšené záhony nebo je k dispozici elektrické kolečko pro snazší převoz materiálu.

Zahradnictví prospívá celé komunitě. Dává práci některým obyvatelům Neratova, výpěstky jsou zčásti spotřebovány v místní jídelně a zbytek se prodává v místním obchodě. Zahradnický tým se zároveň stará i o místní hřbitov, udržuje záhony na veřejných prostranstvích, seká sad, v zimě odhrabuje a sype cesty. Zelenina a ovoce nemají certifikát bio, jsou však pěstovány v souladu s ekologickými a k přírodě šetrnými principy.

Sociální farma působí v místě zaniklé vsi Vrchní Orlice. Ve spolupráci s CHKO Orlické hory se zde chová skot, ovce a prasata. Zaměstnanci zajišťují také obhospodařování horských luk.

Kromě práce na farmě a v zahradnictví pracují residenty v rámci chráněných dílen také v řemeslné výrobě (keramika, košíkářství, zpracování ovčí vlny), ve službách (obchod, hospoda, jídelna, úklidové a prádelenské služby), v údržbě a při drobných montážních pracích, ale také v administrativě. Někteří se navíc podílejí i na organizaci kulturních akcí v Neratově – divadelní festival herců s handicapem, koncerty, jarmarky atd.

Výstupy

Dopad na lokalitu: Neratov znovu ožil. V současné době má asi 60 stálých obyvatel a je vyhledávaným turistickým cílem (ročně místo navštíví cca 25-30 tisíc návštěvníků). Je zde široká nabídka služeb pro obyvatele i turisty, zahustila se síť veřejné dopravy a turistických stezek. Vznikly nové domy a byly opraveny některé z původních; opravy se dočkal také velmi poškozený poutní kostel.

Sdružení Neratov – obnova vysídlené vsi jako šance pro lidi s postižením

Kategorie:

- Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- Komunitní projekt

Stručně o projektu

Původně vysídlená a zanikající vesnička Neratov byla obnovena díky tvrdé práci komunity lidí s postižením. Funguje zde řada chráněných dílen, včetně sociální farmy a zahradnictví. Residenti také udržují zeleň a pečují o nově vysazený sad původních druhů ovocných dřevin.

Časový rozsah projektu

Projekt není časově limitován, probíhá průběžně od roku 1992. Momentálně je to konsolidovaný, dobře zaběhnutý projekt, který je z 50% finančně samostatný. Projekt dává práci 110ti lidem, z toho více než 80 má nějaký handicap.

K cílům do budoucna patří například propojení s polskou stranou pěší lávkou a možná spolupráce, chov včel, vytvoření turistického centra, otevření pivovaru nebo poskytování bydlení seniorům.

Lokalizace projektu

- obec Neratov – část obce Bartošovice v Orlických horách, okres Rychnov nad Kněžnou, Královéhradecký kraj, Česká republika
- horský venkovský region, Chráněná krajinná oblast Orlické hory, česko-polské pohraničí, kdysi vysídlený region Sudet

Financování projektu

Roční náklady na celý projekt jsou cca 26 milionů Kč (cca 960 000 eur). Polovinu nákladů získává sdružení prodejem vlastních služeb a výrobků (tj. služeb a produktů lidí s postižením), zbylou polovinu pokryjí státní dotace a příspěvky, dary firemních nadací a soukromých dárců. Největší část nákladů (50%) tvoří osobní náklady, především mzdy zaměstnanců; lidé s postižením jsou za svou práci standardně placeni a mají pracovní smlouvy.

Starostlivosť o rastliny

Dopad na lidi s postižením: Sdružení Neratov poskytuje místo pro život a práci lidem s postižením (zhruba 30 handicapovaných lidí žije přímo v Neratově), domov handicapovaným dětem v místních pěstounských rodinách, vhodný prostor pro rekreaci lidem se specifickými potřebami (rodinné rekreace, školy v přírodě), smysluplné pracovní uplatnění a možnost přirozené nenucené integrace do společnosti. Nedávno zde byla také založena speciální škola pro děti s postižením a s vizí otevření navazující praktické školy.

Dopad na místní přírodu: obnovení sadu, rozvoj druhové rozmanitosti rostlin (a možnost chovu včel), údržba horských luk, spolupráce s CHKO Orlické hory.

Dopad na společnost jako celek: možnost setkávat se s lidmi s postižením v pro ně známém a bezpečném prostředí, možnost nenuceně poznávat jejich práci a život a podpořit je bez zbytečné lítosti využitím služeb, nebo návštěvou kulturní akce.

Osobní příběh

Evin příběh

Jmenuji se Eva, je mi 36 let. Útlé dětství jsem prožila v dětském domově, od 5 let jsem vyrůstala v pěstounské rodině s dalšími sourozenci, vlastními a přijatými. Zpočátku se mi tam vedlo dobře, pak se ale mezi mnou a mou pěstounkou cosi změnilo. Máma se ke mně chovala někdy pěkně, jindy mě tělesně zneužívala. Ve 14 letech jsem byla přítomna tomu, když spáchala sebevraždu. Vyčítám si, že je to moje chyba. Období po matčině smrti pro mě bylo jako období pekla. Otec se oženil s paní, která měla 9 dětí v pěstounské péči, a se kterou jsem si vůbec nerozuměla. Navíc jsem se musela starat o sourozence. Poprvé jsem se dostala na psychiatrii poté, co jsem málem zapálila domek a zbila svou novou matku. Na psychiatrii mě vyhodnotili jako agresivní a nadopovali mě léky. Když jsem se vrátila po půl roce domů, pokusila jsem se o sebevraždu. Tyto pokusy se časem stupňovaly. Mezitím jsem dokončila školu a seznámila se s Vitkem, u kterého jsem začala bydlet, ale také brát drogy a zadlužovat se. Tehdy jsem dostala kontakt na sestry salesiánky v Praze Karlíně, které mi velmi pomohly. Stále jsem však cítila deprese a úzkosti. Když jsem občas přijela domů, brali mi peníze, které jsem měla

na úhradu bydlení a dluhů z drog. Vystřídala jsem několik zaměstnání, vždy to ale skončilo léčbou na psychiatrii. Tam jsem se také seznámila s Jirkou a provdala se za něj. Bylo to šťastných 5 let. Pak Jirka náhle zemřel na krvácení do mozku a svět se mi opět zhroutil. Začala jsem pít, znovu jsem byla psychiatrii. Po pobytu v léčebně jsem se díky salesiánkám dostala do Neratova. Tady jsem dostala zaměstnání a snažím se dát svůj život do pořádku. Hodně mi pomáhají terapeuti a pracovníci Domova. Začali jsme řešit i moje dluhy - za telefon, dřívější nájem, a také dluhy z doby mé drogové závislosti. Jde o úvěr u banky a o smlouvu, k jejímuž podepsání mě zneužil „kamarád“ Vitek. Celkem musím splatit 100 000 Kč - postupně se o to snažím, část dluhu za mě zaplatilo Sdružení Neratov, část zdejší kasička.

Kontaktné údaje pre projekt

Sdružení Neratov
+420 494 530 058
sdruzeni@neratov.cz
www.neratov.cz

Terapeutická zahrada

a zeleniny) a zároveň velkorysý prostor s herními prvky (šachy, kuželky) a odpočinkovým zákoutím.

Kolem celé kliniky je park se vzrostlými stromy kde probíhají další terapeutické aktivity, výtvarné happeningy, canisterapie, pohybová terapie apod.

Zahradní terapie ve Fakultní nemocnici je dlouhodobou součástí rehabilitace pacientů s duševním onemocněním. Terapie v zahradě je cílená na zmírnění funkčního deficitu, který bývá častý u psychotických onemocnění a promítá se do oblasti jemné i hrubé motoriky, jednání, myšlení, prožívání, emocí, běžných denních aktivit, atd. Klíčové je sestavení terapeutických aktivit na míru podle individuální potřeb jednotlivých pacientů.

Terapeutická zahrada na Psychiatrické klinice ve Fakultní nemocnici Brno

Kategorie:

- 🌿 Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace

Stručně o projektu

Terapeutická zahrada Psychiatrické kliniky slouží aktivnímu zahradničení i receptivní zahradní terapii. Jedna část zahrady je otevřená také veřejnosti a pacientům z ostatních klinik a oddělení nemocnice. Pacienti v post akutní fázi onemocnění využívají zahradu přístupnou pouze z budovy oddělení.

Časový rozsah projektu

Terapeutická zahrada je otevřena od roku 2013.

Lokalizace projektu

- 🌿 město Brno, Brněnský region, Jihomoravský kraj, Česká republika
- 🌿 městská lokalita

Financování projektu

Přeměna části nemocničního parku na terapeutickou zahradu byla financována projektem 'Zahradní terapie – sociální zapojení a inkluze prostřednictvím zahradně-terapeutických opatření a aktivizací', který byl podpořen Evropským fondem pro regionální rozvoj v rámci programu 'Evropská územní spolupráce Rakousko-Česká republika 2007-2013'

Celkové náklady projektu byly 48 670 Eur. V současné době je údržba zahrady a terapeutické aktivity financovány ze zdrojů Fakultní nemocnice Brno.

Podrobnosti o projektu

Terapeutická zahrada má dvě části – otevřenou a uzavřenou. Otevřená část zahrady slouží pacientům z ostatních oddělení a klinik a pacientům s jiným typem lokomoce (vozík, berle, chodítka...). Zahrada přináší relaxaci a stimuluje smysly. Jsou zde vyvýšené záhony, vodní prvky, bylinková spirála a stimulační stezka pro nácvik chůze v různých terénech.

Uzavřená část je speciálně navržena pro pacienty v postakutní fázi onemocnění, kteří se nemohou volně pohybovat. Je zde místo pro aktivní zahradnické aktivity (pěstování bylinek, ovoce

Cílová skupina

Cílovou skupinou jsou pacienti s duševním onemocněním – dospělí i děti – v akutní a post akutní fázi. Potřeby pacientů určují vybavení zahrady a směřování terapeutických technik. Obvykle se s pacienty pracuje formou skupinové terapie v tzv. 'namixovaných' skupinách, takže dohází k interakci pacientů různých diagnóz a schopností. Pacienti mohou pracovat jako tým a vzájemně se inspirovat, ale zároveň má každý svůj prostor a s respektem k individuálnímu přístupu.

Zahradní terapie na Psychiatrické klinice zahrnuje aktivity typu wellness a rehabilitační program. Wellness aktivity mají relaxační efekt. Jsou zaměřeny především na prožitek – někteří pacienti hledají činnost, kterou by mohli dělat, jiní jsou pasivnější a užívají si pozorování přírody a přírodních dějů. Zahradní aktivity mohou být pro pacienty také inspirací pro trávení volného času po propuštění z nemocnice, což může následně podpořit jejich socializaci v komunitě.

Rehabilitační program zahrnuje instruktážní aktivity, jejichž cílem je osvojit si nové dovednosti a schopnosti, které mohou pacienta inspirovat k hledání chráněného pracovního místa nebo zaměstnání v zahradnictví. Během aktivit zahradní terapie si pacient může otestovat svůj pracovní potenciál v tzv. chráněném prostředí – zjistit své slabiny i silné stránky a terapeuticky zpracovat případné selhání. Zahradní terapii využíváme pro rehabilitaci pacientů v oblastech:

- 🌿 motoriky – dyskinéza, svalová ztuhlost, zhoršení jemné motoriky, podpora koordinace oko-ruka
- 🌿 tréninku kognitivních funkcí – paměť, pozornost, orientace

Zahrady v pytlech

v prostoru, řešení problémů

- ✿ sociálních dovedností – spolupráce, verbální a neverbální komunikace, empatie, sdílení, přejímání odpovědnosti, vzpomínání, pozorování, rozvoj fantazie
- ✿ ADL (activity of daily living), fungování ve skupině, kreativity atd.

Možné aktivity

- ✿ Zahradnické činnosti – plánování, výsev a výsadba, pěstování, pletí, péče o rostliny
- ✿ Sklizeň a zpracování bylin a ovoce – čaje, džusy, sirupy, med, saláty atd.
- ✿ Umělecké a řemeslné práce s přírodními materiály – vrbové proutky, kukuřičné slupky, květiny atd.
- ✿ Relaxace v zahradě, tematické procházky, zahradnický deník
- ✿ Sport a hry v zahradě – pétanque, stolní tenis, kuželky, badminton, šachy, míčové hry
- ✿ Land art
- ✿ Aktivity uvnitř v zázemí a v kuchyni
- ✿ Mobilní záhon pro pacienty na pokojích

Veškeré aktivity aplikované zahradní terapie jsou jasně strukturované, mají definovaný cíl, směřují od jednoduchých ke komplexnějším. Důležitou součástí zahradních setkání je společná reflexe.

Zahrada je pokud možno udržována v souladu s ekologickými principy – používání vlastního kompostu, mulčování slámou a kartony, výroba kopřivové jíchy na ošetření rostlin atd. Biodiverzita a druhová rozmanitost živočichů je podporována např. ponecháváním větví a starého dřeva pro ježky a obojživelníky, balíky slámy pro hmyz. Rostliny jsou vysazovány tak, aby se vzájemně podporovaly.

Výstupy

Projekt přináší sociální a terapeutické benefity. Pacienti profitují ze změny prostředí – zahrada je odlišná od ostatních prostor v nemocnici, má jiné barvy, vůně, tvary i atmosféru. Profitují z pohybu v zahradě – pohyb podporuje svalovou sílu a výdrž, pacienti se cítí lépe fyzicky, což má zpětně pozitivní dopad na psychiku. A co je nejdůležitější, zahradně-terapeutické aktivity

nabízejí lepší možnost komunikace při sdílených aktivitách a spoustu nových témat ke zkoumání.

Osobní příběh

Pacient X s diagnózou Smíšená porucha osobnosti těžkého stupně:

Pacient je profesí biolog – entomolog. Důvodem k hospitalizaci jsou obtíže v komunikaci s ostatními lidmi, odrážející se v kvalitě a způsobu řeči – pacient mluví s obtížemi, šeptem, zrychleně, při hovoru se zadýchává. Sám sebe hodnotí jako samotáře, trémistu, nespolečenského člověka, vyčleněného z kolektivu.

Do zahradní skupiny přišel během hospitalizace, sám si vybíral aktivity stranou ostatních a přinášel si z domu vlastní zahradní nářadí. Postupně začal navazovat komunikaci prostřednictvím dějů v přírodě, brouků, vážek a hmyzu vyskytujícího se v zahradě, který znal a dokázal ho pojmenovat. Ostatní oceňují jeho znalosti z této oblasti a pan xxx začíná být skupinou lépe přijímán.

Během zahradní terapie se pacientovi nabízela možnost sociální komunikace a učení – začal spolupracovat s ostatními pacienty a účastnil se společných aktivit, trénoval rozhodování a řešení problémů, naučil se přijímat pochvalu, ale i kritiku.

Pohyb a fyzická práce na zahradě, kterou si sám vybíral, přispěla k lepšímu vnímání vlastního těla a podpořila jeho emoce a prožívání. Proces zahradní terapie nastínil panu X nové možnosti zvládnutí stresových situací a problémových oblastí jeho života a nabídl mu šanci rozvíjet vlastní aktivity samostatně s prožitkem také v domácím prostředí.

Kontaktné údaje pre projekt

Ivana Pytlíková,
ajpy@centrum.cz
Markéta Jindřichovská,
marketa.jindrichovska@seznam.cz
t. číslo: +420 532 232 085
<http://www.fnbrno.cz/terapeuticka-zahrada/t4598>

Práce na farmě

Svobodný statek na soutoku a Camphill České Kopisty: farmaření s lidmi s postižením

Kategorie:

- ☘ Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- ☘ Zemědělské aktivity - 'care farming', komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- ☘ Komunitní projekt
- ☘ Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Informace o projektu

Stručně o projektu

Obecně prospěšná společnost Svobodný statek na soutoku byla založena v roce 2012, aby navázala na zemědělskou činnost provozovanou pod záštitou Camphillu České Kopisty. Biogeo-dynamické zemědělství, má jednak samozásobitelskou funkci pro camphill a zároveň přináší finanční soběstačnost, pracovní uplatnění a terapii členům komunity.

Časový rozsah projektu

Projekt není časově omezen. 'Do budoucna máme spoustu plánů, s jejichž pomocí bychom rádi poskytli více chráněných pracovních příležitostí a zároveň si zajistili další příjmy. Chtěli bychom otevřít bio pekárnu a bio sušárnu bylin či zpracovávali zeleninu. V plánu máme také přebudování ruin statku na obytnou kapacitu.'

Lokalizace projektu

- ☘ obec České Kopisty poblíž Terezína, okres Litoměřice region, Severočeský kraj, Česká republika
- ☘ malá vesnička s přibližně 500 obyvateli, venkovská oblast dobře propojena s většími sídly

Financování projektu

Provoz je hrazen z několika zdrojů. Podstatnou část tvoří příjem z prodeje vypěstovaných produktů a výrobků, další finanční příspěvky jsou od sociálních služeb pro residenty Camphillu a soukromé dary. Důležitou součástí rozpočtu jsou také prostředky z grantů EU, které jsou využívány zejména na financování rekonstrukcí nebo zavedení nových aktivit.

Podrobnosti o projektu

Camphill je označení pro komunity, kde v rodinné atmosféře společně žijí a pracují lidé 'běžní' s lidmi s postižením. Camphill České Kopisty poskytuje denní péči a možnost chráněného bydlení. Residenti jsou obvykle doporučeni sociálními institucemi a délka jejich pobytu liší od několika měsíců po několik let. Jsou zde lidé s různými diagnózami, obecně s psychickou poruchou nebo postižením.

Kresba zahrady

Uživatelé sociálních služeb v Camphillu České Kopisty několikrát v týdnu pomáhají na poli a na statku a podílejí se, jak jim to jejich schopnosti dovolí, na chodu statku. Celý způsob obhospodařování je založen na lidské práci. Na statku pracují kromě několika zaměstnanců, sezónních brigádníků a členů camphillu také dobrovolníci, kteří přijíždějí v létě v rámci workcampů a další stálí dobrovolníci. Tento způsob hospodaření v průběhu dvou sezón zdesetinásobil síly v zemědělství a přinesl také finanční soběstačnost; do té doby byla zemědělská sekce spíše finanční zátěží. Momentálně je obhospodařováno 6 ha polností s výhledem práce na všech 11 ha. Kromě zahradnických a zemědělských prací je také možnost pracovat v chráněných terapeutických dílnách – textilní, keramické a truhlářské.

Na statku se pěstuje podle principů farmářských zahrad velké množství druhů především zeleniny, ale také ovoce a bylinek – hrušky, jablka, melouny, jahody, zelí, špenát, tuřín, topinambury, různé odrůdy dýní, saláty, řepa, ředkve, rajčata, okurky, kedlubny, brokolice a mnoho dalších. Vypěstovaná zelenina a ovoce je kromě konzumace členy komunity prodávána přímo na statku nebo v 'pytlích' (ekvivalent farmářských bedýnek) rozvážena na objednávku do Prahy a několika větších měst v okolí. Některé plodiny jsou exportovány do obchodů se zdravou výživou v Německu. Sezóna 2016 je první sezónou, kdy je možné stát se součástí zdravého pěstování formou komunitou podporovaného zemědělství.

Jeden z aktuálních projektů, který byl úspěšně zahájen, je otevření svičkářské dílny. Na statku je řada úlů s asi deseti roji a kromě medu je k dispozici také včelí vosk. 'Včela jako

Skleník a okolní výsadba

přítel člověka a plamen jako nástroj prosvětlení temnoty. Světlo a včelí vosk společně se spojují do nástroje pro sdílení obojího – do svíce. Svíčky jsou ručně vyráběny v chráněné dílně a prodávány přes e-shop. (camphillska-svice.cz.)

Další aktivitou v Camphillu a na farmě je chov koní. Koně jsou významným pomocníkem v zemědělství – práce s půdou, práce s plečkou, přihřnování brambor, tahání lehkých bran při orbě atd.; a zároveň se uplatňují v hippoterapii.

Důležitou součástí chodu statku jsou společenské a kulturní aktivity a otevření společenství veřejnosti. Pravidelně se zde pořádají masopusty, dožínky, divadelní a hudební představení, výstavy a další.

Cíle Svobodného statku na soutoku:

- 🌱 ozdravení krajiny, společnosti a postavení zemědělce v nich
- 🌱 utváření svobodného statku na principech biodynamického zemědělství
- 🌱 vytvoření prostoru pro práci, vzdělávání a navazování sociálních kontaktů
- 🌱 konat a utvářet se smyslem pro krásu a pravdivost
- 🌱 ve svém úsilí navázat na podněty a práci Rudolfa Steinera a Karla Königa, a na zemědělský odkaz Eugena Krause

Výstupy

Koncept camphillu nabízí alternativní cestu péče o osoby se specifickými potřebami. Přináší celou řadu výhod; klienti/ uživatelé žijí pohromadě jako jedna rodina s tradičními rolemi, rodiči a dalšími členy – dětmi, klienty a spolupracovníky. Dny mají jasný řád s pravidelnou rutinou a časem pro odpočinek. Residenti se cítí v bezpečí a vědí, že jsou nedílnou součástí fungující rodiny.

Zemědělské a zahradnické aktivity pomáhají klientům zlepšovat sociální schopnosti a mají pozitivní dopad na jejich duševní i tělesné zdraví; navíc jim dávají smysluplnou denní náplň. Mohou lépe porozumět životnímu koloběhu a možná se poprvé v životě o něco sami postarat.

Práce a životní styl v Camphillu České Kopisty je založen na víře, že život plynoucí s rytmem roku – jak vyplývá kromě jiného i ze zemědělských prací – má ozdravný vliv na duši člověka.

Kontaktné údaje pre projekt

Svobodný statek na soutoku, o.p.s.
+420 731 171 893
info@svobodny-statek.cz
<http://www.svobodny-statek.cz/>

Pozorování ptáků

Podrobnosti o projektu

Volná příroda je prostředím, které hraje ve volnočasových a sportovních aktivitách Finů významnou roli. Příroda je také rozmanitý zdroj, ze kterého lze čerpat zdraví a pohodu. Lesy a jezera nabízejí skvělé zážitky všem věkovým kategoriím v celé zemi zcela zdarma. Metsähallitus propaguje blahodárné účinky outdoorových aktivit tím, že nabízí turistům služby jako stezky, ohniště, značení, mapy a informace o finských přírodních lokalitách.

Asi milion Finů (1/5 populace) musí dočasně nebo trvale upravit své fyzické možnosti.

Impulzem pro tento projekt byla zpětná vazba od uživatelů, spolupráce obou společností a předchozí projekty. V průběhu projektu Metsähallitus uspořádal kontroly a audit turistických stezek a vybavenosti. Během těchto kontrolních návštěv osob s různými specifickými potřebami hodnotili dostupnost destinací, značení a dohledatelnost informací o daném místě. Po každé návštěvě proběhl workshop, kde se proběhla diskuze, posbíraly se připomínky a podněty možného rozvoje.

SoveLi důrazně prosazuje rovnost možností pro fyzické aktivity. Naším cílem je, aby každý Fin, bez ohledu na dlouhodobé nemoci či zdravotní postižení, měl možnost výběru vhodného a zdraví prospěšného druhu fyzického cvičení. Podpora dostupnosti přírodního prostředí má význam také pro zvýšení duševní pohody. Prostřednictvím tohoto inovativního projektu, můžeme zvýšit fluktuaci návštěvníků a umožnit jim mnohem více alternativ cvičení a pobytu v přírodě. Jsme moc rádi, že můžeme propagovat fyzické aktivity přímo v přírodě. zdůrazňuje výkonný ředitel SoveLi Anne Taulu.

Klíčová doporučení projektu:

- Při plánování vezměte v úvahu, kdo z okolí potřebuje nejvíc adaptovanou turistickou vybavenost a služby a jak.
- Zajistěte, aby všichni návštěvníci měli stejnou příležitost naplánovat a projít bezpečnou a zajímavou trasu.
- Snažte se k rekreaci využít co nejvíc ploch a možností a zvýšit tak spektrum cílových skupin návštěvníků.

Výsledky, postupy a doporučení projektu jsou veřejně dostupné a budou využity různými organizacemi, obcemi a podnikateli v cestovním ruchu.

Odvážně do přírody

Případová studie zpracovaná společností Metsähallitus, Finsko.

Kategorie:

- Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace

Informace o projektu

Stručně o projektu

Bravely into nature (Odvážně do přírody) je projekt, jehož cílem bylo zajistit všem potenciálním návštěvníkům stejné podmínky a příležitosti k aktivitám v přírodních rekreačních oblastech. Místa, která jsou přístupná všem druhům turistů a milovníků přírody, včetně rodin s malými dětmi, seniorů a tělesně postižených. Projekt se také zabýval styly popisování turistických destinací a vývojem nových metod navrhování turistické vybavenosti s důrazem na vhodnost pro uživatele se specifickými potřebami.

Časový rozsah projektu

Trvání projektu: 1. 4. 2015 – 30. 6. 2016

Projekt je řízen společností Metsähallitus v úzké spolupráci s finskou federací Aplikované pohybové aktivity (Soveltava liikunta ry – SoveLi). Metsähallitus je finský státní podnik, který provozuje podnikatelskou činnost a zároveň plní řadu povinností veřejné správy. Metsähallitus spravuje více než 12 milionů hektarů státní půdy a vodních ploch a odpovídá za vhodné a přínosné využití těchto ploch. Finská federace Aplikované pohybové aktivity je národní odborná a servisní organizace. Nabízí služby v oblasti vzdělávání, odborné expertízy a komunikace. Cílem SoveLi je nabídnout lidem se zdravotním postižením a chronickým onemocněním lepší příležitosti pro aktivní životní styl a umožnit jim podílet se na zdravím upevňujících fyzických aktivitách.

Lokalizace projektu

Venkovní rekreační oblasti na státních pozemcích a vodních plochách ve Finsku.

Financování projektu

Celkové náklady projektu byly €106.000,00. Projekt byl financován Ministerstvem školství a kultury.

Kontaktné údaje pre projekt

Riikka Mansikkaviita
riikka.mansikkaviita@metsa.fi
<http://www.metsa.fi/rohkeastiluontoon>
<http://www.nationalparks.fi/accessibledestinations>

přístupná veřejnosti. Je zde zdokumentováno asi 40 již postavených finských rodinných domů splňujících kritéria zdravého a přírodního stavebního řešení a dále jsou zde zaznamenány odborné znalosti a nápady z jiných zemí. Byl vytvořen prototyp ekologického bydlení – Zdravý dům – z materiálů dostupných pro běžné stavitele.

V rámci projektu odborníci také zkoumali, jak může fungovat společenství lidí s omezenou infrastrukturou, zejména ve venkovských oblastech. Kromě základních služeb by venkovské komunitní bydlení mohlo nabídnout i údržbu technických sítí, produkci energie a sociální péči.

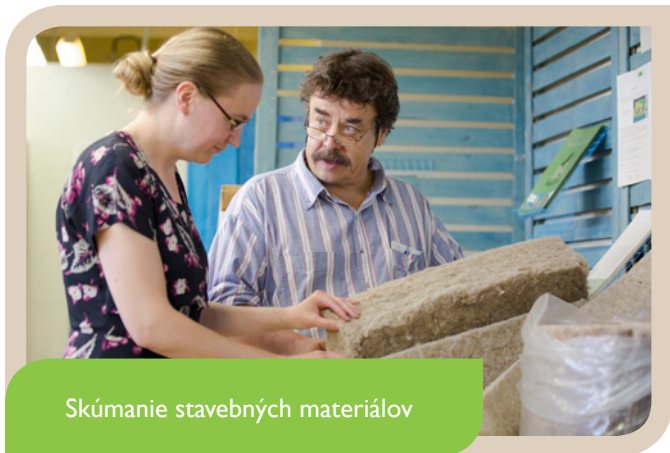
Inšpekcia stavebných prác

V průběhu projektu bylo uspořádáno 11 seminářů s klíčovými tématy – ekologické stavební metody a modely komunitního bydlení. Další dva semináře proběhly v součinnosti s národním veletrhem udržitelných zdravých staveb. Na veletrh, který má obvykle asi 100 vystavovatelů z celého světa od velkých podniků po nejmenší rodinné firmy, zavítá každoročně několik tisíc návštěvníků.

Mimo vlastní projekt byl postaven reálný dům vycházející z modelu Zdravého domu. Vilu Marjalu postavil v obci Luopioinen Mikka Tuononen, výkonný manažer společnosti Luomura, na vlastní náklady. Celý stavební proces byl podrobně zdokumentován pro účely projektu.

Uprostred stavebného procesu

Skúmanie stavebných materiálov

Zdravý dům – modely ekologických staveb

Případová studie zpracovaná společností Luomura Ry – centrem ekologických staveb, Finsko.

Kategorie:

🌱 Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy

Informace o projektu

Stručně o projektu

V rámci projektu byly shromážděny a prostudovány příklady ekologického a zdravého bydlení a podle těchto principů byl vytvořen model rodinného domu, který demonstruje, jak vybudovat ekologické bydlení při respektování všech stavebních předpisů i severských klimatických podmínek. Velkým tématem projektu byly také modely komunitního bydlení, které do budoucna nabízí řešení stárnoucí finské populaci.

Projekt propagující využívání místních stavebních materiálů je konkurenceschopný, zvyšuje zaměstnanost na venkově a podporuje podnikatelské záměry.

Časový rozsah projektu

Projekt probíhal od roku 2010 do roku 2012, některé aktivity však stále pokračují.

Lokalizace projektu

Obec Luopioinen, Päikkäne, Finsko.

Financování projektu

Celkové náklady projektu jsou €98.000, z větší části financované Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova, osa LEADER.

Podrobnosti o projektu

Luomura Ry nabízí zpracované v rámci projektu objektivní informace o zkušenostech s ekologickými a zdravými stavbami. Cílem je podpořit holistický způsob uvažování o bydlení, s ohledem nejen na vlastní stavbu, ale také s ohledem na dopady stavby na životní prostředí, a na fyzickou a psychickou pohodu obyvatel. Dlouhodobá práce na projektu je důkazem, že existuje řada takových možností.

Projekt společnosti Luomura 'Zdravý dům – modely ekologických staveb' shromáždil příklady a odborné znalosti o ekologickém bydlení do webové databáze, která je zdarma

Model stavby

Výstupy

Informace mohou být využívány architekty, staviteli atd. při hledání možností, jak minimalizovat stavební materiály, jak používat a recyklovat ekologické, místních a druhotné suroviny a jak zvýšit energetickou účinnost staveb způsoby šetrnými k životnímu prostředí.

Know-how shromážděné v rámci projektu nemá sloužit jen ekologickým nadšencům a milovníkům přírodních staveb, ale je užitečné i pro 'běžné' stavitele a developery, kteří se mohou inspirovat pouze některými nápady. Veškeré informace jsou snadno dostupné a vzhledem k variabilitě řešení, si každý vybere to, co mu sedí nejlépe.

Jako dopad projektu lze do budoucna očekávat vzestup poptávky po ekologických stavebních materiálech.

Projekt si klade za cíl šířit výsledky ve stavební praxi v co nejširším měřítku. Aktuálně má databáze vytvořená v rámci projektu průměrně 200 návštěvníků denně. Dále jsou informace předávány při tematických workshopech a seminářích a v časopise společnosti Luomura Zdravý dům. Například přednášky o hliněných stavbách se zúčastnilo asi sto lidí. Zájem organické a ekologické bydlení jasně roste.

Kontaktné údaje pre projekt

Mikko Tuononen

keskus@luomura.com

www.luomura.com

<https://www.youtube.com/watch?v=3puZS6Qxyqg>

Nákup domácích produktů

Blahobyt, zaměstnanost a příjem z přírody

Případová studie zpracovaná asociací Urjala 4H, Finsko.

Kategorie:

- ☞ Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- ☞ Zemědělské aktivity - 'care farming', komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- ☞ Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy
- ☞ Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Informace o projektu

Stručně o projektu

Projekt s názvem 'Wellbeing, employment and income out of nature' (Blahobyt, zaměstnanost a příjem z přírody) je dvouapůlletý praktický a vzdělávací projekt představující možnosti využívání přírodních zdrojů a udržitelného životního stylu jako zdrojů osobní pohody, zaměstnání a příjmu. Cílovou skupinou je venkovské obyvatelstvo obce Urjala se zaměřením na mladé lidi a osoby s omezenými příležitostmi.

Časový rozsah projektu

Trvání projektu: 1. 4. 2016 – 31. 12. 2018

Lokalizace projektu

Obec Urjala, Finsko.

Financování projektu

Celkové náklady projektu jsou €50.131, z větší části financované Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova, osa LEADER.

Podrobnosti o projektu

Jedná se o vzdělávací projekt, jehož hlavní pracovní metody jsou krátké praktické kurzy zaměřené na různá témata. Všechny studijní materiály a informace z kurzů jsou volně přístupné všem zájemcům. Kurzy jsou zdarma a jsou proto snadno dosažitelné pro nezaměstnané, mládež a tělesně postižené obyvatele. Tyto znevýhodněné skupiny by z kurzů měli profitovat nejvíce.

Témata kurzů:

- ☞ sběr, zpracování a prodej divokých bylin a lesních plodů
- ☞ včelařství a produkce medu

- ☞ rybolov a komerční využití ryb
- ☞ živočišná výroba v malém měřítku (např. chov slepic a kuřat)
- ☞ lov a komerční využití divoké zvěře
- ☞ hygiena potravin
- ☞ sběr, zpracování a prodej hub
- ☞ tradičních rukodělná řemesla využívající přírodní materiály (březová kůra, vrba, vlna, kameny, větvičky atd.)
- ☞ chov hmyzu jako potravy
- ☞ ekoturistika a pěší turistika
- ☞ barvení textilií přírodními barvivy
- ☞ výroba a prodej výrobků ze dřeva (sruby, tradičních dřevěných hraček, předměty pro domácnost atd.)

Cíle projektu:

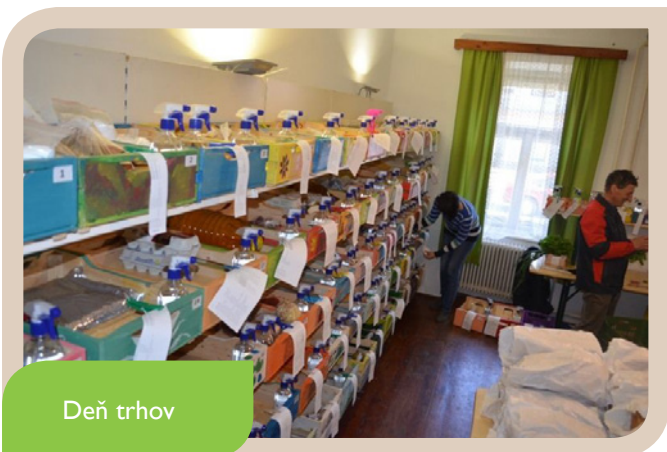
- ☞ pomáhat účastníkům projektu najít potenciál v jejich bezprostředním okolí
- ☞ zvýšit povědomí o pozitivních účincích zdravého životního stylu
- ☞ poskytnout znalosti, dovednosti a nadšení k využívání přírodních surovin a následnému získání příležitostí k zaměstnání a podnikání
- ☞ ukázat lidem možnosti spolupráce – inspirace ke vzniku nových pracovních partnerství a příležitostí ke spolupráci
- ☞ přimět obyvatele, aby se společně naučili něco nového
- ☞ poskytnout dětem a mladým lidem informace a znalosti o přírodě, a posílit tak jejich vztah ke svému okolí a citové vazby ke svému domovskému regionu.

V konečné fázi projektu budou všichni účastníci pozváni na závěrečný seminář, jehož posláním je inspirovat je, aby se nadále setkávali, udržovali navázané kontakty a produktivně a využívali společná partnerství. Sdružení Urjala 4H bude nadále sledovat účastníky, aby mohlo vyhodnotit výsledky a dopady projektu v dlouhodobém měřítku.

Kontaktné údaje pre projekt

Simo Närvänen
+358 40 737 9885
E-mail: simo.narvanen@4h.fi

Deň trhov

Budúcnosť blízko domáceho spoločenstva – Košíková komunita

Kategória

- Polnohospodárske iniciatívy – starostlivý chov, komunitou podporované poľnohospodárstvo, udržateľné zručnosti, vidiecke poľnohospodárstvo, miestne potraviny

O projekte

Stručný sumár

Podľa odhadov, 90% potravín na zásobovanie v Nyíregyháza nie je miestnych. V dôsledku toho 38 miliárd HUF každý rok plynie na nákupy potravín mimo mesta. Táto komunitná iniciatíva sa snaží zmeniť situáciu tak, aby vytvorila krátky potravinový reťazec.

Organizácia / detaily

Projekt Košíková nákupná komunita začal v roku 2013 po 6 mesiacoch prípravných činností.

Lokalizácia

Nyíregyháza (pri krajskom meste Szabolcs-Szatmár-Bereg), Maďarsko

Financovanie

Projekt začal vďaka dobrovoľným darom. Potom nasledovalo niekoľko malých grantov, ktoré zabezpečili prevádzkovú činnosť a zariadenia pre trhovacie dni. Zároveň boli medzi miestnymi výrobcami a spotrebiteľmi viac ako tri roky týždenne organizované sprostredkovateľské činnosti. Výrobcovia podporovali prevádzku projektu v priamej úmere k ich predaju. Stále to však nie je sebestačná iniciatíva.

Podrobnosti

Práca organizácie Budúcnosť blízko domáceho spoločenstva sa skladá z obchodných a poľnohospodárskych činností založených na dobrovoľníckej báze. Miestni výrobcovia sú spojení s miestnymi spotrebiteľmi. S cieľom rozvíjať miestnu ekonomiku, bola založená spoločná internetová platforma a organizované trhovacie dni jeden deň v týždni. "Košíková schéma" je komunitným prostredníkom medzi výrobcami a spotrebiteľmi, ktoré zákon doteraz nepozná. Úrady nevedia, čo robiť s týmto systémom, pretože ide o neregulovaný priestor.

Výstupy

Cieľom projektu je vytvoriť základ pre komunitne orientovaný operačný systém miestnej ekonomiky a to formou komunitou podporovaného poľnohospodárstva. Prvé tri roky boli o zriadení a údržbe. Spoločnosť pôsobí už viac ako tri roky a má mnoho dobrovoľníkov. Často je žiadaná, aby zdieľala skúsenosti s ľuďmi z iných miest, ktorí by chceli urobiť niečo podobné vo svojej vlastnej komunite. Medzi hlavné výsledky patrí: vývoj logistických systémov, organizovanie dobrovoľníkov a zlepšovanie medziľudských vzťahov, nachádzanie producentov a získavanie ich dôvery, vývoj internetového obchodu a organizovanie otvorených návštev u poľnohospodárov.

Okrem týždenných finančných prevodov, ktoré boli zavedené nové nástroje financovania – crowdfunding. Vytvorili tzv. „Spoločnosť Zlaté vajce“, čo je vlastne investičnú pomoc pre poľnohospodárov. Náklady novú budovu na produkciu vajec sú hradené v predstihu zákazníkmi. Svoje investície dostanú

Konferencia o sebestačnosti

späť v podobe dodávky zeleniny a vajec od podporovaných farmárov. Behom prvých dvoch týždňov dali dokopy až 25% požadovaných prostriedkov.

Osobný príbeh

Jeden z výrobcov si uvedomil, že môže ušetriť čas strávený tým, že ide na trh v tradičnom slova zmysle, zavedením košíkového systému. Reštrukturalizoval celú svoju produkciu podľa potrieb miestnej komunity. Už naplánoval aj svoj plán rastu – všetko vychádza z potrieb miestnych spotrebiteľov.

Kontaktné údaje pre projekt

Budúcnosť blízko domáceho spoločenstva
(Helyben a Jövők Egyesület)
+36-20-4450001
www.nyiregyhazikosar.hu
Autor fotografií: László Zalattay,

Deň trhov

Budovy zo slamy – Nadácia pre energiu a životné prostredie

Kategória:

- ☘ Sociálna a záhradnícke terapia – organické záhradníctvo, zelená prax
- ☘ Komunitné projekty – Živé dediny, Eko dediny atď.
- ☘ Vzdelávanie a tréningy – udržateľné využívanie pôdy

O projekte:

Stručný sumár

Stavanie budov zo slamy je environmentálna technológia, patriaca k ekologickému stavebníctvu. Jej súčasťou je používanie nových nástrojov ekonomiky, ktoré sú nazývané "ekonomika zdieľania" a sú silne zamerané na budovanie komunitnej súdržnosti.

Viac o organizácii a projekte

Prvý slamený dom v Maďarsku bol postavený v roku 2002. Do roku 2012 boli za rok postavené z tohto materiálu len dva alebo tri domy. Neskôr, v dôsledku intenzívnych vzdelávacích kampaní sa počet nových slamených domov zvýšil na 15. Budúcnosť je ešte zaujímavejšia, existuje adresár 550 ľudí, ktorí by chceli stavať domy zo slamy.

Lokalizácia projektu

celé Maďarsko, samotná organizácia sídli v Nyíregyháza.

Financovanie projektu

Organizácia pre zahájenie a realizáciu projektov využíva vnútroštátne aj EÚ granty. Napriek tomu jej cieľom je stať sa nezávislými od tohto druhu financovania a chce si vybudovať udržateľný podnik.

Detaily

Organizácia spolupracuje s niekoľkými ďalšími organizáciami, väčšinou zo sociálnej oblasti, ale zahrnuté do spolupráce sú aj zelené MVO a obce.

"Na začiatku sme hovorili s ľuďmi o témach súvisiacich s budovaním zo slamy, pretože bolo pre nás dôležité nájsť si spolupracovníkov. Neskôr sme sa začali zaoberať aspektmi, ktoré boli dôležité pre našich spolupracujúcich partnerov. Takto sme

dosiahli oveľa väčšiu ochotu spolupracovať. Teraz pracujeme s maďarskou sieťou proti chudobe, ktorá združuje niekoľko organizácií."

Výstupy

Aj napriek tomu, že patria k malým vidieckym organizáciám, majú tretí najväčšiu komunitu fanúškov na Facebooku medzi maďarskými ekologickými organizáciami. Ich komunikácia je zameraná na udržateľné bývanie - bývanie je základnou potrebou v dolnej časti Maslowovej pyramídy a mnoho ľudí oňho zaujíma. Nadácia sa zameriava aj na dôležité problémy a otázky potenciálnych staviteľov zo slamy. Vydali sprievodcu na podporu rozvoja a výstavby slamených budov, ktorá je voľne k stiahnutiu a používaniu a ktorá privádza do ich kruhov nových nadšencov a priaznivcov.

Osobný príbeh

Jeden z členov nadácie pomáhal dlho k utváraniu postojov k tejto téme a zároveň ju prezentoval na množstve prednášok spojených s architektúrou. Keď si založil rodinu nebolo pochýb, že chce postaviť slamený dom. V súčasnej dobe využíva svoje vlastné skúsenosti pre poradenské a znalostné činnosti a v Maďarsku sa stal jedným z najobdivovanejších expertov na budovanie domov zo slamy. Počas svojho pôsobenia získal ešte viac skúseností a ďalej tak posilňuje svoje odborné znalosti.

Prezentácia slamených budov

Kontaktné údaje pre projekt

László Zalatnay
+36-30-5658049
zalatnaylaszlo@gmail.com
www.energiaeskornyezet.hu
Autori fotografií: László Zalatnay, Tímea Ilyés

Žne v Krišnovom údolí

energie - trstinovej čistiare odpadových vôd. Domácnosti používajú čistiace prostriedky na umývanie riadu, ktoré sú šetrné k životnému prostrediu, ako je kyselina octová a sóda na pranie.

Komunita má organickú záhradu, ktorá poskytuje zeleninu a ovocie pre Cirkev a domácnosti. Produkcia a jej skladovanie je veľmi dôležitá. V roku 2008 si postavili pivnicu, veľkú 150 m² na uskladnenie, toto významne prispieva k prežitiu v zimných mesiacoch. Konvenčné skladovanie a konzervácia sa používajú tiež, ako súčasť spracovania a uskladnenia sa využívajú aj dehydratácia bez ďalších konzervačných látok.

Vzdelávanie detí vykonávajú učители Krišnovho údolia. Tunajšia škola je akreditovaná v roku 2009 vládou. Popri Národnom kurikule sa študenti učia védске vedy, ekologické záhradníčenie, sebestačnosť, ekologický životný štýl, divadlo, hudbu, umenie, remeslá a mnoho ďalšieho. Ich deti zbierajú byliny a plody a varia z nich lekváre. Učia sa vážiť si poklady prírody, zvieratá, ľudí, pretože všetci z nich patria k Bohu Krišnovi.

Krišново údolie v Maďarsku

Kategória:

🌱 Komunitné projekty – Živé dediny, Ekodediny atď.

O projekte

Stručný súhrn

Krišново údolie bolo založené ako reakcia na uvedenie si, že všetci máme zodpovednosť za sociálne problémy. Krišново údolie je dedinská komunita, ktorá je schopná riešiť problémy dnešnej globalizácie. Riešením ako ozdraviť situáciu je, že každý človek prijme zodpovednosť sám za seba. Vynikajúcou alternatívou je vytvorenie sebestačnej poľnohospodárskej komunity, kde sa ľudia chopia príležitostí, ktoré ponúka príroda a životné prostredie, aby mohli viesť zdravý, ekologický a sociálne zodpovedný život.

Organizácia / detaily o projekte

Krišново údolie bolo založené v roku 1993 ako program priorit maďarského Krišna - vedomého spoločenstva veriacich (MKTHK) a Medzinárodnej organizácia pre vedomie Krišnu (ISKCON) v Somogyvámos. V súčasnej dobe obhospodarujú 275 hektárov. Komunita sa skladá z misionárov (cca 150), dobrovoľníkov a priaznivcov.

Lokalizácia projektu

Dedina Somogyvámos, Somogy región, Maďarsko

Financovanie

Ich financovanie pozostáva z autonómnych činností a fundraisingu, ktoré zahŕňajú služby v oblasti cestovného ruchu.

Podrobnosti

Komunita sa skladá z misionárov (cca 150), dobrovoľníkov a priaznivcov, ktorí spájajú prácu a duchovný život. Dobrovoľníci a misionári ponúkajú svoju prácu kostolu, takže sa o nich stará cirkev a poskytuje prostriedky na podporu. Väčšinou sa zaoberajú sebestačným poľnohospodárstvom.

Výsledky

Údolie Krišna nie je súčasťou národnej elektrickej siete, elektrina pre ľudí žijúcich v domoch a pre používanie v kanceláriách sa vyrába pomocou solárnych panelov a veterných mlynov.

Zdroj vody pre komunitu sú studne v okolí domov a spoločná, 330 metrov hlboká studňa. Spracovanie odpadových vôd sa vykonáva cez nechemický systém bez nárokov na spotrebu

Komunitná udalosť

Osobný príbeh

Údolie Krishna možno považovať za dobrý príklad v mnohých smeroch, aj napriek svojmu náboženskému založeniu fungujú dobre. Ak by niekto chcel vidieť dobre fungujúci komunitný systém, rozhodne stojí za to ich navštíviť. Okrem toho sa návštevníci môžu veľa naučiť o hospodárení s pôdou na základe ekologických zásad, vrátane práce so zvieratami (volov), v čom dosiahli vynikajúce výsledky. Môžu poskytnúť zásadnú skúsenosť pre organizácie, ktoré sa zaoberajú sebestačnosťou. Z komunitného hľadiska je dôležité spomenúť, že by mohli skutočne vytvoriť kultúru usmievania sa, úsmevu, ktorý nie je falošný, ale v skutočnosti ukazuje na vnútorný pokoj ľudí, ktorí tam žijú, a skrze nich sa odráža mier celého miesta.

Kontaktné údaje pre projekt

Pártha Prabhu
pd@i108.cc
<http://krisnavolgy.hu/>

Kultivácia hrozna

Cooperative Agricola Calafata

Kategorie:

- ☞ Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- ☞ Zemědělské aktivity - 'care farming', komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- ☞ Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy
- ☞ Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Informace o projektu

Stručně o projektu

Agricola Calafata je příkladem sociálního zemědělství – kooperativy – zaměřené na vinohradnictví, produkci olivového oleje a včelařství. Hlavními cíli je využívání půdy ležící ladem a pomoc znevýhodněným skupinám obyvatel prostřednictvím aktivit sociálního začleňování.

Časový rozsah projektu

Kooperativa byla založena v roce 2011 díky prostředkům Evropského sociálního fondu (ESF), zejména díky projektu Esprit.

V budoucnu by Calafata ráda začala spolupracovat se Svazem obcí v oblasti Lucca s cílem realizace projektů zaměřených na školení a zaměstnávání lidí s handicapem nebo se specifickými potřebami. Další vizí je vazba na Místní zdravotní odbor, který by na klienty finančně přispíval.

Lokalizace projektu

Agricola Calafata leží v zemědělské oblasti poblíž města Lucca v Toskánsku.

Financování projektu

Calafata vznikla součinností několika projektů sociálního zemědělství, které byly financovány z ESF, soukromých darů, z fondu místních bank a za pomoci humanitárních organizací Caritas.

Podrobnosti o projektu

Uživatelé/klienti Calafaty jsou lidé léčení ze závislosti na drogách a alkoholu, vězni a bývalí vězni, nezaměstnaní, imigranti, uprchlíci, lidé s duševním onemocněním či tělesným postižením. Calafata nepřijímá klienty, kteří potřebují asistenci při pracovních aktivitách.

FROM
LIFE SOIL

Agricola Calafata má certifikát biodynamického a ekologického zemědělství. Zemědělské aktivity probíhají na nevyužívaných pozemcích, které by jinak ležely ladem.

Výstupy

Uživatelé přicházejí do Calafaty často ze sociálních institucí nebo se jedná o bývalé pachatele. Práce v zemědělství je pro ně druhá šance – mají zaměstnání a možnost začlenit se zpátky do společnosti. Výsledky a zlepšení každého klienta jsou monitorovány interním pracovníkem, který je v kontaktu se sociálními institucemi – informuje je o klientech a zároveň od nich získává zpětnou vazbu.

Priestor projektu

Osobní příběh

V roce 2011 začali do Calafaty docházet jako dobrovolníci tři uprchlíci – z Ghany, Nigérie a Burkiny Faso. Měli dostatek zkušeností, protože práce na poli byla jedinou možnou obživou v jejich domovinách. Nyní jsou v Calafatě zaměstnaní jako vinohradníci a mohou tak podporovat své rodiny, které zůstaly v Africe.

Kontaktné údaje pre projekt

0583 430939

info@calafata.it

<http://www.calafata.it/>

Práce na poli

Ekofarma BioColombini

Kategorie:

- ☞ Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- ☞ Zemědělské aktivity - 'care farming', komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- ☞ Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy
- ☞ Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Informace o projektu

Stručně o projektu

Soukromá farma BioColombini v průběhu let realizovala/realizuje několik projektů napomáhajících sociálnímu začleňování a umožňujících zahradní terapii sociálně znevýhodněným osobám, lidem s duševním onemocněním, drogově závislým a dalším. Hlavní náplní je ekologická produkce ovoce a zeleniny.

Časový rozsah projektu

BioColombini je průkopníkem sociálního zemědělství; tématem sociálního zemědělství se farma zabývala ještě před formálním uznáním tohoto oboru. Současné projekty získávají díky nedávno odsouhlasenému zákonu o sociálním zemědělství v Itálii stále více pozornosti z řad veřejnosti i veřejných institucí a úřadů a těší se zájmu místní komunity.

Lokalizace projektu

BioColombini se nachází ve městě Crespina poblíž Pisy v oblasti Valdera. Valdera je známá pro své intenzivní aktivity v sociálním zemědělství a přezdívá se jí 'stůl sociálního

zemědělství – podnikatelé, farmáři a místní úřady spolupracují, propagují sociální zemědělství a snaží se vytvořit podmínky pro sociální inkluzi v co největším množství podniků.

Financování projektu

Farma aktuálně na svou sociální činnost získává prostředky z regionálních fondů prostřednictvím projektu Giovanisi – podpora €500 měsíčně na zaměstnance pracujícího 32 – 38 hodin týdně.

Podrobnosti o projektu

Klienti na farmě jsou především lidé s duševním onemocněním, lidé s tělesným postižením, lidé mající problémy s alkoholem a užíváním návykových látek a vězni.

BioColombini hospodaří již téměř dvacet podle principů ekologického zemědělství. Na farmě se pěstuje především zelenina, ve sklenicích i na polích, za pomoci modernizovaných tradičních a zapomenutých postupů.

Výstupy

Terapeutické projekty a sociální zemědělství jako takové přináší uživatelům osobní i pracovní uspokojení. Uživatelé jsou platnou pracovní silou a napomáhají růstu farmy. V konečném důsledku tak tento model přispívá ke spokojenému životu místních komunit, vytváří nová pracovní místa a nabízí alternativní možnosti rehabilitace. Aktivity sociálního zemědělství jsou terapeutické a zároveň podporují místní ekonomiku a rozvoj dané oblasti.

Osobní příběh

N. trpí od mládí těžkou depresí. Začala pracovat na BioColombini díky projektu 'Il Giardino dei semplici' (Prostá zahrada). Po skončení projektu na farmě zůstala jako zaměstnankyně a pracuje zde už 15 let. Zpočátku byla často naštvaná a frustrovaná, ale postupně se její stav začal zlepšovat – cítila se součástí týmu, měla konkrétní úkoly a zodpovědnost, byla každodenně v kontaktu s přírodou. Její zdravotní stav se v průběhu let významně zlepšil a N. bez problémů zvládá plnění svých každodenních povinností včetně vyřizování objednávek.

Kontaktné údaje pro projekt

tel. +39050 634239

info@biocolombini.it

www.biocolombini.com

Pracovní tým sdružení zajišťuje profesionalitu, především v terapeutických činnostech. Hlavní je psycholog se specializací na jezdeckou rehabilitaci, který koordinuje a plánuje aktivity. Dohlíží a komunikuje s jednotlivými zdravotnickými institucemi, jednotlivými specialisty a speciálními pedagogy.

Sociální a sportovní asociace Il Giardino di Filippo

Kategorie:

- 🌱 Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- 🌱 Zemědělské aktivity – ‘care farming’, komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- 🌱 Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy

Informace o projektu

Stručně o projektu

Sociální a sportovní sdružení zabývající se projekty sociálního zemědělství, zejména terapeutickými projekty se zvířaty – s koňmi, osli, psi a drobnými hospodářskými zvířaty. Cílem je nabídnout lidem místo, kde budou moci trávit přínosný čas se zvířaty v hezkém přírodním prostředí.

Časový rozsah projektu

Od roku 2008 sdružení spolupracuje se školami (základními, středními a vysokými školami), konkrétními rodinami, místními sociálně-zdravotnickými institucemi a nemocnicemi za účelem realizace projektů, které nabízejí osvětu, terapii a rehabilitaci se zvířaty i rostlinami.

Lokalizace projektu

Il Giardino di Filippo leží ve venkovské oblasti nedaleko města Viterbo v regionu Lazio.

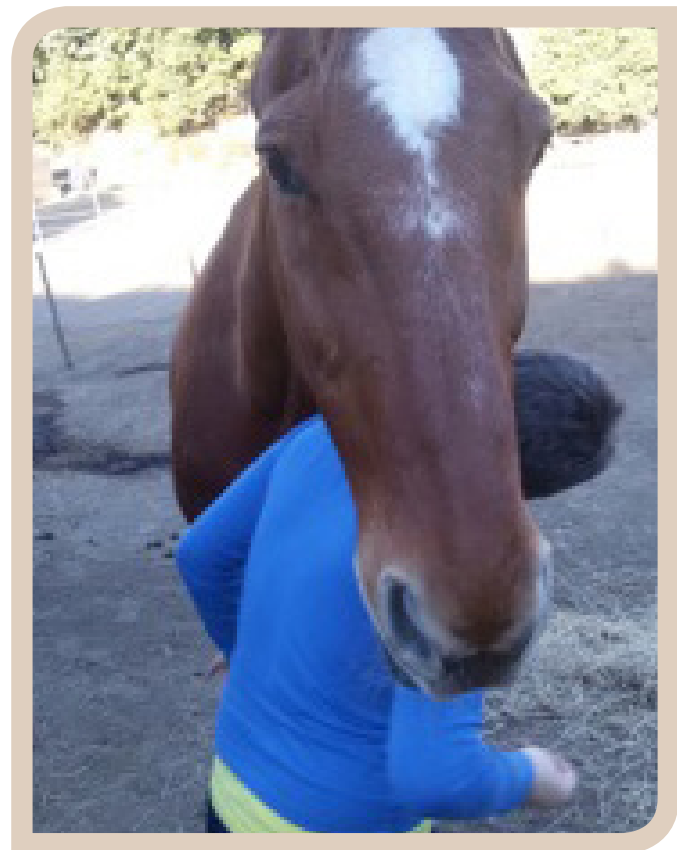
Financování projektu

Financování jednotlivých projektů je možné díky spolupráci se sociálně-zdravotnickými institucemi a díky soukromým přispěvatelům.

Podrobnosti o projektu

Cílovou skupinou jsou běžní lidé, lidé se zdravotním postižením, děti i dospělí.

Sdružení pracuje šetrně k životnímu prostředí. Terapeutické aktivity probíhají v přírodní zahradě.

Výstupy

Programy a činnosti, které sdružení poskytuje, zlepšují kvalitu života uživatelů a napomáhají jejich sociální inkluzi.

Osobní příběh

Jeden z projektů sdružení je ‘Progetto Filippo: un cavallo za Amico’ (Projekt Phillip: kůň pro přítele), který je realizován ve spolupráci s klinikou dětské onkologie nemocnice Umberto I v Římě. Zahradu ‘Giardino di Filippo’ byla založena na památku jednoho pravidelného dětského pacienta a má připomínat, že bychom všichni měli statečně čelit všem životním situacím.

Kontaktné údaje pre projekt

Chiara de Santis
+3903475061061
chiafilippo@gmail.com

FRUTRAD – Ovocie s tradíciou

Kategória:

- Podnikanie - poľnohospodárske, záhradnícke, udržateľné príklady

Informácie o projekte

Projekt sa snažil dosiahnuť dva hlavné ciele:

- Zabezpečenie a zhodnocovanie starých odrôd ovocných stromov, ich šírenie aj dlhodobé udržanie
- Zvýšiť ziskovosť pestovania ovocia tým, že sa produkujú hodnotné výrobky s vysokou pridanou hodnotou.

Časový rozsah projektu

Projektu bol vyvinutý a rozbehnutý medzi 1. májom 2009 - 30. aprílom 2011. V posledných rokoch sa Zariadenie pre spracovanie ovocia otvorilo nielen pre členov Sikulskej ovocinárskej asociácie, ktorým poskytuje prednostné podmienky pre spracovanie a predaj, ale aj pre iných vlastníkov sádov v regióne.

Lokalizácia projektu

Región Odorhei: 23 obcí a 3 mestá. Celkový počet obyvateľov sa pohybuje okolo 120.000 obyvateľov, z ktorých 55% žije v tradičných vidieckych oblastiach.

Financovanie projektu

Projekt FRUTRAD bol podporený grantom z Nórskeho programu spolupráce pre hospodársky rast a udržateľný rozvoj v Rumunsku.

Podrobnosti o projekte :

V prvej fáze projektu vypracovali zapojení odborníci databázu ovocných sádov a tradičných starých odrôd. Druhá fáza zahŕňala školenia pre farmárov a pre ženy, ktorí sa stali užívateľmi zariadení na spracovanie ovocia. V rámci projektu bola aj ponuka služieb na odbornú pomoc, reklamu a propagáciu pre producentov. V rámci komunity boli organizované rôzne spoločenské akcie s cieľom zapojiť miestne subjekty. Ovocný Festival sa napríklad opakuje každý rok na jeseň. Spracovateľská prevádzka ovocia prispieva k zachovaniu tradičných ovocných sádov a miestnych druhov ovocia. Spracovaním ovocia takto farmári opätovne objavili zdravé ovocné džúsy alebo džemy a zavaraniny pre svoje rodiny aj potenciálnych zákazníkov.

FROM LIFE SOIL

Výstupy

Projekt má šesť vzájomne prepojených výsledkov:

1. Zhromažďovanie informácií:

- Recepty
- Tradičné metódy konzervovania
- Možnosti použitia produktov

2. Školenie poľnohospodárov:

- Akreditovaný formálny 1-ročný tréning
- 28 poľnohospodárov – budúcich „školiťelov“ v obciach
- odborné školenia pre spracovanie ovocia
- 91 žien (farmárov), ako užívateľky zariadení pre spracovanie ovocia

3. Marketing a rozvoj ponukových balíčkov:

- Možnosti marketingu
- Trhové ceny
- Správanie sa zákazníkov
- Náklady, efektívnosť
- Technologické požiadavky
- Podpora, finančné zdroje

4. Odborná pomoc:

- zriadenie a prevádzkovanie malého podniku
- asistenčné služby na spracovanie a marketing miestnych surovín
- rozpoznať a podporovať využívanie finančných zdrojov
- Sieťovanie poľnohospodárov

5. Aktivity mobilizujúce komunitu:

- malé granty pre zapojenie inovatívnych propagačných akcií
- komunitné stretnutia v 35 obciach regiónu Odorhei
- letáky, brožúry, informačné materiály
- Ovocný festival
- účasť na veľtrhoch

6. Založenie a otvorenie Prevádzky na spracovanie ovocia

Osobný príbeh

Po niekoľkých rokoch skúseností, miestnym urbáriatom spolu so Sikulskou ovocinárskou asociáciou bola založená ďalšia výrobná prevádzka spracováva aj lesné plody a huby. V poslednej dobe niekoľko ďalších jednotiek pre spracovanie ovocia bolo zriadených v regióne, s rôznymi právnickými formami. Niektoré z nich boli založené miestnymi samosprávami, ostatnými podnikateľmi

Kontaktné údaje pre projekt

Sekler Fruit Association.
Tel./Fax: 0040-266-215-288, office@szgy.ro,
www.szekelygyumolcs.ro, www.szgy.ro

a priestory pre klientov. V roku 2016 pokračuje ďalej s novými plánmi na rozšírenie pestovacích plôch.

Plány:

- 🌱 Obnoviť ďalšie skleníky a spojazdniť vykurovaný skleník na pestovanie priesad.
- 🌱 Spojazdniť výrobu syrov z kravského mlieka.
- 🌱 Rozšíriť chov a pestovanie rastlín, kvetín.
- 🌱 Vytvoriť pracovné miesta pre klientov

Lokalizácia projektu:

Areál Oázy sa nachádza vo vidieckej oblasti, na okraji obce Bernátovce, v blízkosti Košíc

Financovanie projektu:

Oáza – nádej pre nový život, n.o. je financovaná Košickým samosprávnym krajom a Ministerstvom financií SR, ako aj sponzormi z radov firiem a neziskových organizácií a projektami.

Podrobnosti o projekte:

V areáli našlo domov asi 200 klientov – bezdomovci, alkoholičci, klienti s duševnými poruchami, onkologickí pacienti a hendikepovaní. Útočisko tu nájdu aj ľudia po výkone trestu či chovanci detských domovov. Významnú časť tvoria Rómovia. V skleníkoch a na pozemkoch pracujú asi 10 bezdomovcov + profesionálna záhradníčka. Niekoľkí klienti pomáhajú s chovom zvierat (sliepky, ovce, kozy, somáre, jalovice, kravy...). Majú aj útulok pre psov, ktorí slúžia aj pre terapiu. Cieľom projektu je obnoviť a udržať pracovné návyky, naučiť sa lepšie spolupracovať a viac komunikovať. V skleníkoch intenzívne pestujú uhorky, tekvice, paradajky, papriky, zemiaky, ale aj ruže

Skleníky boli dlhodobo zdevastované, postupne sa obnovujú, pestuje sa zatiaľ len v niekoľkých. Klienti vykopali 3 studne a opravili zavlažovacie zariadenie a uvažuje sa o oprave ďalších skleníkov ako aj o solárnych paneloch.

V roku 2015 vypestovali viac ako 4 a pol tony zeleniny, z toho prerozdělili približne 3 tony vypestovanej zeleniny chudobným príjemcom pomoci. Zvyšok sa predal a spotreboval na vlastné účely. Pracovali bezdomovci, brigádovať chodili aj Rómovia z Luníka IX, študenti či tí, ktorým pomoc smerovala. Projekt pomohol celkovo 25 sociálne slabším rodinám.

Popíšte, ako prispievate k udržateľnému obhospodarovaniu pôdy

Na pestovanie sa využívajú najmä dlhodobo opustené a devastované skleníky, ktoré potrebujú generálnu opravu. Obnova niekoľkých skleníkov pomohla opäť využívať tento dlhodobo nevyužitý potenciál. V skleníkoch aj na otvorených poličkách sa pestuje bez chémie, s využitím maštalného hnoja od vlastných zvierat.

Oáza – nádej pre nový život, n.o.

Kategória:

- 🌱 Sociálna a záhradnícka terapia – organické záhradníčenie, rehabilitácia záhradou, starostlivosť, atď.
- 🌱 Poľnohospodárske iniciatívy – “care farming”, komunitou podporované poľnohospodárstvo, vidiecke (tradičné) hospodárenie, miestne potraviny, atď.
- 🌱 Vzdelávanie a odborná príprava - udržateľné využitie pôdy

Informácie o projekte

Tento projekt je jeden z mála príkladov „Care farming“ na Slovensku, založený kresťanskou charitou s podporou Magistrátu mesta Košice. Projekt je založený na pôde opustených polí z čias socializmu. Bezdomovci tu pracujú v skleníkoch a na poliach, produkujú zeleninu, bylinky a kvety.

Časový rozsah projektu :

Organizácia OÁZA – nádej pre nový život, n.o. vznikla v roku 2006 ako útulok pre ľudí bez domova. Projekt pestovacích prác a využívania skleníkov začal v roku 2012, odkedy má Oáza registrovanú farmu. Projekt je v štádiu rozvoja a postupného vylepšovania. V roku 2008 poskytol Magistrát mesta Košice organizácii budovu mestského podniku Záhrada Bernátovce plus zhruba 3-4 ha pozemku, na ktorom sa nachádzajú rozsiahle skleníky (zväčša silne poškodené), polička, bylinné záhony, chlievy a ohrady pre zvieratá + budovy – hospodárske a ubytovne

Výstupy

Tým, že sa klienti postupne podieľajú na spoločnom živote Oázy sa vlastne posúvajú ďalej a vyššie aj vo svojom živote. Klienti sa znova učia pracovať a aj niest' zodpovednosť za zverenú prácu. Niektorí klienti pracujú v lese, kde vďaka možnosti čistiť lesy zásobujú celú Oázu drevom na kúrenie. Kosia lúky kvôli senu pre dobytok, pomáhajú tam, kde treba.

OÁZA poskytuje dočasný domov pre ľudí bez prístrešia. Zamestnanci zariadenia podávajú klientom pomocnú ruku pri vybavovaní dokladov, pri zabezpečovaní hospitalizácii, komunikujú s lekármi, pri hľadaní brigád, vytvárajú priestor pre pracovnú terapiu, ZOO terapiu, Garden terapiu a prácu v skleníku.

Osobný príbeh

Oáza vznikla ako snaha pomôcť ľuďom, ktorí spadli až na samé dno. Sú to ľudia bez peňazí, bez domova, priateľov a často aj bez rodiny. Sú to ľudia, ktorých "nikto nechce". Sme pre nich často posledným útočiskom.

Odo dňa kedy Oáza vznikla, sme prešli spolu s našimi klientmi dlhú cestu. Postupne sa nám podarilo vytvoriť komunitu, v ktorej klienti majú ubytovanie, stravu, teplo, vodu, pracovne ale aj príležitosti a možnosti pracovať – tak, že sa podieľajú na chode Oázy.

Klienti sú rôzni. Niektorí majú problém akceptovať podmienky, ku ktorým patrí absolútna abstinencia alkoholu, povinnosť odpracovať príslušný počet hodín za celodennú stravu, väčšina však berie tieto "povinnosti" ako cestu k návratu do bežného života. A to je práve našou snahou. Pochopili, že nie nadarmo máme v názve slová „nádej pre nový život“, pretože nový život sa dá stále začať pomocou Boha, dobrých ľudí a vlastného snaženia.

Kontaktné údaje pre projekt

Kontaktná osoba: Peter Gombita

Mobil: + 421 948 006 297/+ 421 905 202 783

E-mail: oaza-nadej@centrum.sk

Stránka: <http://new.oaza-nadej.org/>

Adresa: Záhrada Bernátovce č. 99, 040 17, Košice

© Tomas Halasz / Greenpeace

Farma 'Na háji' a potravinová komunita

Kategórie:

- 🌱 Poľnohospodárske iniciatívy – sociálny podnik, komunitou podporované poľnohospodárstvo, vidiecke (tradičné) hospodárenie, miestne potraviny, atď.
- 🌱 Komunitné projekty – Živé dediny, Eko dediny, atď.
- 🌱 Kultivačné - udržateľné zručnosti

Informácie o projekte

Produkty farmy:

- 🌱 ovocie: marhule, hrušky, jablká
- 🌱 zelenina: cuketa, tekvica hokaido, zeler, rajčiny,
- 🌱 liečivé rastliny
- 🌱 živé jahňatá
- 🌱 ovčia vlna, praná, česaná
- 🌱 výrobky z ovčej vlny - svetre, vesty, aj na objednávku

Časový rozsah projektu

Farma vznikla pred 13 rokmi, potravinová komunita neskôr, všetko sa zatiaľ vyvíja, veríme že projekt je nesmrteľný :-)) aspoň počas nášho života.

Lokalizácia projektu

Vidiecka oblasť, obec Devičany, úpätie Štiavnických vrchov, rozhranie nížiny a hornatej oblasti. Západné Slovensko.

Financovanie projektu

Financovanie je z vlastných zdrojov, nie je zameraný na generovanie zisku, ale na prežitie členov farmy.

Podrobnosti o projekte

Rodinná farma slúži na v prvom rade vyprodukovaní potravín pre 2 rodiny, ktoré ju založili, v druhom rade na vyprodukovaní potravín pre komunitu ľudí, ktorí sú s farmou v kontakte a pre ľudí z ďalších fariem v tejto lokalite, ktoré spolupracujú pri zásobovaní komunity.

Popíšte účasť komunity (obce a pod.) na projekte
Spolupracujeme navzájom s podobne orientovanými hospodárstvami, producentmi a ľuďmi, ktorí rozumejú, že prečo je dôležitá spolupráca. Podmienkou je taktiež produkcia potravín bez chemikálií. V rámci spolupráce funguje aj potravinová komunita, v rámci ktorej dodávajú farmári čerstvé produkty odberateľom. Nie je to CSA systém, funguje to na základe priamych objednávok a dodávok, voči CSA je na Slovensku ešte stále nedôvera.

Popíšte, ako prispievate k udržateľnému obhospodarovaniu pôdy

Farma Na háji funguje v režime bez akýchkoľvek umelých hnojív, postrekov, prídavných látok v potravinách. Táto zásada sa nevzťahuje len na produkciu ale aj na život členov farmy. Napriek tomu, že farma nemá oficiálny certifikát, pravidlá ekologického pestovania striktno dlhodobo dodržiava.

Výstupy

Pre ostatné farmy sme dôkazom, že sa to dá, a takýmto spôsobom pozorujeme, že veľa prvkov sa začína zavádzať aj u nich. Takisto stúpa záujem ľudí o informácie, že odkiaľ pochádzajú potraviny, ako dlho cestovala a čo v sebe obsahuje.

Farma poskytuje konzultácie záujemcom o prírodné pestovanie a zdravé potraviny a dlhodobo využíva pomoc dobrovoľníkov, či už v rámci siete WWOOF alebo z radov študentov.

Osobný príbeh

Farma vznikla ako súkromná aktivita dvoch rodín za účelom sebauživenia, do striktno ekologického režimu (nie je tým myslená certifikácia) prešla kvôli jednému z detí, ktoré malo zdravotný problém a následne túto myšlienku prijali aj ostatní členovia, pozorovaním pozitívnych zmien sami na sebe. Komunita vznikla ako ďalší krok, keď sme hľadali možnosť odbytu, a pomoc s vecami, ktoré sme sami nezvládali.

Kontaktné údaje pre projekt

Marcela Nemcová
marcnem@gmail.com
0905 630152
www.nahaji.sk

Autor fotografií: Tomáš Halász / Greenpeace

Pohľad z okna

Udržateľný park Istra

Kategórie:

- 🌱 Poľnohospodárske iniciatívy - komunita podporované poľnohospodárstvo, udržateľné zručnosti, vidiecke poľnohospodárstvo, miestne potraviny atď.
- 🌱 Komunitné projekty, – Živé dediny, Ekodediny atď.
- 🌱 Vzdelávanie a tréningy – udržateľné využívanie krajiny

Informácie o projekte

Naše motto je „udržateľnosť v praxi“ a zahŕňa sociálne, ekologické, ekonomické a kultúrne aspekty. Uplatňujeme najlepšie environmentálne postupy, riadenie zdrojov, poľnohospodárske postupy a sociálnu dynamiku.

Organizácia / detaily projektu:

Tento rok uzatvoríme prvú fázu (dvojiročná perióda), v rámci nej vybudovali základnú infraštruktúru pre svoju prácu: zrenovovali veľký dom a odštartovali poľnohospodárske projekty. Plánujú rozšíriť projekt o ďalšie aktivity a pridať prvok monitorovania a vedeckého sledovanie všetkých postupov.

Lokalizácia projektu

25 km od Kopera, Slovenia, v oblasti Hrvoj - 200 m od chorvátskej hranice. Je to vidiecka, opustená a nepopulárna oblasť.

Financovanie projektu

Zatiaľ najviac finančných prostriedkov pochádza z vlastných investičných, darov a príspevkov. Malá časť pochádza zo vzdelávacích programov, ktoré sú ešte len v začiatkoch. Testuje sa uplatnenie darčekovej ekonomiky - účastníci zdieľajú náklady programu, vecné príspevky sú veľmi vítané!

Detaily

V posledných dvoch rokoch 500 dobrovoľníkov z 35 krajín pomáhalo s rekonštrukciou domu a ostatnými prácami. Organizácia pomohla mnohým farmárom v regióne v čase, keď potrebovali veľa pomocných rúk (väčšinou na výsadbu a zber).

Keďže je organizácia dobre spojená s miestnou komunitou, podieľala sa aj na formovaní Sieť pre oživenie Istrie, ktorá združuje 25 organizácií z regiónu, medzi nimi mnoho ekologických poľnohospodárov; títo farmári vytvorili nové ekologické združstvo. Sieť silne ovplyvnila CLLD (Leader) stratégiu a zastupuje záujmy vidieckych oblastí správnej rady MAS (Miestna akčná skupina).

FROM LIFE SOIL

Trajnostni park Istra

Organizácia začína s regeneratívnym poľnohospodárstvom a permakultúrou na prvom hektár ktorý získala. Doteraz zasadili asi 100 ovocných stromov, a orezali veľa starých, prečistili husté krovie; na malých pestovateľských plochách bola zasiať špalda (očakáva sa prvý výnos cca 400 kg), v súčasnosti majú 3000 m² organických záhrad. Začali experimentovať s biouhlom (Terra Preta) a s využitím moču na hnojenie. K dispozícii sú len kompostovacie / separačné toalety. Okrem toho sa v súčasnosti podieľajú na projekte Erasmus + Inkubátor program Spoločenstva udržateľného partnerstva. Jeden zo zakladateľov je člen rady v ECOLISE (www.ecolise.eu), Európskej sieť pre iniciatívy vedené komunitami (Leader) v oblasti zmeny klímy a udržateľnosti.

Výstupy

Park Istra vypracúva širokospektrálne stratégie a ich implementáciu na miestnej úrovni. Tieto stratégie sa stávajú výbornou databázou najlepších súčasných praktík a experimentálnym poľom pre sľubné nové postupy.

V minulom roku podporili regionálny projekt, s víziou vytvoriť stratégiu miestneho rozvoja s vidieckymi obyvateľmi v dedinách, vypočuli si ich potreby a problémy, namiesto toho, aby stratégia bola pripravená Úradom štatistiky a projekcie (takáto bola prax v minulosti), pripraví ju oni sami. Projekt mal veľký úspech, účasť bola nad očakávania. Prvého Istrijského vidieckeho parlamentu (prvý regionálny vidiecky parlament v Európe), sa zúčastnilo viac ako 100 zástupcov miestnych komunít, vládnych i mimovládnych organizácií a inštitúcií.

A personal story

Dobrovoľníci, ktorí pomáhali, majú úžasné osobné príbehy, bola z nich vytvorená celá kniha dojmov.

Užívame si prestávku

Kontaktné údaje pre projekt

Nara Petrovic
+38641286444
narapetrovic@gmail.com
<http://parkistra.com/en/>

Zdieľanie pozemkov

Prípadová štúdia InTerCer, Slovinsko

Kategórie:

- Sociálna a záhradná terapia – ekologické záhradníctvo
- Poľnohospodárske iniciatívy – komunitou podporované poľnohospodárstvo, udržateľné zručnosti, vidiecke poľnohospodárstvo, miestne potraviny atď.
- Komunitné projekty – Živé dediny, Ekodediny atď.
- Vzdelávanie a tréningy – udržateľné využívanie krajiny
- Podnikanie – poľnohospodárske, záhradnícke, udržateľné príklady

Stručné zhrnutie projektu

„Zdieľanie pozemkov“ je eko-sociálna iniciatíva pre trvalo udržateľný rozvoj vidieckych oblastí pomocou medzigeneračnej spolupráce a zdieľania pozemkov medzi staršími majiteľmi fariem a nezamestnanými osobami v mestách tak, aby sa zlepšila ich ekonomická a sociálna situácia.

Lokalizácia projektu

mesto Maribor and okolitá vidiecka oblasť

Financovanie projektu

Organizácia dostáva súkromné dary z Rakúska a obce Maribor, zároveň žiada o financovanie z EÚ a národných fondov. Jednotlivci darujú formou dobrovoľníckych prác, poľnohospodárskej pôdy, hmotného a nehmotného majetku.

Detaily

Projekt je v prvej fáze zameraný na poskytovanie služieb pre osoby, spoločnosť a štát:

- Starší majitelia fariem nemôžu pracovať na pozemku kvôli svojmu veku a tak nemôžu ani získať dodatočný príjem z poľnohospodárskych aktivít. Malý penzión sotva pokrýva ich mesačné náklady. Obvykle sú títo ľudia ja spoločensky izolovaní.
- Nezamestnaní a sociálne znevýhodnení ľudia v mestách by chceli pracovať; chcú si aspoň dopestovať potraviny, aby znížili svoje náklady na nákup potravín.
- Obce majú vysoké náklady na poskytovanie sociálnych služieb pre seniorov a vysoké sociálne príspevky pre sociálne ohrozených a nezamestnaných.
- Štát má vysoké náklady na sociálne a zdravotné príspevky pre nezamestnaných a sociálne ohrozené osoby.

Pomocou medzigeneračnej spolupráce sa účastníci naučia tradičné techniky trvalo udržateľného hospodárenia tým, že budú pestovať plodiny organicky. Zlepší sa tak tradičná

kultúrna krajina a jej ekosystémy, na ktorých je ekologické poľnohospodárstvo závislé.

Takýmto spôsobom sa posilní aj prepojenie komunít vo vidieckych oblastiach a v mestách. Tento spôsob priamo spojí ľudí, ktorý by chceli začať spolupracovať v organickom pestovaní. Cieľom je vytvoriť tradičné spoločné postupy spolupráce medzi ľuďmi a generáciami, ktoré sú stratené v modernej dobe.

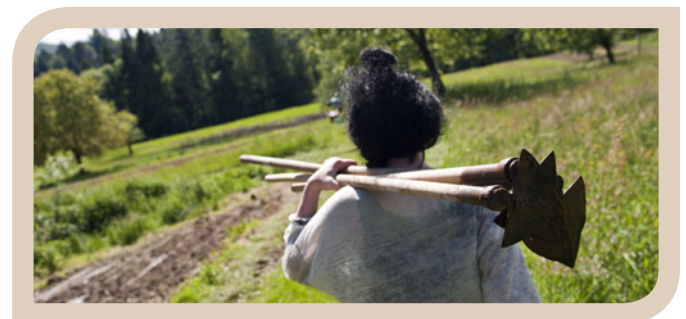
Výstupy

Projekt je zameraný na znovuoživenie opustených a zarastených poľnohospodárskych pozemkov a poskytnutie nových zdrojov rozvoja a pracovných príležitostí vo vidieckych oblastiach, ktoré čelia negatívnym demografickým trendom. U jednotlivcov sa tak zlepši ich ekonomický a sociálny status, lebo získajú pracovné zručnosti vhodné pre budúce zamestnanie. Komunita a štát budú mať znížené náklady na poskytovanie sociálnych služieb pre sociálne a ekonomicky ohrozené osoby.

Terapeutické benefity budú tiež zahŕňať zlepšenie psychosociálneho zdravia účastníkov a lepšie znovuzачlenenie sa do spoločnosti. Práca na pozemku bude mať pozitívny prínos pre zdravie, a to prostredníctvom zlepšenia fyzickej kondície, všímavosti a príležitosťou pobytu v zelenej krajine.

Osobný príbeh

Otázka na ktorej pracujeme je: „Je možné zachovať multifunkčný ráz tradičnej kultúrnej krajiny s jeho biologickou rozmanitosťou a zlepšiť hospodársku a sociálnu existenciu ľudí, ktorí tam žijú a nezamestnaných ľudí prostredníctvom medzigeneračnej spoločnej práce?“ Preukázali sme to v pilotnom projekte a potvrdili, že model „zdieľania pozemkov“ je nielen možný, ale mal by byť aj povinný v slovinskej spoločnosti, ktorá čelí obrovským demografickým, sociálnym a poľnohospodárskym problémom v národnom meradle.

Kontaktné údaje pre projekt

Marcela Nemcová

marcnem@gmail.com

0905 630152

www.nahaji.sk

Autor fotografií: Tomáš Halász / Greenpeace

vzdelávanie, s cieľom dozvedieť sa viac o otázkach životného prostredia (www.ucilnicavnaravi.si):

- 🌱 Ekologická farma a udržateľný rozvoj (modul: trvalo udržateľný rozvoj).
- 🌱 Lesná cesta učenia (modul: sprievodcovské služby pre životné prostredie).
- 🌱 Chemický rozbor vody (modulu: ekologická analýza a monitoring).
- 🌱 Kompostovanie (modul: ekologické spracovanie odpadov a údržba biologických a rastlinných čistiarní odpadových vôd).
- 🌱 Biomasa z dreva (modul: získavanie dreva biomasa).
- 🌱 Projektovanie priestoru pre rastlinné čistenie vôd (Modul: ekosystémy, realizácia aktivít v priestore a ekologická sanácia).
- 🌱 Natura 2000 (modul: trvalo udržateľný rozvoj).
- 🌱 Úbytok lesa (modul: ekosystémy, realizácia aktivít vo vesmíre a ekologická sanácia).
- 🌱 Rastlinné čistiace zariadenia (modul: ekosystémy, realizácia aktivít vo vesmíre a ekologickej sanácie).
- 🌱 Byliny na ekofarme (modul: trvalo udržateľný rozvoj).
- 🌱 Rozpoznávanie a analýza pôdy (modul: ekologické analýzy a monitorovanie).
- 🌱 Permakultúra (modul: ako mať vlastnú záhradu a pestovať v nej).
- 🌱 Sebestačné zásobovanie (modul: eko-dediny ako nový životný štýl).

Priestor ponúka rôzne príklady na poli Permakultúry a prirodzeného spôsobu života. Hlavným cieľom výučby k zásobovaniu pre sebestačnosť je spojiť motiváciu, inovácie, starostlivosť o životné prostredie a zdravie.

Výstupy

Od roku 2009 do roku 2013 sme sledovali počet návštevníkov (graf 1) v území, učenie sa o permakultúre a odpovede mladých ľudí k využitiu Permakultúrnych praktík v každodennom živote.

S cieľom získať kvantitatívne údaje o počte návštevníkov a vzťahu k permakultúre sme systematicky sledovali populáciu študentov a ich vzťah k Permakultúre. Za štyri roky sme zhromaždili údaje o počte študentov a ich záujem o návštevu webu a o učenie sa. V období štyroch rokov najviac návštev bolo od apríla do októbra každý rok, keď tam je vegetačná sezóna a keď Permakultúrne opatrenia vyzerajú veľmi atraktívne. V tejto dobe územie navštívilo 87% všetkých návštevníkov, celkový počet návštev bolo 6941 návštevníkov, z toho 42,5% boli študenti.

Výučbové územie pre sebestačnosti Dole – Permakultúra a ekologická sanácia

Kategória:

- 🌱 Vzdelávanie a tréningy – udržateľné využívanie krajiny

Stručné zhrnutie projektu

Zameranie vzdelávacieho projektu je identifikovať možnosti využitia prírodných zdrojov za účelom sebestačnosti. Sebestačnosť úzko súvisí s učením o pôde, humuse, organickom materiáli, stave vody, klimatických vlastnostiach, biodiverzitu a spoluprácou s miestnou komunitou.

Organizácia a detaily

Je to permanentné aktivita od roku 2009, ktorá je pripravená za účelom vzdelávania o zabezpečení sebestačnosti, od úrovne predškolského vzdelávania po úroveň celoživotného vzdelávania dospelých.

Lokalita

Územie sa nachádza v obci Dole, pri Poljčane, v Slovinsku a pokrýva 1,2 ha. Dole dostala svoje meno po povrhu, ktorý je v tvare „Dol“, malom údolí v tvare písmena U.

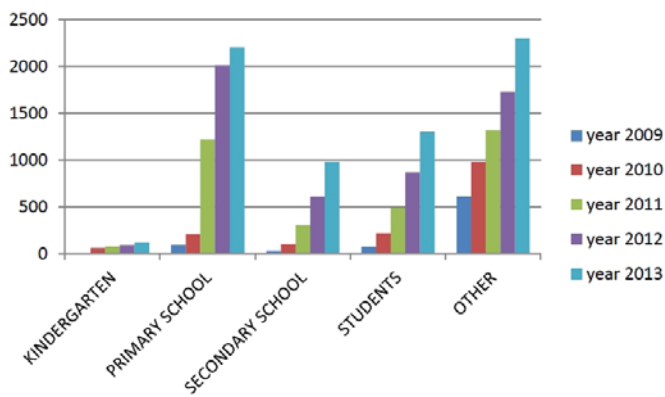
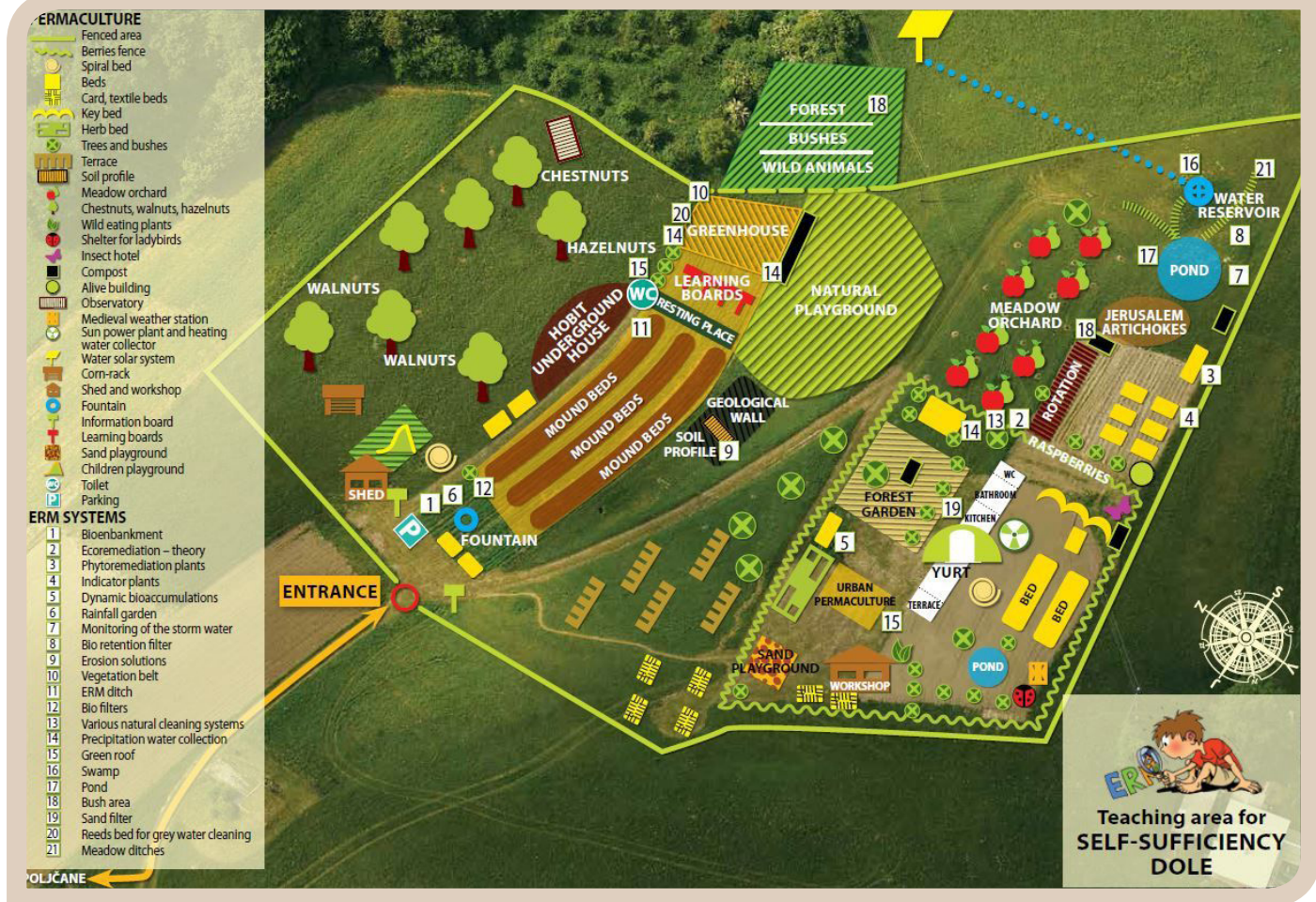
Financovanie

Projekt je podporovaný obcou Poljčane, EÚ a národnými fondmi. Organizácia je zaevidovaná ako mimovládna organizácia.

Detaily

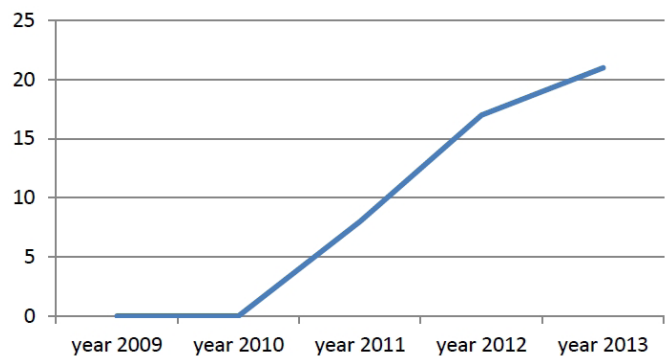
Cieľom vzdelávacieho projektu pre sebestačné zásobovanie je predstaviť možnosti sebestačnosti jedinca z hľadiska dostupných zdrojov a zároveň skúmať nové možnosti ekonomického vzťahu k prírode a životnému prostrediu inovatívnymi spôsobmi. Projekt ponúka rôzne príklady z oblasti Permakultúry a prirodzeného spôsobu života. Hlavným cieľom výučby zásobovania pre sebestačnosť je prepojenie - cez skúsenostné učenie - obsahu prírodných vied s tými spoločenskými vedami, ktoré súvisia so zdravím.

Príprava projektu zahŕňala vytváranie vzdelávacích modulov pre všetky úrovne od materskej školy po fakulty a celoživotné

Graf 1. Počet navštevnikov vo vzdelavacom priestore Dole

Aby sme monitorovali vzťah študentskej populácie vzdelávacieho programu k Permakultúre viedli sme so študentmi moderované rozhovory (pozri graf 2). V priebehu vykonávania výučby sme nahrávali motivačné shoty pre navštevy, s cieľom sledovať prenos získaných poznatkov do praxe.

Graf 2. Záujem navštevnikov o permakultúre územie Dole

Je dôležité si uvedomiť, že v Slovinsku Permakultúra znamená novú príležitosť k sebestačnosti, samostatnej zárobkovej činnosti, sektoru služieb a množstvo módov na prežitie. Preto môžeme tvrdiť, že Permaculture pre mladšie generácie znamená novú príležitosť.

Kontaktne údaje pre projekt
 INŠTITUT ZA PROMOCIJO VARSTVA OKOLJA,
 Prof. ddr. Ana Vovk Korže
 p.e. Lušečka vas 14, 2319 Poljčane,
 Koroška c. 57, 2000 Maribor,
 www.ipvo.si;
 00386 51 622 766
 ana.vovk@gmail.com

Tým, pracujúci na projekte

Camposeven

Případová studie zpracovaná Camposeven; San Pedro del Pinatar, Murcia, Španělsko.

Kategorie:

- 🌱 Zemědělské aktivity – 'care farming', komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- 🌱 Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Informace o projektu

Camposeven je společnost, která pěstuje a prodává organické a biodynamické produkty. Naším posláním je zlepšení zdraví člověka díky pěstování bio produktů respektujících životní prostředí.

Časový rozsah projektu

Společnost byla založena v roce 2007.

Lokalizace projektu

Camposeven se nachází v Campo de Cartagena, v těsné blízkosti Mar Menor a Středozemního moře. Celá oblast je zaměřená na zemědělství, cestovní ruch, obchod, těžbu soli a rybaření. Populace centra San Pedra del Pinatar je přibližně 20.000 obyvatel, v letních měsících se však zvyšuje až na 100.000. Klima je teplé a vlhké, s vysokými letními teplotami; přírodní podmínky jsou ideální pro pěstování citrusů, zeleniny a skleníkové produkce.

Financování projektu

Společnost je financována dotacemi z OPFH (Organización de Productores de Frutas y Hortalizas), které se liší dle ročního obrátu. V současné době je rozpočet podpořen účastí na projektu ve spolupráci s Plant Response Biotech, S.L. se sídlem v Madridu. Projekt je zaměřen na snížení spotřeby vody a na zkoumání rostlinných druhů s vyšší tolerancí slanosti vody.

Podrobnosti o projektu

Camposeven získala certifikát DEMETER umožňující pěstování a prodej biodynamických produktů. Pěstování plodin podle principů biodynamického hospodaření pomáhá zhodnotit využívání půdy a postupně obnovuje biodiverzitu. 'V podstatě jsme se vrátili k systému pěstování z 50. a 60. let bez použití chemických úprav.' Produkce je z velké většiny exportována (až 95%) do Německa, Švýcarska, Velké Británie a Skandinávie. Životní styl ve Španělsku zatím bohužel na podobné výrobky není připravený. Camposeven se snaží být inovativní v pěstebních i prodejních procesech. Využívá údaje, data a výsledky z univerzitních projektů, což to znamená významnou pomoc při hledání a vývoji nových výrobních technik, systémů, kultivarů rostlin atd. Ve dvou dalších projektech pomáhá identifikovat škůdce ve sklenících a na otevřených polích a informuje spotřebitele o všech

pohybech a procesech každého produktu během cesty z pole na stůl – technologie zahrnují používání bezpilotních letounů, které umožňují pohled z ptáčích perspektiv na pole a kultivační procesy. Vysoké procento zaměstnanců Camposeven tvoří imigranti z Ekvádoru, Rumunska a Maroka. Společnost je tak jakýmsi speciálním střediskem pro zaměstnanost a poskytuje pracovní místa lidem, kteří by jinak obtížně hledali uplatnění.

Spolupráce

Camposeven spolupracuje s: Monsanto, Syngenta, Smurfit Kappa, Cartonajes Unión, Ifco, Steco, Europool, Interempleo, Cartonajes Bernabéu, Bejo, Vilmorin, Distribuidora de Agroquímicos, S.L., Gifadi, S.L., Insur, S.L., Oprilab, Ecosur, Analitic Alimentari, S.L.

Výstupy

Camposeven tvoří zemědělci, kteří dříve pracovali podle konvenčních metod a obvyklých způsobů. Společně se rozhodli změnit přístup a pomáhají dalším. Nový způsob pěstování aktivně přispívá k obnově, povědomí a společenské odpovědnosti k využívání půdy. Camposeven se snaží apelovat na důležitost konzumace zdravého ovoce a zeleniny a přispívá k informovanosti spotřebitelů v oblasti organických a biodynamických produktů. Konzumace čerstvého ovoce a zeleniny, význam organických a biodynamických produktů pro naše těla, respektování životního prostředí a důležitost moderního ekologického/biodynamického zemědělství jsou klíčová témata – výstupy Camposeven. Nadace společnosti Camposeven Ingenio spolupracuje s výzkumnou skupinou Gesplan a pomáhá peruánským ženám s projektem udržitelného rozvoje. Přispíváme ke zvýšení zájmu mladých lidí o zemědělství jako o potenciální kariéru. Měníme stravovací návyky našich zaměstnanců. Před dvěma lety jsme zavedli týdenní nabídku čerstvých produktů pracovníkům Camposeven. Od roku 2012 prodáváme naše výrobky online (Freshvana.com) kdekoli ve Španělsku – čerstvé z pole přímo na ke spotřebiteli.

Ľudia, zapojení do projektu

Kontaktné údaje pre projekt

Adolfo García Albaladejo
+34 609 651 493
adolfo@camposeven.com

www.camposeven.com, www.freshvana.com

Environmentální výchova – učebna v přírodě

Případová studie zpracovaná týmem The Nature Classroom; Národní park Sierra Espuña, Španělsko

Kategorie:

🌿 Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy

Informace o projektu

Program The Nature Classroom (Přírodní učebna) 'Las Alquerías' byl vyvinut pro všechny věkové kategorie a úroveň vzdělávání. Aktivity jsou navrženy tak, aby účastníci získali povědomí o přírodních a kulturních hodnotách životního prostředí a naučili se jak je chránit a zachovat.

Časový rozsah projektu

The Nature Classroom existuje od roku 1994 a vzdělávacími programy prošlo již více než 70.000 studentů. Od roku 2013 vedení vzdělávacích programů převzala dvě sdružení, z nichž dominantní je organizace UTE ECOESPUÑA – LA HOJARASCA.

Lokalizace projektu

Sierra Espuña zahrnuje oblast několika obcí Murcie a The Nature Classroom se nachází v Las Alquerías – ve výjimečné lokalitě pro environmentální vzdělávání. Jsou zde jedlové lesy, unikátní flóra, úboční porosty, rokle, potoky, skály či stepní oblast, a zároveň obhospodařovaná krajina. Poblíž je středověké město Aledo, osada El Purgatorio, přírodní enkláva Los Pozos de la Nieve a sídliště z doby bronzové la Bastida. To jsou jen některé z míst, které zvyšují sociokulturní význam oblasti a které slouží jako vzdělávací nástroje programů. Místo tak poskytuje jedinečnou příležitost ke studiu vztahu člověka s půdou v průběhu staletí a napomáhá ke zvýšení povědomí o životním prostředí.

Financování projektu

Společnost UTE ECOESPUÑA – LA HOJARASCA platí ročně 2300 eur regionu Murcia a dále má náklady jako je pojištění, údržba, uniformy, atd. Studenti/uživatelé programů platí poplatek různé výše podle typu aktivit, které program obnáší. Průměrná cena je 6 eur na jednoho studenta denně.

Podrobnosti o projektu: spolupráce

Environmentální vzdělávací programy jsou určeny pro:

🌿 Mateřské školy a studenty základních a středních škol

FROM
LIFE SOIL

UTE Ecoespuña
Lahojarasca

Las Alquerías
albergueturístico
auladelanaturaleza
SIERRA ESPUÑA

z Murcie a okolních oblastí. Vítání jsou i studenti vyšších odborných škol a universit.

🌿 Zájmové a další skupiny (zdravotně postižení, důchodci, kluby turistů atd.) Aktivity jsou vždy přizpůsobeny konkrétním potřebám jednotlivých skupin.

🌿 Veřejnost se zájmem o přírodu a dobrodružnou turistiku. Hlavním cílem je rozvoj povědomí návštěvníků o nutnosti zachovat a chránit naše životní prostředí. Okolní příroda je obrovským zdrojem podnětů a využívané vzdělávací metody jsou především zážitkové a experimentální.

Výstupy

Systémy hodnocení a získávání zpětné vazby od uživatelů umožňují odhadnout vazby, které vznikají při pobytu v přirozeném prostředí. Aktivní a zážitkové metody zapojují pozorovací schopnosti, hmat, čich, sluch, ale také schopnost naslouchat, učit se, diskutovat a vyjádřit svůj názor k současným tématům životního prostředí. Aktivity podporují změnu přístupu každého jedince ke svému okolí a povzbuzují pocit sounáležitosti s přírodou a fakt, že každý malý krok nebo čin má velký význam.

Osobní příběh

Časté jsou případy studentů, kteří se po jednodenním programu začali vracet pravidelně nebo se zapojili do letních kurzů. Za všechny je příklad skupiny studentů, kteří se každoročně účastnili vzdělávacích programů a postupně začali sami propagovat životní styl šetrný k životnímu prostředí ve svém městě a založili síť podobně smýšlejících skupin a jedinců.

Připravení na skupinové aktivity!

Kontaktné údaje pre projekt

Rocío Alcántara López
+34 620 519 353

auladelanaturalezalasalquerias@gmail.com
lasalquerias.wordpress.com

La Almajara del Sur

Případová studie zpracovaná La Almajara del Sur; Španělsko.

Kategorie

- 🌱 Zemědělské aktivity – ‘care farming’, komunitou podporované zemědělství, udržitelnost, venkovské (tradiční) farmaření, lokální produkty atd.
- 🌱 Podnikání – zemědělské, zahradnické, udržitelné příklady

Informace o projektu

Agro-ekologická školka severovýchodně od Murcie se zabývá pěstováním tradičních hrnkových rostlin. Cílem společnosti je udržovat a podporovat biodiverzitu poskytováním zdravých rostlin a bylinek do zahrad a na talíře spotřebitelů.

Časový rozsah projektu

Společnost byla založena v roce 2012. Produkuje rostliny pro střední a malé zemědělce a angažuje se v řadě organizací podporujících potravinovou nezávislost a samozásobitelství (sociální organizace, vzdělávací centra, atd.).

Almajara del Sur má dva hlavní okruhy aktivit:

- 🌱 Znovu objevuje a představuje zapomenuté tradiční odrůdy, jejich využití a hodnotu a uchovává jejich semena.
- 🌱 Zabývá se pěstováním aromatických, léčivých a kořeninových rostlin pro využití v kuchyni, kosmetice ale i pro ornamentální a okrasné účely. Veškeré pěstování je přísně dle principů ekologického hospodaření, a tak je zaručena stoprocentní bezpečnost při konzumaci či zpracovávání rostlin.

‘Naším přáním je zapojit veřejnost do ekologického pěstování ovoce, zeleniny a bylinek prostřednictvím osvětové činnosti a informačních kampaní. Přestože aktuálně nemáme žádné znevýhodněné zaměstnance, v budoucnu bychom se rádi profilovali jako sociální podnik a zaměstnávali skupiny obyvatel ohrožené na trhu práce.’

Lokalizace projektu

Almajara del Sur se nachází na severovýchodě regionu Murcia, ve venkovské zemědělské oblasti. Školka je v těsném sousedství obce El Chaparral s přibližně 100 obyvateli. Nejbližší větší město je Bullas s populací 100.000 obyvatel.

Financování projektu

Almajara del Sur nezískává podporu ze státních ani soukromých zdrojů.

Podrobnosti o projektu: spolupráce

Školka se v minulosti účastnila dvou projektů GROW zaměřených na výměnu zkušeností a transferu technologií týkajících se rostlinných genetických zdrojů Evropy. Dále je členem Seed Network (semenářské asociace) v regionu Murcia a organizačně se podílí na aktivitách národní semenářské asociace ‘Resembrando e Intercambiando’.

‘Náš způsob chápání zemědělství je založen na agro-ekologických principech. Myslíme, že nejde jednoduše říci – Nepoužíváme chemické látky, jsme ekologický podnik –. Vnímáme komplexitu celého tématu, vidíme půdu a její biologickou rozmanitost jako zdroj, který je třeba chránit a zachovat. Používáme různé druhy kompostu a humusu. Recyklujeme vlastní rostlinný materiál a neprodané a nevyužité rostliny vracíme zpět půdě. Využíváme techniky volného opylování.’

Přestože většina dodavatelů školky není místní, služby a produkty jsou z velké většiny poskytovány místním obyvatelům. Spotřebitelé jsou na jedné straně místní malé a střední podniky, na druhé straně to jsou jedinci, komunitní zahrady, terapeutické zahrady, sociální a vzdělávací instituce, které školí a podporují pěstování a samozásobitelství. Přebytky jsou nabízeny zaměstnancům školky.

Výstupy

Almajara del Sur má několik cílů; patří mezi ně zachování biologické rozmanitosti regionu, zpřístupnění tradičních odrůd veřejnosti, pomoc spotřebitelům a konzumentům ke zdravější stravě a ochrana životního prostředí.

‘Zájem o místní historické odrůdy roste a mnohé z nich by byly bez naší práce ztraceny. Lidé mají díky naší osvětě lepší povědomí o možnosti citlivého a zodpovědného využívání půdy. Naše výlučně agro-ekologické hospodaření z nás činí hrdou výjimku v regionu.’

Osobní příběh

Na přiložené fotografii je projekt nazvaný ‘El Encantapájaros’. Jeho hlavní myšlenkou je vytvoření nových vazeb mezi producenty a spotřebiteli prostřednictvím produktů, který jsou udržitelnější, zdravější a kvalitnější. Více informací: <http://spgmurcia.wordpress.com/>

Kontaktné údaje pre projekt

Rafael García
+34 630 803 225
info@lalmajaradelsur.es
www.lalmajaradelsur.es

Zber jahôd

Program Master Gardner ve věznici RYE Hill

Kategorie:

- ☘ Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace
- ☘ Vzdělávání a osvěta – udržitelné využití půdy

Informace o projektu

Cílem projektu je zahradničení a pěstování jako pomoc vězňům v Rye Hill a usnadnění jejich rehabilitace. Muži odsouzení za spáchání závažných trestných činů pod vlivem omamných látek a alkoholu profitují z nového a ve věznicích neobvyklého terapeutického schématu přímo v areálu věznice.

Lokalizace projektu

Věznice Rye Hill, město Rugby, hrabství Warwickshire, Velká Británie.

Pohľad na záhradu z výšky

Financování projektu

Projekt je financován z rozpočtu věznice.

Podrobnosti o projektu: cílové skupiny

Vzdělávací program Master Gardener (master gardener – mistr zahradník) je určený pro vězně s dobrým chováním z odvykací sekce, která funguje v Rye Hillské věznici od roku 2013. Program má na starosti specializovaný tým z Garden Organic – národní charity, která se zabývá ekologickým pěstováním se sídlem v Rytonu u Coventry.

Projekt byl nedávno oceněn vězeňským inspektorátem a je považován za 'významnou pomoc při rehabilitaci vězňů v rámci odvykacího protidrogového programu'. Má pět klíčových témat:

- ☘ Vytvoření prostředí podporujícího uzdravení a změnu
- ☘ Podpora zdraví a osobní pohody
- ☘ Vznik zahradnické komunity

- ☘ Poskytnutí příležitosti k učení
- ☘ Vlastní program Master Gardener ve vězeňském prostředí

Účastníci projektu si na měsíční bázi vedou reflexní deníky zachycující jejich pocity a zážitky. Každý vězeň má tzv. portfolio úspěchů, na základě kterého lze sledovat cestu k uzdravení, osobní rozvoj a nově získané dovednosti. Všechny dílčí kroky a drobné úspěchy jsou zaznamenávány a podporují tak budování sebevědomí jednotlivých účastníků.

Vyvýšené záhony

Výstupy

Projekt poskytuje:

- ☘ Prostor, které podporuje rehabilitaci pachatelů v odvykacím režimu
- ☘ Prostor, ve kterém účastníci mohou společně pracovat a dosáhnout jednotného cíle
- ☘ Místo pro vznik komunity
- ☘ Příležitosti k učení a vzájemné podpoře
- ☘ Informace o možnostech změny v životě ve věznici i následně mimo ni
- ☘ Přínos k plánu Rye Hillské věznice zříditi rekuperační jednotku

Osobní příběh

Úryvek z anonymního dopisu jednoho z účastníků programu:

'I když to byla hodně těžká práce, nesmírně jsem si užil každou vteřinu a bude mi líto, až bude konec. Zjistil jsem, že to velmi obohacující. Program mi pomohl i po psychické stránce a cítím se klidnější a lépe spím. Cítím se silnější fyzicky i psychicky. Víím, že mohu řešit problémy s pozitivnějším přístupem. Těším se na další výzvy.'

Kontaktné údaje pre projekt

Steve Thomson
sthomson@gardenorganic.org.uk
www.gardenorganic.org.uk

Financování projektu

Pilotní projekt byl financován pečovatelskou charitou The Carer's, která získala grant od nadace Santander Foundation a charity The Eveson Charitable Trust. Pokračování projektu bylo možné díky příspěvkům na každého klienta prostřednictvím sociálních služeb.

Podrobnosti o projektu

Život s demencí může mít velký emocionální, sociální, psychologický a především praktický dopad na život člověka. Mnoho lidí s demencí popisuje tuto nemoc jako sérii ztrát; a neustále se těmto ztrátám přizpůsobovat je náročné. Existují studie, které dokazují, že po změnách duševních schopností v rámci této choroby, fungují mnozí pacienti více než na intelektuální úrovni na úrovni smyslové. To znamená, že kontakt s rostlinami a zahradní terapie poskytují cenné interakce a mohou být tou správnou cestou.

Pacienti s demencí obvykle potřebují více času na dokončení úkolů a klidnou uvolněnou atmosféru, protože se snadno podléhají úzkosti. Většina z nich má potíže s pamětí a problémy s myšlením. To pak může vést ke ztrátě:

- 🌱 sebevědomí
- 🌱 jistoty
- 🌱 nezávislosti a autonomie
- 🌱 sociální role a vztahů
- 🌱 schopnosti vykonávat oblíbené činnosti či koníčky
- 🌱 schopnosti aktivit každodenního života (např. vaření, řízení).

Vzhledem k věku většiny pacientů, mají klienti často problémy s mobilitou – od pomalé chůze po pacienty na vozíku. Části zahrady, kde probíhají aktivity, musí proto být dobře přístupné a odpovídat jejich dalším potřebám, např. vyvýšené záhony, možnost práce na stolech atd. Některé léky užívané při této diagnóze způsobují zvýšenou citlivost na sluneční záření, je proto také nutné mít k dispozici zastíněné pracoviště. Na setkáních se skupinou jsou vždy přítomni zkušení dobrovolníci Garden Organics, kteří pomáhají jednotlivým klientům.

Siatie semien

Zahradní terapie pro klienty s demencí – The Carer's Trust Dementia Gardening Group

Kategorie:

- 🌱 Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace

Informace o projektu

Projekt se zabývá poskytováním sociální a zahraniční terapie starším lidem, kteří trpí raným stadiem demence. Klienti přicházejí v malých skupinkách a profitují z celé řady aktivních a pasivních činností zaměřených na budování sociálních vazeb, rozvoj dovedností a relaxaci.

Časový rozsah projektu

Pilotní projekt 15ti terapeutických setkání proběhl v roce 2015, navazujících 20 setkání bude splněno do konce roku 2016.

Lokalizace projektu

Terapeutická setkání se konají v Ryton Organic Gardens – 4 ha velký veřejně přístupný soubor přírodních zahrad – v hrabství Warwickshire ve Velké Británii. Klienti pečují o vyhrazené části zahrad, mezi které patří i speciálně navržená terapeutická smyslová zahrada. Ryton Organic Gardens jsou obklopeny venkovskou zemědělskou krajinou a jsou útočištěm pro širokou škálu volně žijících živočichů. Nachází se 6 mil od Coventry a 8 mil od Rugby; obě města se vyznačují širokou demografickou rozmanitostí populace.

Jedna z našich skupín si užíva odpočinok v chlárku

Výstupy

Klienti si užili program plný zahradníckych aktivít, učení a kontaktu s ľidmi v podobné situácii. 'Zjistili jsme, že zatímco menší skupiny zhruba 4 klientů byly ideální pro pracovní činnosti, pro společný oběd nebo povídání o přestávkách se osvědčil větší počet lidí. Z tohoto důvodu jsme dopolední a odpolední skupiny 'překrývali' společným obědem.'

Všechny aktivity byly pečlivě vybrány tak, aby vyhovovaly potřebám klientů, s některými tematickými setkáními např. zahradničení během 2. světové války, staré a tradiční odrůdy rostlin, vůně minulosti atd. Tyto historické exkurzy pomáhají práci s pamětí a jsou ideálním tématem k hovorům mezi klienty.

Terapeutická setkání neznamenala pouze kvalitně strávený čas pro pacienty, ale umožnila odpočinek také jejich každodenním pečovateltm a rodinným příslušníkům. Věděli, že je člověk, na kterém jim záleží v dobrých rukou a mohli si užít několik hodin času pro sebe.

Osobní příběh

Peter měl vždycky nejraději fyzicky náročnější úkoly, chtěl být aktivní a pracovat se zahradnickým nářadím. Z jednoho setkání si odnesl domů květináče se zasetým hrachem a za několik týdnů všem vyprávěl, jak si na nich pochutnal. Najednou byl schopen vybavit si činnosti z předchozích několika týdnů a vidět kontinuitu mezi nimi. Zahradnické aktivity mu také daly téma k hovoru s ostatními členy skupiny a začal se postupně rozvzpomínat na zážitky ze svého života a mládí právě v souvislosti s ovocem či zeleninou. Vyprávěl o válce a o tom, jak se svým mladším bratrem kradli ovoce. Když série setkání skončila, byl Peter smutný a na závěr projektu pronesl malou řeč. Řekl, že si užíval každou minutu programu a že se nemůže dočkat jara, kdy začne další sezóna. Řekl, že to bylo mnohem víc než normální zahradničení, že se cítil vítaný, že jsme velmi trpěliví a že miloval pohodovou atmosféru v zahradě.

Zmyslové zážitky

Kontaktné údaje pre projekt

Elaine Hibbs, ehibbs@gardenorganic.org.uk
 Colette Bond, cbond@gardenorganic.org.uk
 Tel.: 0247 6308 220
 Web: www.gardenorganic.org.uk

Pníkové prvky v záhrade

Komunitní zahrada Martineau Gardens

Kategorie:

- 🌿 Sociální a zahradní terapie – zahradničení v souladu s přírodou rehabilitace

Informace o projektu

Komunitní zahrada jen dvě míle od centra Birminghamu poskytuje zahradní terapii lidem s duševními poruchami a poruchami učení; nabízí environmentální vzdělávání pro školní děti, pořádání společenských akcí a inspirující i odpočinkový pobyt veřejnosti.

Časový rozsah projektu

Zahrada funguje již 13 let a je otevřena pět dní v týdnu.

Lokalizace projektu

Město Birmingham, Velká Británie.

Financování projektu

Nadace Charitable Trusts, dary a sponzorství, příjem z prodeje služeb a produktů.

Podrobnosti o projektu: zapojení veřejnosti

- 🌿 Propagace akcí pořádaných na zahradě, propagace zahrady jako takové
- 🌿 Spolupráce s místními komunitními organizacemi
- 🌿 Možnost být členem či přítelem Martineau Gardens
- 🌿 Vazba na lokální školy – aktivní environmentální výchova

FROM LIFE SOIL

Martineau
Gardens

Udržitelné hospodaření

Hospodaření v souladu s ekologickými principy, ochrana přírody – lesní část zahrady je zapsána jako místo lokálního významu

Výstupy

Fyzické zdraví: pobyt a pohyb na čerstvém vzduchu

Duševní zdraví: účelná činnost, sociální interakce, krásné prostředí, interakce s rostlinami a pozorování jejich životního cyklu, redukce stresu

Učení: zahradnictví, ochrana přírody, jaký je člověk

Tímová práca na záhrade

Osobní příběh

Alton přišel do Martineau Gardens po těžké nemoci s pohybovými problémy a depresí. Musel se vzdát své profesionální práce a začal žít sám. Martineau Gardens pro něho znamená nový smysl života. Cítí se užitečný, i když zatím obvykle přichází jen jednou týdně.

Práce na zahradě mi dala rutinu. Mé duševní zdraví se zlepšilo a vím, že i fyzické zdraví, protože toho hodně nachodím. Cítím se tu opravdu dobře a můžu sem přivést svá vnoučata. V zahradě je příjemná atmosféra a lidé, kteří se o ni starají, jsou přátelštější. Našel jsem si tu několik opravdu dobrých kamarádů a dělám pokroky v pohybu.

Kontaktné údaje pre projekt

Caroline Hutton
27 Priory Road, Birmingham B5 7UG
+440121440 7430
caroline@martineau-gardens.org.uk

Bibliografia

Association of Therapeutic Communities. (2009) <http://www.therapeuticcommunities.org/info-tcuk.htm>

Bandoroff, S. (1989). *Wilderness-Adventure Therapy for Delinquent and Pre-Delinquent Youth: A Review of the Literature*. University of South Carolina.

Berger R. (2009). Innovative Framework for Incorporating Nature in Therapy with Older Adults. *Journal of Holistic Nursing*, 27 (1) 45-50

Berget, B., Ekeberg, O., and Braastad, B. O. (2008). Animal-assisted therapy with farm animals for persons with psychiatric disorders: effects on self-efficacy, coping ability and quality of life, a randomized controlled trial [On-line]. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 4, (9). Available from: <http://www.cpementalhealth.com/content/4/1/9> [Accessed 28th April 2011].

Bettmann, J. (2007). Changes in adolescent attachment relationships as a response to wilderness treatment. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 55, 259-265.

Caulkins, M. C., White, D. D. and Russell, K. C. (2006). The role of physical exercise in Wilderness Therapy for troubled adolescent women. *Journal of Experiential Education*, 29, 18-37.

CFUK (2013). What is Care Farming? Care Farming UK. Available at: <http://www.carefarminguk.org/>

Dessein, J., Bock, B., de Krom, M. (2013). Investigating the limits of multifunctional agriculture as the dominant frame for Green Care in Flanders and the Netherlands. *Journal of Rural Studies* 32, 50-59.

Di Iacovo, F., O'Connor, D. (2009). *Supporting Policies for Social Farming in Europe: Progressing multifunctionality in responsive rural areas*. Arsia, Florence, Italy.

Di Iacovo, F., Moruzzo, R., Rossignoli, C., & Scarpellini, P. (2014). Transition management and social innovation in rural areas: lessons from social farming. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 20(3), 327-347.

Hassink, J. van Dijk, M. (2006). Farming for health across Europe: comparison between countries, recommendations for research and policy agenda. In *Farming for Health: Green-care farming across Europe and the United States of America*, 347-357, Dordrecht: Springer.

Hassink, J., Hulsink, W., Grin, J., (2012). Care farms in The Netherlands: an underexplored example of multifunctional agriculture – towards an empirically grounded, organisation-theory-based typology. *Rural Sociology* 77, 569-600.

Hine, R., Peacock, J., & Pretty, J. (2008). Care farming in the UK: contexts, benefits and links with therapeutic communities. *Therapeutic communities*, 29(3), 245-260.

Hine, R., Wood, C., Barton, J., Pretty, J. (2011). The mental health and wellbeing effects of a walking and outdoor activity based therapy project [On-line]. Essex University.

Hobbs, T. R., Shelton, G. C. (1972). Therapeutic camping for emotionally disturbed adolescents. *Hospital & Community Psychiatry*, 23, 298-301.

Kruger, K.A. and Serpell, A. (2006). Animal-assisted interventions in mental health. In A. H. Fine (ed.) *Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*, Second Edition, Academic Press: San Diego.

MIND (2007). *Ecotherapy: The Green Agenda for Mental Health*. London: MIND.

Russell, K. C. (1999). *Theoretical Basis, Process and Reported Outcomes of Wilderness Therapy as an Intervention and Treatment for Problem Behaviour in Adolescents*. Idaho: University of Idaho, College of Graduate Studies.

Russell, K. C. (2006). Evaluating the effects of the Wendigo Lake Expeditions program on young offenders. *Journal of Juvenile Justice and Youth Violence*, 4, 185-203.

Russell, K. C., Phillips-Miller, D. (2002). Perspectives on the wilderness therapy process and its relation to outcome. *Child and Youth Care Forum*, 31, 415-437.

Sempik, J., Aldridge, J., Becker, S. (2005). *Health, Well-being and Social Inclusion, Therapeutic Horticulture in the UK*. Bristol: The Policy Press.

Sempik, J., Hine, R., Wilcox, D. eds. (2010). *Green Care: A Conceptual Framework, A Report of the Working Group on the Health Benefits of Green Care., COST Action 866, Green Care in Agriculture*, Loughborough: Centre for Child and Family Research, Loughborough University.

Webové stránky organizácií

SOSNA o. z.
www.sosna.sk
SLOVENSKO

FUNDACION
UNIVERSITARIA SAN
ANTONIO
www.ucam.edu
ŠPANIELSKO

Inspi-Ráció Egyesület
www.inspi-racio.hu
MAĎARSKO

LEADER
Pirkan Helmi

Pirkan Helmi
www.pirkanhelmi.fi
FÍNSKO

Henry Doubleday
Research Association
www.gardenorganic.org.uk
VEĽKÁ BRITÁNIA

Centre of Agro-Ecological
Research "Enrico Avanzi"
CIRAA
(UNIVERSITY OF PISA)
www.avanzi.unipi.it
TALIANSKO

Sdruzeni SPLAV
www.sdruzenisplav.cz
ČESKÁ REPUBLIKA

Asociația Agora Grup
de Lucru pentru
Dezvoltare Durabilă
www.green-agero.ro
RUMUNSKO

Biotehniški center Naklo/
Biotechnical centre Naklo
www.bc-naklo.si
SLOVINSKO

Financované z:

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Podpora Európskej komisie pre vydanie tejto publikácie nepredstavuje jej záväzok voči jej obsahu, ktorý odráža iba názory jej spracovateľov. Komisia nie je zodpovedná za akékoľvek použitie informácií uvedených v tejto publikácii.